

novinar

ISSN 1330-1543

9 771330 154008

glasilo Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske

foto Feđa Klaric

Želimo novinarstvo u službi javnosti, a ne političko- financijskih interesa

- Intervju Drago Hedl:
Ovisnik sam o novinarstvu
- IFJ i EFJ:
**Šesto tisuća novinara
u službi javnosti**
- Novinari na udaru otkaza
- Potpore i slobode
medija u koegzistenciji
- HND-ove nagrade najboljima

novinar

glasilo Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske

Poštovani,
novinar su službene novine Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske i izlaze više od 65 godina.

U svojoj uređivačkoj politici uvijek su nastojale, a danas pogotovo - održati visoke profesionalne standarde, etičke standarde i biti potpuno neovisne. Svjesni uloge i potrebe za NOVIM sustavnim uređivačkim pristupom časopisu - napravljene su promjene: **pišu poznati novinari, osmišljen je grafički redizajn, prodaja oglasnog prostora, otvaraju se nove teme.** HND je do sada u cijelosti financirao časopis, što je objektivno - sve teže. Ne želimo se ugasiti i nestati s medijske scene poput drugih "kolega"- novina. Obraćamo se vama sa željom da ostvarimo partnerski odnos. Kratki INFO o **novinaru:** TKO PIŠE:

Zdenko Duka, Ante Gavranović, Goran Borković, Gabrijela Galić, Miroslav E. Habek, Igor Vukić, Jozo Petričević, Nives Opačić, Milan Cimeša, Vlado Vurušić, Ante Pavić, Melisa Skender, Ankica Tomić, Siniša Pavić, Branimir Zekić i drugi. NAKLADA: 3.500 primjeraka.

TISAK: **full color.** DISTRIBUCIJA: **ide na adrese svih novinara te na sve državne institucije i strana predstavništva i veleposlanstva.** CJENIK OGLESNOG PROSTORA: **za d n j a stranica /treći cover/ - 6.000,00 kn**

• druga stranica (prvi cover) - 5.000,00 kn • predzadnja stranica (drugi cover) - 4.000,00 kn • unutarnja stranica 1/1 - 3.000,00 kn • 1/2 stranice - 1.500,00 kn • POPUSTI (2015. g.): za dva broja - 25% popusta • za jedan broj - 15% popusta novinar se odlikuje kritičnim tekstovima, bez taktiziranja i prati se osnovna vokacija struke i njena misija. Vjerujemo da ćete i vi naći poslovni interes oglašavajući se u našem časopisu. Na taj način sigurno podržavate i uvažavate potrebu takvog časopisa, dajete dignitet profesiji i sudjelujete u plasiranju provjerениh i istinitih informacija. Nadamo se da ćete prepoznati svoj interes i da ćemo postati partneri na obostrano zadovoljstvo.

Za časopis **novinar** glavni urednik **Ivica Buljan** i predsjednik HND-a **Zdenko Duka**

HND, Perkovčeva 2/1 • tel. (01) 4828-333 • fax (01) 4828-332 • www: http://www.hnd.hr

• Žiro račun: 2360000-1101234838 • OIB: 68250100951

sadržaj

glasilo Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske

Prvi broj izšao je
1946. godine

Izdavač:
Hrvatsko novinarsko
društvo i Sindikat
novinara Hrvatske,
Zagreb, Perkovčeva 2/1
tel. (01) 4828-333,
fax (01) 4828-332
e-mail: novinar@hnd.hr
www: http://www.hnd.hr

Za nakladnika:
Saša Leković
Žiro račun:
2360000-1101234838

Glavni urednik:
Ivica Buljan
e-mail:
ibuljan@hnd.hr

Redakcija:
Jozo Petričević
Melisa Skender
Goran Borković
Damir Petranović
Ankica Tomić

3500 primjeraka

Grafički urednici:
Danijel &
Goran-Den Popović
POP & POP,
Novomarofsa 27, Zagreb,
tel. (01) 3023-334,
fax (01) 3026-820,
e-mail:
pop-pop@zg.t-com.hr

Tisk: NOVI LIST Rijeka

Uredilački odbor:

Viviana Ban

Anton Filić (predsjednik)

Toni Hnojčik

Andrej Matijasević

Žarko Modrić (potpredsjednik)

Željko Peratović

Vlado Vurušić

Branimir Zekić

Hrvoje Zovko

glas struke U službi javnosti

Saša Leković str. 4

foto broja Feda Klarić

infopress str. 8

intervju drago bedl Drago Hedl - ovisan o novinarstvu

Melisa Skender str. 12

medijska scena Šesto tisuća novinara u službi javnosti

Zdenko Duka str. 15

medijska scena Potpore i sloboda medija

Saša Paparella str. 20

medijska scena U raljama weba

Branko Nadž str. 24

reagiranje Na krivom tragu

Gojko Marinković str. 26

iz rada HND-a i SNH Branko Mijić: Novi list je ostao bez svega osim imena

Melisa Skender str. 32

iz rada HND-a i SNH Željko Peratović: Napisat će knjigu o stvarnim događajima koje će "odjenuti" u polufikciju

Melisa Skender str. 34

iz rada HND-a i SNH Hrvoje Krešić: Tv-novinar mora biti proaktivniji

..... str. 37

iz rada HND-a i SNH Mirjana Žugec Pavić: 1800 emisija u pet godina

..... str. 38

iz rada HND-a i SNH Sandra Bolanča: Nagrada društvenoj novinarki

Melisa Skender str. 40

iz rada HND-a i SNH Veronika Rešković: Publika je zasićena nepotpunim informacijama

..... str. 42

mediji u svijetu Kako preživjeti besplatnu konkureniju

Miodrag Šajatović str. 44

zanimanje novin... Književnik teške kategorije

Jovan Hovan str. 45

recite im... Prudentan, eloquentan i assertivan

Nives Opačić str. 47

in memoriam

..... str. 48

sekcija novinara skijaša Novinari ukrstili rekete

Gordana Grbić str. 51

Ovaj broj ilustriran je fotografijama Fede Klarića

Piše **Saša Leković**, predsjednik Hrvatskog novinarskog društva

foto: Feđa Klarić

U službi javnosti

Gotovo monopolistički položaj u distribuciji novina tvrtke u vlasništvu poduzetnika, koji je ujedno i vlasnik tvrtki koje su najveći oglašivači u tim istim novinama, dodatni je udarac slobodi medija i integritetu novinarske profesije

N

Novinarstvo u Hrvatskoj u dubokoj je krizi, poklenuo pred naletom političko-finansijsko-kriminalnih ne-principijelnih koalicija. Taj trend godinama zabrinjavajuće jača, osnažen i financijskom, moralnom i svakom drugom krizom u društvu.

Medijski zakoni kao i ostala legislativa u Hrvatskoj koja se na neki način tiče medija i novinarstva ukupno se čak mogu ocijeniti relativno dobrima (pojedinačno ima i odličnih, ali i vrlo loših rješenja), no razina njihove primjene relativno je niska, a sankcije za neprimjenjivanje ili neadekvatnu primjenu zakonskih rješenja upadljivo nedostaju. Postojeće se također primjenjuju nedovoljno, a nerijetko i selektivno.

Vlasništvo nad medijima nije dovoljno transparentno, a čak i kada je formalno "čisto", zapravo nije sigurno tko su pravi vlasnici. Prisjetimo se skandaloznih privatizacijskih procesa od početaka Hrvatske kao neovisne države pa sve do danas koji nisu mimošli ni medije. Naprotiv.

Usto, vlasnicima medija ti mediji često nisu primarni posao nego tek jedan od načina stjecanja novca. A to rađa dodatni problem na tako malom i neuređenom tržištu kakvo je hrvatsko, u zemlji još uvek nedovoljno snažne poslovne i političke kulture. Mediji, naime, u takvim uvjetima, umjesto da služe javnom interesu, lako postaju sredstvo za posredovanje i ostvarivanje pojedinačnih i grupnih političko-finansijskih interesa. Hrvatska je, nažalost, jedan od primjera koji to pravilo potvrđuju.

Gotovo monopolistički položaj u distribuciji novina tvrtke u vlasništvu poduzetnika, koji je ujedno i vlasnik tvrtki koje su najveći oglašivači u tim istim novinama, dodatni je udarac slobodi medija i integritetu novinarske profesije. Donekle su razvijeni neki sustavi financiranja tržišno nekonkurentnih neprofitnih medija (ali bi trebalo dodatno raditi na jasnijim kriterijima i transparentnjem odlučivanju o tim potporama). Istovremeno raznim odlukama (npr. o smanjenju PDV-a za neke dnevne novine) država podupire i komercijalne medije, no praksa je pokazale da su od toga koristi imali samo nakladnici, ali ne i novinari niti novinarska profesija.

Posljednjih godina mnogi su novinari ostali bez posla, a već tradicionalno mnogi novinari koji imaju posao lažni su slobodni novinari prijavljeni u registar poreznih obveznika. Zapravo imaju sve obveze kao i stalno zaposleni kolege i kolege, ali su jeftiniji za poslodavca. Pravi slobodni novinari za to vrijeme građani su drugoga reda. Obvezni su plaćati doprinose za zdravstveno i mirovinsko osiguranje i svako neplaćanje tretira se kao porezni dug koji rapidno raste zbog enormnih zateznih kamata, a vrlo često ne mogu naplatiti zaradene honorare.

Također su donedavno pripadnici slobodnih profesija (pa tako i novinari) bili jedina kategorija hrvatskih građana protuustavno zakinutih za pravo da im FINA omogući otvaranje zaštićenog računa kako bi preživjeli od svoga rada nakon što im ovrhe blokiraju račun u banci (a znamo kako se posljednjih godina broj građana, pa tako i novinara, kojima su računi blokirani dramatično povećao).

Novi Ovršni zakon tu je nepravdu formalno ispravio, ali praktično i dalje slobodnom novinaru, na primjer, nije moguće otvoriti zaštićeni račun zbog nedostatka adekvatnih podzakonskih akata i tragicne neuskladenosti nadležnost i nedostataka adekvatne komunikacije među nadležnim državnim institucijama.

Oni pak novinari koji su stalno zaposleni nerijetko su izloženi izravnim ili neizravnim pritiscima kako bi posao obavljali neprofesionalno i u nečijem interesu. Takvi pritisci povećavaju autocenzuru koja "obavlja posao" i tamo gdje je izravna cenzura nedovoljno efikasna ili bi njeni upotrebi bila preočita. Novinari stoga žive u stalnom stresu od straha da će im biti ugrožena egzistencija. Taj strah stvara i veći stres od samoga, ionako vrlo stresnoga, novinarskoga posla.

To je ponajvažnija situacija. Koliko god to moglo biti protumačeno kao pristrano i nepristojno pretjerivanje, na neki način se može reći da su novinari u takvim uvjetima u još gore položaju nego nesretni radnici drugih profesija koji su također često potplaćeni i masovno gube posao. Naime, uz sve poteškoće koje novinari dijele s njima, još su, zbog svoje javne uloge, i dodatno oštećeni ako im se ne dopušta da rade svoj posao uz poštivanje profesionalnih standarda te ih se tjeraju da lažu, blate druge ljudi ili prešućuju ono što zbog javnog interesa ne bi smjeli prešućivati.

No, ne treba zaboraviti da nisu novinari samo žrtve. Postoje i "novinari". To su oni koji pristaju raditi neprofesionalno, propagandisti koji su, bez odgovornosti i osjećaja stida, spremni sve učiniti za novac i (li) neku dodatnu privilegiju. Takvi su "novinari" jednako opasni za profesiju i društvo kao i oni koji ih iskorištavaju.

Svemu ovome valja dodati kako hrvatski obrazovni sustav ne omogućava potencijalnim budućim novinarama dovoljno praktičnih znanja i vještina za taj posao, a istovremeno proizvodi samo diplomiranih novinara toliko previše da bi se uskoro mogao izjednačiti broj novinara koji su izgubili posao s brojem diplomiranih novinara koji izravno s fakulteta stižu na burzu rada.

Član sam Hrvatskog novinarskog društva od 1992. godine, ali nikada nisam bio ni u jednome od tijela Društva, a pogotovo nisam imao ambiciju postati njegovim predsjednikom. Funkcije me nisu nikada zanimala. Novinar sam već 36 godina i nikada nisam radio niti sam želio raditi bilo što drugo. No, opisano stanje, kao i činjenica kako su značaj i ugled HND-a u javnosti, pa i u samome članstvu Društva, daleko ispod razine koja je neophodna da bi Društvo uspješno obavljalo sve temelje zadatke iz vlastitoga Statuta (a u svakom od nabrojenih problema može se iščitati i posao za HND), nagnali su me da se kandidiram za predsjednika HND-a.

Smatram da je od izuzetnog značaja to što prvi put Hrvatskim novinarskim društvom predsjedna slobodni novinari (a koliko mi je poznato, ovo je i prvi takav slučaj u svijetu) i to s dugogodišnjim lokalnim i međunarodnim

iskustvom u poslovima novinara te medijskog edukatora. Neobično su važne za rad HND-a i moje profesionalne veze s pojedincima i organizacijama u cijelom svijetu koje se bave novinarstvom, medijskom edukacijom te zaštitom novinara i slobode medija.

Ovo posljednje je, nažalost, vrlo dobro vidljivo već nakon samo dva mjeseca mandata novog vodstva HND-a. Dočekao nas je nekoliko već ranije podijeljenih otkaza novinarkama HRT-a. S razlozima kojima su objašnjeni ti otkazi HND se ne može složiti i sa Sindikatom novinara Hrvatske borit će se za prava otpuštenih.

Nastavilo se s prelačivanjem kolege Željka Peratovića u vlastitom domu, te s prijetnjom smrću Domagoju Margetiću, mjesecima nakon što je krajem prošle godine i on pretučen pred kućnim ulazom. Pritisak je svakako i otkaz na Radiju 101 koji je dobio programski direktor Daniel Berdais jer nije želioštiti nezakonito ponašanje vlasnika tog medija, potom otkaz suradnje Borisu Dežuloviću u dnevnom listu Slobodnoj Dalmaciji nakon što je nakladnik pravomočno osuđen na plaćanje novčane naknade za Dežulovićev tekst objavljen prije tri godine koji očito nakladniku nije bio sporan sve dok suđenje nije završilo njegovom obvezom da plati odštetu tužiteljima. U trenucima dok pišem ovaj tekst objavljeno je otvoreno pismo Borisa Dežulovića Upravi EPH kojim daje otkaz ostajući dosljedan svojim stavovima i načinu pisanja.

Boris Pavelić, novinar Novog lista, zbog objavljivanja politički "škakljive" vijesti, dobio je otkaz uz neistinito obrazloženje da je načinio profesionalni propust, ali je, nakon javne podrške HND-a i ogranka Sindikata novinara u Novom listu, otkaz povučen. Više novinara i urednika požalilo se HND-u na priske koje trpe zbog (ne)objavljivanja nekih teksta, uglavnom s političkim temama.

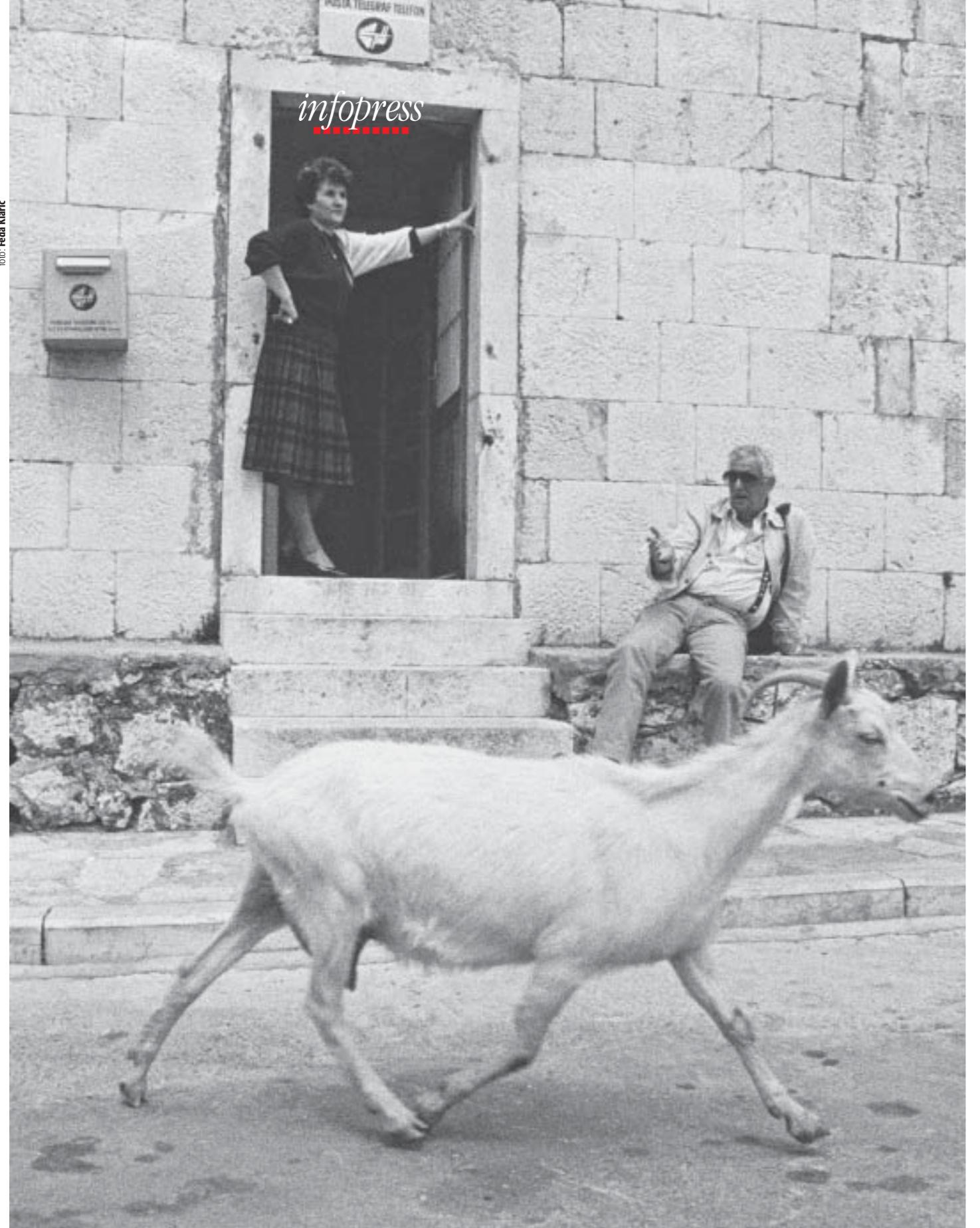
HND je jasno stao u obranu narušenih prava novinara, a napade na njih (kakve god vrste bili i kto ih god počinio) smatramo i napadom na novinarsku profesiju. Tako ćemo se ponašati i ubuduće, rukovodeći se isključivo profesionalnim načelima te bez pristajanja i na kakve ideoške ili druge kriterije.

Za sada je to rezultiralo, među ostalim, i mnogim uvredama na moj račun, a dobio sam i pismo s prijetnjom smrću. Također, nekoliko međunarodnih novinarskih organizacija te organizacija koje se bave zaštitom novinara i medijskih sloboda dobilo je anonimna pisma "zabrinutih novinara i građana" u kojima me se pokušava diskreditirati neistinama. Time se, zapravo, želi diskreditirati HND koji je očito protivnicima zalaganja za novinarski profesionalizam i integritet novinara postao neugodan problem.

No, da bi HND postao zaista važan faktor ozdravljenja medijske scene i povratka integriteta novinara i novinarstva u Hrvatskoj, moramo "ozdraviti" i samo Hrvatsko novinarsko društvo usmjeravajući ga ka izvornim načelima na kojima je i utemeljeno prije 105 godina i koja su zapisana u Statutu Društva. To i činimo od prvoga dana mandata, uključujući i transparentnost djelovanja kao jednu od ključnih obveza.

Pozivamo sve
zainteresirane
kolege
fotoreportere
da pošalju svoje
radove za rubriku
Foto broja na mail:
ibuljan@hnd.hr

infopress

infopress

novi tjednik Krenulo tiskano izdanje Telegrama

Tjednik Telegram počeo je izlaziti početkom lipnja, a uređuje ga novinarska ekipa portala Telegram.hr. Kako navode u uredništvu Telegrama njihova je želja biti najvažnije novine za subotu i nedjelju. - Telegramovo tiskano izdanje novine su za društvena i kulturna pitanja, s naglaskom na originalne teme, reportaže, eseje, komentare i intervjuje, navode u uredništvu. Novina se tiska u velikom formatu i tiskani Telegram sastavljen je od 5 novina te pokriva politiku i kriminal, biznis, kulturu, sport, velike istraživačke priče i televiziju. Osim originalnih priča, eseja i komentara, kažu u Telegramu, tiskano izdanje nudi raskošni TV program, enigmatske zadatke u Hrvatskoj i mozgalice. (n)

prijetnje novinarima HND pozvao vlasti da zaštite novinare

Pritisci na novinare, otkazi, napadi, prijetnje, pa čak i smrću, opet su učestali pa su nužni veća solidarnost novinara, prizivanje odgovornih i javni novinarski prosvjedi. Sažet je to zaključak konferencije za medije koju je Hrvatsko novinarsko društvo (HND) organiziralo nakon niza posljednjih slučajeva raznih pritisaka na novinare. Čelnik HND-a Saša Leković, navevio da je i sam primio prijetnju smrću, kazao je da mu se stalnojavljaju novinari, urednici, pa čak i glavni urednici, koji su izloženi raznim pritiscima i zastrašivanjima, no zbog straha za egzistenciju nisu spremni o svemu javno govoriti. - Prvi put su urednici i novinari izloženi pritiscima ne toliko stranke na vlasti već stranke koja pretendira doći na vlast. Zove se iz središnjice HDZ-a i radi pritisak osobito na političke novinare - kazala je potpredsjednica HND-a Slavica Lukić, a čelnik Sindikata novinara Anton Filić nadovezao se tvrdnjom da se radi o pokušaju politike da u svoje ideoleske ratove uvuće i novinare, što je pogubno, pa je pozvao novinare na međusobnu solidarnost, ali i javne prosvjede kako bi upozorili javnost čemu su sve novinari izloženi. Istraživački novinari Domagoj Margetić podsjetio je da je lani u kolovozu fizički napadnut, a primio je i prijetnju smrću, pa je dobio policijsku zaštitu, no unatoč tome što su policija i on prije mjesec dana u njegovu poštanskom sandučiću pronašli omcu i dio dokumenta o aferi Hypo koji su mu ukradeni, policijska zaštita mu je prošli tjedan ukinuta "bez ikakve najave". Pokazavši fotorobot svog napadača Margetić je rekao da policija već 11 mjeseci taj fotorobot nije objavila, ustvrdivši da su očevidi policije bili amaterski te da krim-policija dosad nije saslušala nijednu osobu iz njegova slučaja. Njegova kolegica Iva Anzulović ustvrdila je da je novinarski posao trenutno najopasniji u zemlji. Glavni urednik Radija 101 Daniel Berdais, koji je nedavno dobio otkaz, zapitao je zašto institucije koje se brinu o medijima ne rade svoj posao, dok je novinarka Novog lista Boris Pavelić, kojemu je izvanredni otkaz zamijenjen opomenom pred otkaz, rekao da mu nije drago što je postao vijest. Jelena Berković iz GONG-a uputila je ministrima Ostojiću, Mrsiću, Šipušu, Lalovcu i Miljeniću, te Karamarku i K. Grabar-Kitarović niz pitanja: zašto je Margetiću ukinuta zaštita, zašto nema nacionalnog kolektivnog ugovora za novinare, što je s medijskom strategijom, što misle o napadima na novinare. Kazavši da političarima presice služe za PR, a ne za to da bi im novinari postavljali pitanja, Leković je najavio pokretanje Centra za zaštitu slobode izražavanja. (B. Matijević, VL)

efj Europski novinari za regionalnu solidarnost

Predstavnici 47 novinarskih organizacija iz 33 evropske zemlje okupljeni na Godišnjem sastanku Evropske federacije novinara (GS EFJ) početkom lipnja u Budvi izrazili su ozbiljnu zabrinutost zbog sve veće nebrige poslodavaca za prava novinara i medijskih radnika u zemljama Balkana, te učestalih prijetnji i fizičkih napada na novinare. U izjavi o slobodi medija i radnim pravima na Balkanu izričito je osuđen napad na hrvatskog istraživačkog novinara Željka Peratovića koji je nedavno pretučen na kućnom pragu, te fizički napad na crnogorskog istraživačkog novinara Tufika Softića koji je okrutno pretučen prije osam godina, u dvorište kuće mu je prije dvije godine bačena bomba, a nadležna državna tijela još nisu pronašla ni počinitelje ni naručitelje. U posljednjih godinu i pol Tufik Softić pod stalnom je policijskom zaštitom. Delegati Godišnjeg sastanka su, stoga, pred Evropsku federaciju novinara i njezin Upravni odbor postavili sljedeće zadatke:

1. Tražiti od Vlade Republike Hrvatske da ubrza istragu o napadu na Željka Peratovića i učini sve da počinitelji budu odgovarajuće kažnjeni.
2. Tražiti od Vlade Crne Gore da riješi slučajevе napada na novinare i omogući crnogorskim novinarna da rade u sigurnim uvjetima.

3. Poticati nacionalne vlade da rješavaju slučajeve napada i zastrašivanja novinara.

4. Pružati podršku organizacijama članicama EFJ u regiji u poduzimanju zajedničkih akcija uključujući štrajkove radi zaštite svojih prava; tražiti od medijskih poslodavaca da striktno poštuju sindikalna prava i osiguraju odgovarajuće uvjete za rad uz puno poštivanje radnog zakonodavstva zemlje i kolektivnih ugovora gdje postoje, te da potpišu kolektivne ugovore u medijima u kojima ih još nema.

5. Iznijeti sva navedena pitanja pred evropske institucije - Vijeće Europe, Međunarodnu organizaciju rada i izvjestitelja UN za slobodu izražavanja.

Hrvatske novinarske organizacije na GS EFJ predstavljali su Anton Filić, predsjednik Sindikata novinara Hrvatske (SNH), Saša Leković, predsjednik Hrvatskog novinarskog društva (HND), dok je Jasmina Popović na skupu sudjelovala u svojstvu potpredsjednice Međunarodne federacije novinara (IFJ). (n)

mediji i slobode Medijske slobode uvjet za nove članice EU

Europska komisija zauzela je novi strateški pristup medijima u pregovorima s novim zemljama članicama. Hrvatska je bila prva zemlja koja je u procesu pristupanja Europskoj uniji pregovarala o poglavju Informacijsko

društvo i mediji. Naglasak je u tom dokumentu stavljen na promicanje tržišnog natjecanja u elektroničkim komunikacijama, dostupnost novih tehnologija te zaštitu djece i maloljetnika od neprimjerenih sadržaja i oglašavanja. Nova strategija, međutim, kao jednu od ključnih tema, otvara pitanja slobode govora i medijskih sloboda i integriteta medija. Povjerenik za proširenje EU Johannes Hahn nedavno je u Sarajevu, na regionalnoj konferenciji Izazovi medijskih sloboda u organizaciji Balkanske istraživačke reporterske mreže (BIRN), izjavio kako je Europska komisija zabrinuta po pitanju medijskih sloboda na Balkanu, osobito kad je riječ o upitivanju vladajućih elita koje prijete neovisnosti javnih medijskih servisa, ali i ekonomskim pritiscima na medije.

Uoči konferencije održane je radionica na temu medijskih sloboda na Balkanu na kojoj se raspravljalo o radnim pravima novinara, financiranju medija iz proračuna, javnim medijskim servisima, ali i tretmanu koji u medijima na Balkanu imaju manjinske i ranjive skupine. Raspravljalo se i o medijskom tržištu, koliko je transparentno vlasništvo u medijima, koliko je koncentrirano i kakva je politika oglašavanja.

Radionica je zaključena listom konkretnih prijedloga što bi vlade u zemljama regije mogle učiniti kako bi popravile lošu sliku o medijskim slobodama na Balkanu. Ovi će prijedlozi biti uključeni u širi paket prijedloga na Zapadno Balkanskom summitu koji će se održati u kolovozu ove godine, a koji je nastavak takozvanog Berlinskog procesa što ga je inicirala njemačka kancelarka Angela Merkel za podršku dalnjem širenju Europske unije na balkanske zemlje. (ms)

distribucija

Agrokor osvaja i bosanskohercegovačku distribuciju tiska

Otkako je BAT kupio Tvornicu duhana Rovinj u paketu s maloprodajnim lancem kioska iNovina i udjelom od gotovo 26 posto koliko je Adris grupa imala u Tisku, kalkulira se kako će Agrokor dočekati multinacionalnu kompaniju kao partnera. Istovremeno, Agrokor u Bosni i Hercegovini kupuje kioske Opresa, tvrtke u kojoj je bio u suvlasničkim odnosima s TDR-om, a Opresa je bosanskohercegovačkom Konkurenčijskom vijeću početkom godine prijavila planiranu kupnju iPressa i lanca kioska koje ova kompanija iz Širokog Brijega ima u Bosni i Hercegovini. Prije nešto manje od dvije godine Opresa je Konkurenčijskom vijeću prijavila i koncentraciju planiranog spajanja s Duhanprometom te sarajevskom, tuzlanskim i Rivom iz Brčkog. Prijavu su povukli u lipnju prošle godine, baš kao što su isti partneri, Agrokor i Adris grupa, krajem 2013. povukli prijavu koncentracije Tiska i iNovina svjesni kako im takvo spajanje Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja ne može odobriti ni po kojoj osnovi. Opresa i Duhanpromet, uz Tobacco Press, vlasnici su najvećeg broja kioska u Bosni i Hercegovini. Kiosci su lukrativan biznis jer se promet u pravilu plaća gotovinom.

Agrokor na hrvatskom tržištu već drži najveći dio distribucije novina, a malo je vjerojatno da će se ulaskom BAT-a ta situacija promijeniti. Čini se upravo suprotno, naime, da bi Agrokor i njegov vlasnik Ivo Todorović, kojeg je nedavno magazin Forbes proglašio najbogatijim čovjekom u Bosni i Hercegovini, uskoro mogli preuzeti i bosanskohercegovačku distribuciju tiska. (ms)

radio 101

Stojedinici prijeti sudska tužba i oduzimanje koncesije

Nešto manje od 20 godina nakon što je masovni prosvjet sprječio oduzimanje koncesije Radiju 101, kulturna je zagrebačka postaja pred prijetnjom privremenog oduzimanja koncesije zbog velikog odstupanja od programske sheme koju im je odobrilo nezavisno regulatorno tijelo - Vijeće za elektroničke medije. Posljednjih godinu dana česti su bili nadzori nad Stojedinicom pa je tako ustanovljeno da mora vratiti novac koji je iz Fonda primila 2013. jer prijavljene emisije nisu emitirane. Praćenje programa Stojedinice tražilo je lani i Hrvatsko novinarsko društvo nakon prijave zaposlenika te postaje kako se ukidaju emisije i dijele otkazi novinari. Posljednji nadzor tražio je direktor programa Daniel Berdais kojega su, jer kako kaže nije želio lažirati emitirani programski sadržaj, poslali na godišnji odmor. Dok je bio na godišnjem, uručili su mu i izvanredni otkaz zbog koji će, ne povuče li Uprava tu odluku, pokrenuti protiv radija i sudska parnicu. U međuvremenu, predsjednica Vijeća za elektroničke medije Mirjana Rakić Većernjem je listu izjavila kako Stojedinica ima rok do 18. lipnja da otkloni sve nepravilnosti. U suprotnom joj prijeti privremeno oduzimanje koncesije. Na način upit o tome Vijeće za elektroničke medije do danas nije poslalo odgovor. Kako smo neslužbeno doznali, sjednica na kojoj se o monitoringu Stojedinice trebalo raspravljati odgođena je do iza 21. lipnja. (ms)

neprofitni mediji

Sredstva dodjeljivati kroz trogodišnje natječaje

U HND-u je održana rasprava o novoj medijskoj politici s temom Treći medijski sektor - neprofitni mediji, gdje se govorilo o problemima s kojima se susreće taj sektor. Ladislav Tomičić u ime Lupige, Mašenka Bačić u ime splitskog lokalnog portala Stav i Jelena Miloš u ime novopokrenutog časopisa Rad istaknuli su kako se u posljednje vrijeme za neprofitne medije izdvaja više novca nego prije, ali je i dalje glavni problem u neprofitnom sektoru nedostatak sredstava. Neprofitni mediji do sredstava Ministarstva kulture i Agencije za

foto: Feđa Klarić

medijski susreti Kamo ide HRT?

Trideset novinara, komunikologa i studenata novinarstva 11. lipnja na drugim Medijskim susretima u Matici hrvatskoj raspravljalo je o temi *Kamo ide HRT - Sadašnjost i budućnost javnog servisa*. Uvodničarka tribine bila je doc. dr. sc. Viktorija Car s Fakulteta političkih znanosti, stručnjakinja za javni medijski servis. Voditelj projekta, novinar Goran Galić predstavio je ciklus Medijskih susreta Odjela za medije MH kojemu je svrha da argumentiranim i stručnom diskusijom raspravlja o temama iz područja medija i komunikologije. Galić je naglasio da je cilj tribine razmotriti ulogu Hrvatske radiotelevizije kao nacionalnog medijskog servisa u hrvatskom društvu danas, raspraviti ispunjava li HRT svoje zadaće na odgovarajući način i vjeruju li građani sadržajima koje proizvodi. Uvodno izlaganje održala je doktorica znanosti Viktorija Car koja je rekla da javni medijski servis treba razumijevati kao javno dobro i socijalni kapital čija je zadaćaštiti interes javnosti te po jednakim cijenama svima omogućiti pristup ključnim društvenim informacijama. U raspravu su se uključili mnogi novinari, studenti i medijski stručnjaci. "Problemi koji pogadaju hrvatsko novinarstvo sustavni su i kao takve ih treba rješavati", istaknula je etablirana novinarka Karolina Vidović Kristo, upozorivši "na kršenje elementarnih ljudskih prava zaposlenika na HRT-u". Doktor znanosti Danijel Labaš s Hrvatskih studija dijagnosticirao je pojavu konkurenčije unutar samog HRT-a. Tako, prema njegovu sudu, HRT 4 ostvaruje zavidne rezultate po kvaliteti informiranja građana. Studenti novinarstva i novinar HRT-a Frano Ridjan, koji se usprotvio tvrdnjama Karoline Vidović Kristo da se na HRT-u krše temeljna ljudska prava, poveli su raspravu o mogućnostima i prilikama mladih novinara za zaposlenje i karijeru u ovoj struci. Govorilo se o outsourcingu novinara kao praksi, teškim mogućnostima za stalni radni odnos i socijalnom okruženju novinarstva. Dojen hrvatskog novinarstva Ante Gavranović govorio je o nedostatku novinara-mentora za mlade kolege. (n)

Razgovarala Melisa Skender

Nagrada za životno djelo

Drago Hedl

Nagrada Hrvatskog novinarskog društva za životno djelo Dragi Hedlu stigla je iste godine kada je ovaj istraživački novinar, koji je svojim beskompromisnim pisanjem o ratnim zločinima još jednom oslobođio Osijek, stekao sve uvijete za mirovinu. Nije je dočekao u Glasu Slavonije iz koje je, kao glavni urednik, protjeran oružanom akcijom. Imao je tu sreću u nesreći da ga je te 1991. godine, kao ozloglašenog državnog neprijatelja, u svoju redakciju primio Joško Kulušić, urednik Slobodne Dalmacije. Kad je i Kulušić 1993. protjeran iz Slobodne Dalmacije koju je kupio Miroslav Kutle, Hedl se s grupom novinara "jugonostalgičara" koji su potkapali temelje hrvatske države, skrasio u redakciji Feral Tribuna. Nagrade je počeo nizati tek s početkom novoga stoljeća. Najprije one inozemne. Godine u kojima se odlazi u mirovinu dočekao je u redakciji Jutarnjeg lista.

Možda ste najmlađi dobitnik HND-ove nagrade za životno djelo. Ove ste godine stekli i uvijete za odlazak u mirovinu, planirate li se umiroviti?

- Sve sam samo ne mlad. Prošao sam 65. Imam oba uvjeta za punu mirovinu, ali i jedan radi kojeg ne idem: ne da mi se još. Volim raditi. Iako bih posla imao i u mirovini - mogao bih možda napisati više knjiga nego što će to biti moguće dok pišem i za novine - novinarstvo, ako vas stvarno drži i ako ga ne radite činovnički, stvara neku vrst ovinsnosti. Ima li što ljestvog od toga da ujutro ne znate gdje ćete biti poslijepodne, gdje ćete prespavati sljedeću noć, u kojem gradu u kojem hotelu? Koji ćete dogadjaj pratiti, kakve stvari doživjeti, s kojim se ljudima sresti i kakve ćete priče od njih čuti? Možda nekome to izgleda užasno, ali mene i danas veseli.

Ovisan o novinarstvu

Kriza je izbrisala razlike između bulevarskog i ozbiljnog tiska, takva je formula dio čitatelja odbila, a nove, bojim se, nije privukla

Ozbiljna istraživačka priča ne može se napraviti za dan dva za redakcijskim stolom i uz pomoć Googlea i Facebooka

Je li se istraživačkim novinarstvom u Hrvatskoj bilo teže baviti 90-ih kad ste zbog teksta mogli izgubiti glavu ili danas kad možete izgubiti posao ako taknete u kojeg od oglašivača?

- Izgubiti danas posao u novinarstvu gotovo je ravno kao izgubiti glavu. Pogledajte samo koliko je novinara posljednjih godina ostalo bez posla, koliko se medija ugasilo, koliko je redakcija propalo ili je brojem svedeno na desetinu nekadašnjih. Prilike su osobito pogubne za istraživačke novinare i to ne samo jer im je prostor istraživanja skučen. Problem je što si malo koja redakcija može pružiti troje, dvoje, pa čak i jednog istraživačkog novinara koji će imati dovoljno vremena i dovoljan budžet da ozbiljno istraži neku temu. To naravno košta, to je skupo. Ali ozbiljna istraživačka priča ne može se napraviti za dan-dva za redakcijskim stolom i uz pomoć Googlea i Facebooka.

Kako biste danas opisali situaciju u Glasu Slavonije? Slažete li se s mišljenjem kako su i novinari dobrim dijelom pridonijeli degradaciji strike?

- U Glasu Slavonije puno je dobrih novinara i dragih ljudi. To je uvijek bilo rasadište i mogla bi se nabrojati mnoga imena koja su počela u Glasu, a završila u nekoj većoj redakciji i ondje napravila karijeru. Mada sam često bio meta ružnih napada - osobito jednog njihova kolumnista - ja im želim sve najbolje. Želim da te novine koje su u teškoćama, kao i mnoge druge u ovim teškim gospodarskim vremenima, opstanu i žive. One su važne ne samo za Osijek, već za ukupni medijski prostor u Hrvatskoj. Prema Glasu sam sentimentalnan, ali ne i nostalgičan. Onde sam započeo karijeru i ispekaao novinarski zanat, al mi nije žao što se nakon one epizode iz ljeta 1991. u tu redakciju više nisam vratio.

Kako tumačite sve manje povjerenje javnosti u medije?

- Dobrim dijelom za to su krivi i novinari, ali još više novinski urednici i oni koji odlučuju kakav će biti sadržaj novina. Mislim da je kriza, osobito tiskanih medija, također učinila svoje. Kako je padala kupovna moć, kopnili su i čitatelji. U želji da ih zadrže, gotovo su sve novine počele raditi po formuli "3 u 1", čak i po formuli "sve u 1". Tako smo dobili svojevrsne bastarde u kojima ima ozbiljnih tema, ali i trivijalnih sadržaja, nerijetko i podosta žutila. Kao da su se izbrisale razlike između bulevarskog i ozbiljnog tiska. Problem je još veći u malim državama i državama s otužnim čitalačkim navikama, kakva je Hrvatska, gdje je tržište premalo da bi mogle postojati strogo profilirane novine, pa se onda, u očajničkoj borbi za očuvanje naklada, spas pokušalo potražiti u spomenutim formulama. Nažalost, takva formula dio je čitatelja odbila, a nove, bojim se, nije privukla.

Nakon što ste oružanom akcijom protjerani iz Glasu Slavonije, kakvi su bili izgledi da će vam biti dopušteno objavljivati u bilo kojoj redakciji?

- Imao sam sreću što me u predvečerje rata, kad sam ostao bez posla u Glasu Slavonije, u Slobodnu Dalmaciju, u kolovozu 1991., primio jedan od najboljih novinskih urednika koje je Hrvatska ikad mala, pokojni Joško Kulušić. Cijelo vrijeme rata proveo sam u Osijeku, svakodnevno, kao reporter Slobodne, izvještavao o strahotama koje su se događale. Objavio sam na stotine tekstova, a ratne reportaže po završetku sukoba sabrao sam u knjigu. Ponosim se tim dijelom svoje novinarske karijere. Bio sam na svim važnijim bojišnicama, uključujući i opkoljeni Vukovar, kad sam s još nekoliko kolega - tri četiri tjedna prije pada - bio među posljednjima koji su se kroz kukuruze izvlačili iz tog grada. Jedan sam od rijetkih ratnih reportera koji nije dobio priznaje za ratno izvještavanje, mada ga je dobio na stotine onih koji ni dana nisu bili na nekoj od bojišnica.

Je li novo stoljeće bilo prekretnica u vašoj karijeri? Tada ste, naime, počeli primati brojne nagrade za svoj rad zbog kojeg ste u 90-ima primali uglavnom prijetnje?

- Uistinu, nagrade su nekako zaredale posljednjih desetak godina. Prvo one iz inozemstva. To je valjda i logično, jer su mene, kao i moje kolege iz Ferala u kojem sam radio i objavio možda najvažnije tekstove, režimski kritičari kitili epitetonem stranog plaćenika. A kad ste strani plaćenik, onda je normalno da vas stranci i nagradjuju. No, šalu na stranu: kad već govorim o tome, dopustite da kažem kako su domaći plaćenici puno bolje prošli. Našli su uhlebljenja, sinekure, debelu hladovinu, situirali se i potkožili, jer su svoje usluge debelo naplatili. Uglavnom, na račun proračuna.

Kako vidite ulogu Ferala u hrvatskom medijskom prostoru i zbog čega te novine u novom stoljeću nisu uspjеле opstat?

- Feral je uistinu bio ono što mu ime kaže: svjetlo u medijskoj tami. Imao sam sreću raditi s divnim ljudima poput Viktora Ivančića, Borisa Dežulovića, Predraga Lucića, Heni Erceg i mnogo, mnogo velikih novinara iz toga, ali i današnjeg vremena. Pogledajte u kompletima uvezanih godišta Ferala koja su sve imena prodefilirala na stranicama tog tjednika. Od njih bi se moglo sastaviti desetak vrhunskih redakcija. Drago mi je što sam bio dio te ekipa i što sam u Feralu imao punu autorsku slobodu. Nedavno objavljena monografija o Feralu iz pera kolege Borisa Pavelića sjajno je podsjećanje na važnost i ulogu Ferala, bez čega bi se, medijska slika Hrvatske iz tогa vremena najbolje mogla opisati naslovom jednog poznatog romana - "Pedeset nijansi sive". A zašto Feral nije uspio opstat? S toliko klipova koje su mu bacali pod kotače, vjerujte, trajao je dulje nego što bi mogao itko drugi.

Što vas je motiviralo na pisanje o ratnim zločinima početkom 90-ih kada takve teme nitko nije bio spreman otvarati? Uostalom, na Domovinski rat se i

intervju drago bedl

danas gleda kao na nedodirljivu svetinju u kojoj nije moglo biti zločina počinjenih s hrvatske strane. Neki čak spominju NOB-eizaciju Domovinskog rata?

- Rekao sam više puta: bio sam suvremenik - da ne kažem na određen način i svjedok - nekih osjećih događaja s početka devedesetih. Mogao sam naravno, kako je u to vrijeme bio dobar običaj, šutjeti i reći: što se to mene tiče? Što da ja ispravljam krive Drine? Da se borim s vjetrenjačama, često i s neugodnim likovima koji su me mogli doći glave? Da sam na to pristao, danas bih bio jedan od sudionika te mračne priče. I ne samo ja. Bili bi to svi moji sugrađani, ali i svi koji su branili Osijek. Ovako nisu. Ovako se zna što je bio tiji grijeh. I što je bila čija zasluga.

Nagrada HND-a za životno djelo bila je povodom primanja kod osječkog gradonačelnika Ivice Vrkića.

Koliko je vaš život u tom gradu postao lakši nakon podizanja optužnice protiv Branimira Glavaša?

- Moj je život postao lakši onoliko koliko je lakš postao i za najveći dio mojih sugrađana. Gusta koprena koja se nadjavala nad gradom, strah koji se i fizički mogao osjetiti, počeli su nestajati kada je detronizirana osoba čije se ime do tada izgovaralo šapćući. Kao da su u svim osjećim trgovinama besplatno dijelili Bronhi bombole: počelo se lakše disati. Nekome tko ne živi u Osijeku, tko nije osjetio atmosferu kakva je u gradu dugo vladala, može se činiti pretjeranim takvo opisivanje prilika. Zvuči kao kakav reklamni slogan, ali: u Osijek se vratio osmijeh.

Mnogi bi na vašem mjestu odavno napustili grad kojim vlada čovjek od čijih ste političkih istomišljenika primali brojne prijetnje, no vi ste odlučili ostati. Je li to hrabrost, ludost, inat?

- Mogu li na pitanje odgovoriti pitanjem: zašto bih odlazio iz grada u kojem sam rođen i u kojem sam proveo najveći dio svoga života, u kojem su živjele generacije mojih predaka? Osim toga, ja nemam rezervnu domovinu poput onih koji su, bježeći pred zakonom, utekli iz Osijeka, a onda im se na povratku priređivao dernek s vatrometom. Za razliku od takvih, ja tom gradu, svojem gradu, želim nešto dati i ostaviti, za razliku od njih koji gledaju kako od grada što više uzeti.

Za razliku od većine novinara koji godinama istražuju neke teme, i zbog toga ispaštaju, vi niste postali opsjetnuti Branimirom Glavašem. Kako ste uspjeli sačuvati bladnu glavu?

- Imo mnogo onih koji govore suprotno: da sam opsjetnut osobom koju ste spomenuli. A ja sam, u više od 30 godina profesionalne novinarske karijere, napisao na tisuće i tisuće tekstova. Prodefilirala je kroz njih galerija likova i pozitivnih i negativnih i velikih i malih i jako važnih ljudi i potpuno običnih i heroja i zločinaca i krimosa, ali i pametnog, poštenog svijeta. On je samo jedan lik iz te galerije. No, jedno vrijeme o čemu god da ste u Osijeku

pisali, on bi se našao u svakoj priči. Sam je ulazio u njih. U neku manje, u neku više.

Kako tumačite činjenicu da još nije donesena pravomočna sudska presuda o ratnim zločinima koje je počinio Branimir Glavaš?

- U toj priči koja se razvlači već deset godina nema cega nema. Od silne opstrukcije istražnog postupka, prijetnji svjedocima, prijetnji novinarima, istražiteljima i sucima, fingiranih štrajkova glađu, otkrivanja identitetit zaštićenih svjedoka, bijega iz države prije izricanja presude, šetnje iz jednog zatvora u drugi, pokušaja podmićivanja sudaca Vrhovnog suda, neviđenog pritiska na pravosuđe, vođenja stranke iz zatvora, potpune konfuzije pravosudnog sustava... Malo previše da bi se jedan sudska postupak, bez obzira na to kako završio, mogao nazvati regularnim.

Vaša knjiga "Glavaš: Kronika jedne destrukcije" otvorila je i pitanje uloge Vladimira Šeks-a u Domovinskom ratu. Imate li ikakve informacije o tome je li na temelju informacija koje ste objavili o Vukovarskoj klaonici pokrenuta istraga?

- Više od onoga što sam o tome napisao u knjizi, ne znam. Znam samo da je ne tako davno jedna ozbiljna međunarodna organizacija, Amnesty International, zatražila preispitivanje uloge Vladimira Šeks-a, predsjednika Kriznog stožera za Slavoniju i Baranju, sredinom 1991. kad je počeo obnašati tu dužnost. Gospodin Šeks tada je pohitao u Državno odvjetništvo i ekspresno dobio papir da on sa zločinima koji su se događali na tom području i u to vrijeme nije imao ništa. Tako, formalno-pravno, stvari stoje.

Najavili ste pisanje knjige o Josipu Reibl-Kiru, zapovjedniku osječke policije, koji je ubijen 1991. godine. Radite li na knjizi?

- Nažalost, tu knjigu nikada neću objaviti. Puno sam već bio napravio, puno istražio, a onda je došlo do meni potpuno nejasne reakcije gospođe Jadranke Riehl Kir. Ona se usprotivila da o tome napišem knjigu. Čak sam dobio i njenu e-poruku da će, odlučim li objaviti knjigu - potegnuti sudska parnicu da se to zabrani. Naravno, ona to nije mogla. Ali iz dubokog poštovanja prema toj gospođi, hrabroj ženi koja je puno pretrpjela i koja je učinila neizmjerno mnogo da se bar ubojica - kad već ne nalogodavci ubojstva njenog supruga - privede pravdi, odustao sam. Nije mi jasan njen motiv, ali sam ga odlučio poštovati. Te knjige, koja je možda mogla rasvijetliti neke stvari, barem što se mene tiče, neće biti.

Izgubiti danas posao u novinarstvu gotovo je ravno gubljenju glave. Pogledajte samo koliko je novinara posljednjih godina ostalo bez posla, koliko se medija ugasilo, koliko je redakcija propalo ili je brojem svedeno na desetinu nekadašnjih

- Više od onoga što sam o tome napisao u knjizi, ne znam. Znam samo da je ne tako davno jedna ozbiljna međunarodna organizacija, Amnesty International, zatražila preispitivanje uloge Vladimira Šeks-a, predsjednika Kriznog stožera za Slavoniju i Baranju, sredinom 1991. kad je počeo obnašati tu dužnost. Gospodin Šeks tada je pohitao u Državno odvjetništvo i ekspresno dobio papir da on sa zločinima koji su se događali na tom području i u to vrijeme nije imao ništa. Tako, formalno-pravno, stvari stoje.

Najavili ste pisanje knjige o Josipu Reibl-Kiru, zapovjedniku osječke policije, koji je ubijen 1991. godine. Radite li na knjizi?

- Nažalost, tu knjigu nikada neću objaviti. Puno sam već bio napravio, puno istražio, a onda je došlo do meni potpuno nejasne reakcije gospođe Jadranke Riehl Kir. Ona se usprotivila da o tome napišem knjigu. Čak sam dobio i njenu e-poruku da će, odlučim li objaviti knjigu - potegnuti sudska parnicu da se to zabrani. Naravno, ona to nije mogla. Ali iz dubokog poštovanja prema toj gospođi, hrabroj ženi koja je puno pretrpjela i koja je učinila neizmjerno mnogo da se bar ubojica - kad već ne nalogodavci ubojstva njenog supruga - privede pravdi, odustao sam. Nije mi jasan njen motiv, ali sam ga odlučio poštovati. Te knjige, koja je možda mogla rasvijetliti neke stvari, barem što se mene tiče, neće biti.

foto: Feda Klarić

medijska scena

Piše Zdenko Duka

Šesto tisuća novinara u službi javnosti

Premda IFJ i EFJ djelomično imaju zajednički ured i neki zaposlenici obavljaju poslove i za jednu i za drugu organizaciju, posljednjih je nekoliko godina dolazilo do trzavica pa i sukoba prije svega zbog nedovoljne transparentnosti financija IFJ-a te dugova

J

edanaestog lipnja, dvije godine nakon naprasnog ukidanja zbog štednje, grčka javna televizija nastavlja emitirati, uz najavu povratka na posao novinara i ostalih zaposlenika. Evropska federacija novinara (EFJ) pozdravila je novo pokretanje grčkog javnog servisa. Procjenjuje se da će se oko 1500 ljudi moći vratiti na posao, svi oni koji se nisu dobrovoljno umirovili u posljednje dvije godine.

Grčki premijer Alexis Tsipras obećao je povratak javnog servisa - ERT-a, pa je u travnju parlament donio takvu odluku. EFJ je čestitao - čak četirima grčkim sindikalnim novinarskim organizacijama koje su članice Evropske federacije novinara.

Principi novinarstva

Dan ranije EFJ je pozvao europarlamentarce da izmijene nacrt europske direktive o poslovnim tajnama jer prijeći slobodu informiranja i pravo građana da budu informirani, pravo da znaju. Pod naslovom "Informacija nije zločin" poznata francuska televizijska novinarka Elise Lucet pokrenula je prikupljanje potpisa i sredinom lipnja bilo je više od 320.000 potpisa protiv mogućnosti da kompanije tuže novinare koji otkriju njihove poslovne tajne.

Velike su za to zasluge i Evropska federacija novinara najjače novinarske organizacija u Europi koja predstavlja više od 320.000 novinara iz 61 novinarske organizacije u 40 europskih zemalja. Od 1992. godine članice EFJ-a, kao i Međunarodne federacije novinara (IFJ-a), i Hrvatsko su novinarsko društvo i Sindikat novinara Hrvatske.

EFJ koji od 2013. godine vodi danski novinar i aktivist Mogens Blicher Bjerregård (a prije njega predsjednik je bio Švedan Arne König) posljednjih nekoliko godina ima vlastiti račun, iako je i dalje kolektivni član Međunarodne federacije (International Federation of Journalists). To EFJ-u omogućuje organizaciju više seminara, radionica i ciljanih višegodišnjih projekata za snaženje novinarskih organizacija, prije svega novinarskih sindikata. Skupština EFJ-a održava se svake godine, a svake treće izborna skupština. Po prilici četiri puta godišnje u sjedištu IFJ-a/EFJ-a u Bruxellesu sastaje se izvršni odbor koji, kao i predsjednika EFJ-a, bira skupština. EFJ ima nekoliko stalnih radnih grupa od desetak članova - za radna prava novinara, za autorska prava, za slobodne novinare te za javni (televizijski) servis.

Za vrijeme prošlogodišnjih izbora za Europski parlament, EFJ je pokrenuo potpisivanje Manifesta za slobodne i pluralne medije u Europi. Taj manifest potpisalo je dvjestotinjak kandidata za EP, njih pedeset postali su članovi Europskog parlamenta. Manifest se zalaže za 10 glavnih principa na kojima bi se trebalo temeljiti slobodno novinarstvo.

Pro: Neovisno novinarstvo nužno je za demokraciju. Drugo: Europa treba medijski pluralizam. Treće: Pravo udrživanja i kolektivnog pregovaranja za sve. Četvrti: Autorska prava: za sve pošteni ugovori. Peto: Radni uvjeti utječu na kvalitetu novinarstva. Šesto: Novinarstvo kao javno dobro. Sedmo: Istraživačko novinarstvo treba slobodni pristup informacijama. Osmo: Ulaganje u budućnost novinarstva. Deveto: Sigurnost na radu i deseto: Izgradnja povjerenja i odgovornosti kroz etičko novinarstvo.

Trzavice i sukobi

Svake treće godine sastaje se izborni Kongres Međunarodne federacije novinara (IFJ-a). Britanac arapskog porijekla Jim Boumelha predsjednik je IFJ-a već u trećem mandatu, od 2007. godine. Dakle, to je krovna novinarska federacija s ciljem zaštite i snaženja prava i sloboda novinara. Konkretno, solidarnosti, socijalne pravde, radnih prava, globalizacije, demokracije, ljudskih prava i bitke protiv siromaštva i korupcije.

IFJ je osnovan u Parizu 1926., a onda je njegovo djelovanje dvaput obnavljano - 1946. i 1952. godine. IFJ reprezentira više od 600.000 novinara u 134 zemlje svijeta. Osim EFJ-a, IFJ je krovna organizacija i za Federaciju afričkih novinara (FAJ) i Federaciju latinoameričkih novinara, i u Africi, Južnoj Americi i Aziji ima svoje kontinentalne uredske, dok je (zajedničko) sjedište IFJ-a i EFJ-a u Bruxellesu.

Premda IFJ i EFJ djelomično imaju zajednički ured i neki zaposlenici obavljaju poslove i za jednu i za drugu organizaciju, posljednjih je nekoliko godina dolazilo do trzavica pa i sukoba prije svega zbog nedovoljne transparentnosti finansija IFJ-a te dugova. To je i bio razlog da Evropska federacija otvoriti vlastiti račun, no naravno i dalje aktivnosti IFJ-a ponavljaju financiranju europski novinarski sindikati i novinarska društva.

Na prošlom kongresu IFJ-a u Dublinu, u lipnju 2013. godine, nekoliko je novinarskih organizacija taj kongres napustilo poslije vrlo tjesnog rezultata glasanja u kojem je stari predsjednik Jim Boumehla pobjedio protukandidata belgijskog novinarskog sindikata Philippea Lerutha. Prilikom glasanja nedostajalo je nekoliko listića. Kongres je tada napustila najbrojnija njemačka novinarska organizacija Deutsche Journalist Verband (DJV). U tom su se glasanju podijelile i europske novinarske organizacije, no ne nužno po kriteriju nacije i države. Tako je, recimo, druga njemačka sindikalna novinarska organizacija ostala na kongresu.

Moskovska skupština

A turbulencije u IFJ-u počele su zapravo još 2010. kada je zbog sukoba s Boumehlom i još nekim članovima Izvršnog odbora, IFJ morao napustiti glasoviti Aidan White koji je bio glavni tajnik puno 22 godine, i koliko god su

se predsjednici izmjenjivali, Aidan White je operativno dva desetljeća vodio organizaciju.

Do podjele unutar organizacija EFJ-a bilo je došlo prošle godine, nakon izbjeganja sukoba u Ukrajini. Predstavnici Ruskog novinarskog sindikata (RUJ-a) prvi put su prije dvije godine na izbornoj skupštini u Vervieru u Belgiji dobili pravo glasa i tako postali punopravni članovi EFJ-a, a njihova predsjednica Nadezda Azhgkhina postala je potpredsjednica Evropske federacije novinara. Nikome nije bilo sporno primanje ruske novinarske organizacije u EFJ, no problematično je postalo mjesto održavanja Skupštine 2014. godine.

Početkom 2014. odlučeno je da se na proljeće održi u Moskvi. No, zbog ukrajinsko-ruskog sukoba, taj je moskovski skup dvaput odgađan, a onda ipak održan u studenome. Osim ukrajinskog novinarskog sindikata, bojkotirali su ga i njemački DJV te poljska, mađarska, belgijska sindikalna organizacija kao i organizacije iz baltičkih zemalja. Kad se nakon dvije odgode, donosi odluka treba li ipak održati godišnju skupštinu u Moskvi, odlučila je vrlo tjesna većina 5:4 u Izvršnom odboru EFJ-a.

Prevladali su oni argumenti koji bi trebali biti najvažniji za novinarsku federaciju i za sve novinare. Ruski sindikat novinara (RUJ) već se godina bori za medijske i novinarske slobode u Rusiji, njegovi čelnici i članovi vode unutarnju (političku) bitku s vlastima u Rusiji. Trebalо je na taj način honorirati njihov trud zbog kojeg su prije nekoliko godina i primljeni u EFJ. Čelnici ukrajinske i ruske novinarske organizacije susreli su se nekoliko puta u posljednjih godinu dana i međusobno razgovarali o tome kako da barem olakšaju novinarski rat na ratnim područjima, te da pokušaju sprječiti eskalaciju propagandnog rata koja, naravno, ima jako malo veze s novinarstvom. Na skupštini u Moskvi tada je donesen zaključak u kojem, među ostalim, stoji da EFJ osuđuje sve oblike propagande i podržava Ruski sindikat novinara (RUJ) u apelu novinarama da se odupru pritisku ruske države i da ne budu dio informativnog rata koji stvara atmosferu straha za one novinare koji se suprotstavljaju službenom ruskom stajalištu.

Pozvane su ukrajinske i ruske vlasti da se uzdrže od bilo kakvih mjera koje bi mogle ugroziti i zastrašiti novinare.

Početkom lipnja na novoj godišnjoj skupštini u Budvi predstavnici 49 novinarskih organizacija iz 35 zemalja donijeli su i izjavu o medijskim slobodama i radnim pravima na Balkanu. Izrazili su ozbiljnu zabrinutost zbog sve veće nebrige poslodavaca za prava novinara i medijskih radnika i zbog učestalih prijetnji i fizičkih napada. Izričito je osuđen i napad na novinara Željka Peratovića koji je pretučen nedavno na kućnom pragu, pa traže od hrvatske vlade da ubrza istragu o tom napadu te učini sve da počinitelji budu odgovarajuće kažnjeni. Traži se od medijskih poslodavaca da striktno poštuju

sindikalna prava i osiguraju odgovarajuće uvjete za rad uz potpisivanje kolektivnih ugovora u medijima u kojima ih još nema.

Organizacije okupljene u EFJ-u većinom su sindikalne novinarske organizacije, pa one osim što im je zadatak zaštita radnih prava novinara, štite i profesionalna prava i novinarske slobode. No, njemački DJV je u prijevodu novinarska udruga, ali ima i sve prerogative sindikata, dogovara kolektivne ugovore i obavlja sve druge sindikalne poslove.

Stanje u regiji

U zemljama bivše Jugoslavije u Srbiji su dva novinarska udruženja i novinarski sindikat (sve tri organizacije su članovi EFJ/EIJ-a). Isto je i u Sloveniji - dva udruženja i sindikat (jedno udruženje nije u EFJ/EIJ-u). U Makedoniji, kao i kod nas, novinarsko društvo i sindikat (oba članovi EFJ/EIJ-a), u Crnoj Gori novinarski sindikat. U Bosni i Hercegovini nekoliko je udruženja (naravno, u oba entiteta), a najznačajnije je Udruga BH novinari, koja je na posljednjoj skupštini u Budvi ušla u EFJ/EIJ.

SEEMO (South East Europe Media Organization) - Medijska organizacija za Jugoistočnu Europu osnovana je 2000. godine u Zagrebu, a sjedište joj je u Beču (glavni tajnik Oliver Vujović) - kao nevladina, neprofitna mreža koja okuplja oko 400 urednika, novinskih autora, profesora novinarstva i medijskih menadžera iz novina, časopisa, radio i TV stanica, novinskih agencija i novih medija u Južnoj, Istočnoj i Srednjoj Europi.

Na svojim godišnjim forumima te drugim skupovima i konferencijama štiti medijske i novinarske slobode i zajedno s Internacionall Press Institutom iz Beča (čiji je SEEMO član) organizira medijske misije kod predstavnika vladajućih i političkih elita te novinara i novinarskih organizacija u dvadesetak zemalja regije. SEEMO svake godine dodjeljuje dvije prestižne novinarske nagrade. Nagradu dr. Erhard Busek za bolje razumijevanje u Jugoistočnoj Europi te, zajedno s Centralno-europskom inicijativom (CEI) iz Trsta - godišnju nagradu za istraživačko novinarstvo. Nagradu dr. Erhard Busek za 2014. dobili su prošle godine Željka Lekić-Subašić, šefica i koordinatorica regionalnog ureda u Sarajevu za razmjenu televizijskih priloga iz regije s europskim javnim televizijama okupljenim u EBU-u, te Nenad Šebek, bivši glasnogovornik Vijeća za regionalnu suradnju. Nekoliko hrvatskih novinara dobivalo je nagrade Erhard Busek - Denis Latin (2002.), Danko Plevnik (2006.) i Drago Hedl (2011.).

Nagradu za istraživačko novinarstvo za 2014. dobili su Brankica Stanković (TV B92) u kategoriji "profesionalnih novinara" te Sadeta Fišić, Jovana Kljajić i Maida Salkanović (iz Centra za istraživačko novinarstvo u Sarajevu) u kategoriji "mladih profesionalnih novinara".

SEEMO objavljuje po nekoliko kartica godišnjih izvještaja o stanjima medijskih sloboda u zemljama

foto: Feđa Klaric

medejska scena

medejska scena

Europska federacija novinara najjača je novinarska organizacija u Europi i predstavlja više od 320.000 novinara iz 61 novinarske organizacije u 40 europskih zemalja. Od 1992. godine članice EFJ-a, kao i Međunarodne federacije novinara (IFJ-a), i Hrvatsko su novinarsko društvo i Sindikat novinara Hrvatske

Jugoistočne Europe. Redovito osuđuje svaki opasniji napad i prijetnje na novinare u ovoj regiji.

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OEES ili OSCE) najveća je regionalna sigurnosna organizacija koja okuplja 57 država-sudionica iz Sjeverne Amerike, Europe i Azije i djeluje kao spona između europske i globalne sigurnosti. U mreži europskih sigurnosnih organizacija OEES se ističe brojnim članstvom koje uključuje euroatlantsku i euroazijsku komponentu. Hrvatska je punopravna sudionica OEES-a od 1992. godine, do kraja 2007. godine djelovala je OEES-ova terenska misija, a od 1. siječnja 2008. do 31. prosinca 2011. godine Ured OEES-a u Zagrebu.

Vrlo važna djelatnost OEES-a je zaštita medijskih i novinarskih sloboda pa predstavnica OEES-a za slobodu medija Dunja Mijatović često reagira, kad god su te slobode ugrožene. Ona je predstavnica za medije od 2010. godine, a 1998. u Sarajevu je bila jedna od osnivačica prvog Vijeća za medije koji čine novinari, izdavači i predstavnici javnosti u ovom dijelu Europe. Sigurnost novinara, a posebno u ratnim zonama, glavna je preokupacija predstavnice OEES-a za slobodu medija. Ne samo EFJ nego i OEES organizira razgovore predstavnika medijskih organizacija Rusije i Ukrajine, kao sredinom lipnja u Beču.

Asocijацију europskih novinara (AEJ) osnovalo je 1962. godine u San Remu 70-ak novinara iz tada šest zemalja Europske ekonomске zajednice, koja je godinama kasnije "prerastala" u Europsku uniju. Tako se i AEJ proširivao. Sadašnji predsjednik AEJ-a je Otmar Lahodynky iz Beča. Cijelo vrijeme djeluje u zaštiti medijskih i novinarskih sloboda, s uvjerenjem da treba ujediniti Europu na demokratski način. AEJ ima 20-ak ograna u zemljama Europe i djeluje kao mreža novinara individualaca koji razmjenjuju informacije i ideje. Jedan od partnera im je European Journalism Centre (EJC) - Europski novinarski centar, neovisna institucija za treninge novinara. Obrana medijskih sloboda glavna je djelatnost AEJ-a, a u tome nazuže surađuju s Vijećem Europe, pa AEJ ima ključnu ulogu u ocjenama Vijeća Europe koje se tiču slobode medija u Europi (William Horsley, bivši BBC-jev dopisnik iz nekoliko zemalja, AEJ-ov je "ombudsman" za medijske slobode).

Sigurnosna zaštita novinara

U svibnju ove godine u Bruxellesu je prezentirana Platforma za zaštitu novinarstva i za sigurnost novinara, koja je zajednički projekt Vijeća Europe i njegovih partnerskih organizacija EFJ i IFJ, AEJ, Article 19 i Reportera bez granica.

Riječ je o stranici <http://www.coe.int/en/web/media-freedom> Vijeća Europe. Partneri za promociju te online platforme prijavili su već više od 50 upozorenja o ozbilnjim kršenjima medijskih sloboda, a među njima su i ubojstva novinara u Ukrajini i Rusiji, masakr u

pariškom Charlie Hebdom, hapšenja novinara u Turskoj i Azerbajdžanu itd. Naveden je pozitivan primjer, da je nakon što je slovenska novinarka Anuška Delić optužena zbog objave klasificiranog, tajnog materijala, i nakon što su EFJ i ostali glavni partneri reagirali, slovenska vlada najavila brzu izmjenu zakona.

Kad govorimo o internacionalnim organizacijama koje štite novinarske slobode, a s posebnim aspektom da evidentiraju i reagiraju na napade na novinare i prijetnje - to je Press Emblem Campaign (PEC), osnovan 2004. godine, sa sjedištem u Ženevi. Glavni je cilj jačanje zakonske zaštite novinara i sigurnosti novinara u zonama konfliktova. Nevladina i neprofitna organizacija, ima posebni savjetodavni status Ujedinjenih naroda.

Vrlo je važno što je Vijeće sigurnosti UN-a u svibnju donijelo Rezoluciju 2222 (2015) o zaštiti novinara u oružanim sukobima. Rezolucija poziva države da ispunе sve svoje obveze u odnosu na zaštitu novinara tijekom oružanih sukoba. Traži se hitno oslobođanje svih novinara koji su taoci i maksimalno poštivanje neovisnosti novinarskog izvještavanja.

Komitet za zaštitu novinara (Committee to Protect Journalists) kao neovisna, neprofitna organizacija osnovana je 1981. u New Yorku (izvršni je direktor Joel Simon). Publicira godišnje izvještaje o ubijenim i napadnutim novinarama i općenito o prijetnjama medijima i ugrožavanju medijskih sloboda, dodjeljuje i nagrade onima koji obavljaju neovisan novinarski posao, makar i pod napadima i pod prijetnjama.

Francuski Reporteri bez granica sada su najrelevantnija nevladina organizacija koja ocjenjuje stanje medijskih sloboda u svijetu. Osnovala su je četiri novinara 1985. godine, a uskoro se organizacija tako ustrojila da imaju dopisnike po cijelom svijetu, medijski su savjetnici UN-u i UNESCO-u. Misija Reportera jest da kontinuirano opserviraju i vrednuju napade na slobodu medija u svijetu, da prokazuju i osuđuju svaki napad na novinare i medije, da djeluju, surađujući s vladama, u bitki protiv cenzure i uskrate sloboda. Također da moralno, ali i finansijski pomažu proganjene novinare i njihove obitelji.

Media Legal Defence Initiative (MLDI) sa sjedištem u Londonu pruža besplatnu pravnu pomoć novinarama, blogerima i neovisnim medijima širom svijeta. Trenutačno rade na 111 slučajeva u 48 zemalja, s uspješnošću dobivanja procesa od 77 posto. Hrvatsko novinarsko društvo je krajem prošle godine s MLDI-em i IPI-om u Zagrebu organiziralo dvodnevnu radionicu o kleveti i slobodi medija.

Ove međunarodne institucije izvjesno su jamstvo da će novinarstvo i dalje ispunjavati ulogu zaštite javnog interesa i alarmiranja te buđenja kolektivne svijesti i savjesti za demokraciju, ljudska prava, slobodu, jednakost, ravnopravnost. I naše dvije novinarske organizacije tu su da u tome svima nama pomognu.

Piše Saša Paparella

Financiranje medija - HR i EU

foto: Feda Klarić

fonda za dnevne novine i internetske medije ili raspodjele direktnih potpora putem individualnih poreznih prijava građana", rečeno nam je.

I igre na sreću...

Svi su ti modeli u osnovnim crtama već predstavljeni javnosti, a sada ih se detaljnije razmatra u sklopu strukturirane javne rasprave koja traje još od travnja i uključuje niz otvorenih sastanaka Radne skupine za raspravu o medijskoj politici, rad posebnih tematskih radnih skupina, sudjelovanje niza aktera medijskog polja - novinara, urednika, vlasnika, znanstvenika, sindikalnih organizacija, udruga civilnog društva, državnih tijela i predstavnika zainteresirane javnosti...

"Prije nego što se ova, prva etapa javne rasprave početkom ljeta završi, preuranjeno je govoriti o definiranim prijedlozima potpore koji će biti upućeni na daljnju raspravu, najširoj zainteresiranoj javnosti, a potom i Vladi i Saboru", rekli su nam u Ministarstvu. Od postojećih izravnih potpora, ističu sredstva Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti u medijima, koja iznose tri posto od godišnje RTV pristojbe, a dodjeljuje ih Vijeće za elektroničke medije (VEM) kao samostalni i nezavisni regulator. U ovoj i idućoj godini tako će ukupno 32,9 milijuna kuna biti na raspolaganju nakladnicima radija na lokalnoj i regionalnoj razini, nakladnicima neprofitnog radija, neprofitnim pružateljima medijskih usluga televizije, radija i elektroničkih publikacija te neprofitnim proizvođačima audiovizualnih i radijskih programa koji su od javnog interesa.

Na Javnom pozivu za dodjelu bespovratnih sredstava neprofitnim medijima Ministarstva kulture raspodjeljuje se dio prihoda od igara na sreću u iznosu od približno tri milijuna kuna godišnje. Prošle su godine 22 medija putem ovog javnog poziva dobila godišnje potpore u iznosu od 70.000 do 250.000 kuna. Također, Ministarstvo kulture provodi i manji javni poziv za financiranje novinarskih radova u neprofitnim medijima, kojim se novinarkama i novinarima osigurava jednokratna podrška u iznosu prosječne mjesечne plaće u Republici Hrvatskoj kako bi radili na odabranoj temi. Ove je godine dodjeljeno 35 takvih podrški, a trenutačno je otvoren i novi javni poziv za predlaganje novinarskih radova.

Nulta stopa

U Ministarstvu kulture smatraju da bi "izravne potpore trebalo povećati, i to uz usporedo razvijanje odgovarajućih modela redistribucije sredstava kojima bi se osigurala neovisnost medija i novinara od potencijalnih političkih i ekonomskih pritisaka". Dodatnim snižavanjem stope PDV-a na dnevne novine Hrvatska se pridružila skupini od deset zemalja EU koje na dnevne novine primjenjuju poreznu stopu do pet posto. U još deset

Zemlje EU, barem one bogatije i s duljom demokratskom tradicijom, svjesne su važnosti medija za funkcioniranje demokracije pa ih, izravno i neizravno, finansijski pomažu. Ekonomski kriza dvojako se odrazila na tu politiku - zbog štednje su u nekim zemljama ti iznosi znatno smanjeni, no kako su paralelno novine počele propadati, pojedine vlade odlučile su im ipak pomoći.

Naravno, i tu se pojavilo nekoliko problema - primjerice, kako spriječiti uplitanje politike u uređivanje novina, te kako osigurati da benefit od državne pomoći imaju i novinari, a ne samo izdavači?

Nizi PDV

U Hrvatskoj je novinskim izdavačima još pretkrizne 2007. PDV snižen sa 22 posto na 10 posto, a tadašnji je ministar finansija rekao da će ta mjera koštati državni proračun 300 milijuna kuna godišnje. Kad je počela ekomska kriza, pokazalo se da ta mjera više nije

dovoljna pa je Vlada Zorana Milanovića dnevnim novinama dodatno smanjila međustopu PDV-a (u međuvremenu povećanu na 13 posto) na svega pet posto.

"Najznačajniju neizravnu potporu medijima u novije vrijeme država je dala smanjenjem PDV-a na opće informativne dnevne novine s 13 na pet posto, čime je, prema našim procjenama, za njihovo poslovanje izdvojeno 131,5 milijuna kuna na godišnjoj razini", ističu u Ministarstvu kulture.

Iako se država kroz manji PDV odrekla oko 430 milijuna kuna godišnje u korist izdavača dnevnih novina, u Ministarstvu kulture priznaju da "sustav neizravnih potpora nije ni izbliza dovoljan da bi osigurao minimalnu stabilizaciju medijskog sektora u uvjetima gospodarske krize, a upitno je i koliko je dio od više od stotinu milijuna kuna oslobođenih poreznih zahtjeva zapravo otisao u smjeru finansiranja novinara, njihova rada i, poslijedno, kvalitetnog medijskog sadržaja".

Na Javnom pozivu za dodjelu bespovratnih sredstava neprofitnim medijima Ministarstva kulture raspodjeljuje se dio prihoda od igara na sreću u iznosu od približno tri milijuna kuna godišnje. Prošle su godine 22 medija putem ovog javnog poziva dobila godišnje potpore od 70.000 do 250.000 kuna

U Ministarstvu kulture naglašavaju da "Hrvatskoj treba profesionalno novinarstvo koje netko mora financirati, a tržiste je pokazalo da neće. Moramo pronaći mehanizme kako da profesionalno novinarstvo u javnom interesu financiramo iz javnih izvora".

Lani su iz Ministarstva, kao mjeru pomoći medijima, najavljenе mogućnosti osnivanja nekovrsnog fonda za pluralizam tiskanih i internetskih informativnih medija ili, na primjer, subvencioniranje do 50 posto novinarskih plaća. Zasad još ništa nije realizirano, što ne znači da se od projekta odustalo. "Vodeći računa o sprecavanju državnog utjecaja na uredištu politiku, koji će se model eventualno upotrijebiti, ovisit će o ishodu javne rasprave o medijskoj politici RH za razdoblje od 2015. do 2020. Ministarstvo kulture u javnoj raspravi o novoj medijskoj politici razmatra nekoliko mogućih modela potpora medijima, poput subvencije polovice novinarske plaće putem smanjenja poreznih obaveza, osnivanja posebnog

medijska scena

foto: Feda Klarić

medijska scena

zemalja EU na novine se primjenjuje porezna stopa ispod deset posto, dok sedam zemalja ima višu stopu.

Nultu stopu imaju novine u Velikoj Britaniji, te one novine u Belgiji i Danskoj u kojima ne prevladavaju oglasi. Ne postoji jedinstven model dodjele izravnih i neizravnih potpora na razini EU. Ponegdje su ti iznosi znatni. Hrvatski su mediji u srpnju 2014. zabilježili podatak da je talijanska vlada donijela dekret o osnivanju izvanrednog fonda za trogodišnju za potporu novinskog izdavaštva. Inovativni projekt trebao bi osigurati 120 milijuna eura, između ostalog i kao potporu novom zapošljavanju. U razdoblju od tri godine predviđene su porezne olakšice do 100 posto kod zapošljavanja mladih novinara na neodređeno vrijeme, te do 50 posto olakšica za zapošljavanje na određeno vrijeme, pri čemu najmanje 20 posto tih novinara mora biti primljeno na stalni posao.

Međutim, tada nije rečeno da u Italiji pomaganje medijima ima tradiciju - još u prekrizno doba kroz indirektne vidove potpore novine su dobivale stotine milijuna eura, a što je vlast premijera Marija Montija znatno srezala. Danas ta zemlja traži nove vidove potpore, pri čemu se inzistira na tome da korist od novinskog fonda imaju i novinari, pa je izdavačima nametnuta najniža cijena jedne kartice teksta od 20,8 eura za 1600 slovnih mjesata.

Direktna i indirektna potpora

U Francuskoj novine i internetski mediji kroz potpore i razne porezne olakšice dobiju oko 800 milijuna eura, odnosno desetak eura po stanovniku. I ta zemlja ima tradiciju pomaganja medijima. Sve do prije par godina država je izdvajala oko 440 milijuna eura izravno i oko 800 milijuna eura neizravno. Francuski je model dosta inovativan, tako je primjerice 100.000 mladih o državnom trošku dobilo vaučere za jedne besplatne novine tjedno, po vlastitom izboru.

Kako doznajemo u francuskom veleposlanstvu, "u francuskom sustavu, u cilju dobivanja potpore za izdavače i distributere, potrebno je biti registriran u Zajedničkom povjerenstvu za publikacije i novinske agencije (CPPAP) te posjedovati njegov broj. Potpora može biti direktna (u obliku pomoći) ili indirektna (povezana s poreznim sustavom, socijalnim i poštanskim specifičnostima), a cilj joj je poticati veću rasprostranjenost tiska i raznolikost novinskih agencija".

Što se tiče indirektne potpore, korisnici broja CPPAP, nakon potpisivanja određenih ugovora s poštom, kojima se određuje oblik suradnje, imaju povlaštene tarife. Usto, tu su i porezne i socijalne olakšice u obliku sniženog PDV-a od 2,1 posto na prodaju novina, namijenjenog časopisima koji se bave vijestima i tematikama od općeg

U Ministarstvu kulture naglašavaju da "Hrvatskoj treba profesionalno novinarstvo koje netko mora financirati, a tržište je pokazalo da neće. Moramo pronaći mehanizme kako da profesionalno novinarstvo u javnom interesu financiramo iz javnih izvora"

Zanimljiv je i primjer Švicarske. Da bi se osigurala raznolikost tiska i mišljenja, ta zemlja daje godišnju subvenciju od 50 milijuna franaka, a koja se realizira kroz popust na distribuciju novina poštom. Najveći udio (30 milijuna franaka) usmjeren je na dnevni i tjedni lokalni i regionalni tisk. Preostalih 20 milijuna franaka odobrava se novinama i časopisima neprofitne organizacije. O dodjeli novca odlučuje Federalni ured za komunikacije (OFCOM) koji je inače zadužen za telekomunikacije, televiziju i poštu.

Popust u pošti

Švicarci su propisali jasne kriterije. Kod lokalnih dnevnicima i tjednicima, pravo na popust u pošti od 22 centa po primjerku mogu dobiti oni koji imaju najmanje 1000 pretplatnika, odnosno nakladu manju od 40.000 primjeraka. Ti podaci moraju biti ovjereni u nekoj priznatoj neovisnoj agenciji ili pak kod javnog bilježnika. Švicarci ne pomažu besplatne novine jer je smisao potpore pomoći samo onima koji su prikupljanjem propisanog broja pretplatnika pokazali da imaju publiku.

Pravo na taj popust ostvaruju 142 lokalna dnevnika i tjednika, s ukupnom godišnjom nakladom od 135,4 milijuna primjeraka.

Uvjet za odobravanje tog popusta jest i da urednički dio zauzima barem polovicu novina. U taj se dio ne ubraju oglasi, kao ni ono što se na francuskom zove "publireportages", a na engleskom "advertisorials", odnosno plaćeni tekst koji, iako je uređen i napisan novinarskim stilom, promovira neku uslugu ili proizvod. Tiskovina ima pravo na pomoći i ako je djelomice u suvlasništvu lokalne vlasti, čiji udjel u vlasništvu ne smije biti većinski.

U kategoriji asocijativnog tiska i zaklada, pravila su malo drugačija. Tu pravo na popust od 14 centi za slanje

interesa, a reklamama i oglasima ne smije biti ispunjeno više od trećine prostora.

Postoji i snižena stopa PDV-a od deset posto za sastavljanje i tiskanje časopisa, odnosno za prijenos informacija od strane tiskovnih agencija.

Država daje i socijalne olakšice - nakladnicima novina doprinosi za socijalno osiguranje koji se isplaćuju na naknade novinarama smanjeni su za 20 posto. Što se tiče poreza na dohodak, novinari imaju pravo na odbitak od 30 posto poslovnih troškova, do maksimalno 7600 eura godišnje. Također, postoje različite direktnе potpore, poput strateškog fonda za tiskovni razvoj kojim se podržavaju internetski tisk, novinske agencije, dnevni i tjedni tisk na području politike, sporta i općenito, potpore za modernizaciju distribucije tiska kao i potpore za distribuciju tiska na kućni prag, potpore za distribuciju nacionalnih dnevnih novina, potpore za održavanje pluralizma...

Zanimljiv je i primjer Švicarske. Da bi se osigurala raznolikost tiska i mišljenja, ta zemlja daje godišnju subvenciju od 50 milijuna franaka, a koja se realizira kroz popust na distribuciju novina poštom. Najveći udio (30 milijuna franaka) usmjeren je na dnevni i tjedni lokalni i regionalni tisk. Preostalih 20 milijuna franaka odobrava se novinama i časopisima neprofitne organizacije. O dodjeli novca odlučuje Federalni ured za komunikacije (OFCOM) koji je inače zadužen za telekomunikacije, televiziju i poštu.

poštom imaju čak 1124 tiskovine s ukupnom nakladom od 139,1 milijuna primjeraka. I tu je minimalna naklada 1000 primjeraka, a gornja granica za pomoći je naklada do 300.000 primjeraka. Propisano je i da tiskovina mora izlaziti barem četiri puta godišnje, a određene su joj i dimenzije - šest stranica formata A4, 12 stranica formata A5 ili tri stranice formata A3.

Razvijene države pomažu medije čak i tamo gdje je kulture čitanja raširena, pa i novine nisu toliko ugrožene. Tako u Finskoj, uz standardnu stopu od 24 posto, postoji i povlaštena stopa PDV-a od deset posto koja vrijedi samo za primjerke prodane putem preplate dulje od šest mjeseci.

Kako nam je rečeno u finskom veleposlanstvu, "država finansira političke stranke s oko 18 milijuna eura godišnje, koje mogu odlučiti kakve potpore dijeliti za komunikaciju i medije. Novine, koje se tiskaju na nacionalnim manjinskim jezicima (sami, romski, znakovni jezik itd.) mogu dobiti financijsku potporu za novine po zahtjevu, a svake godine Ministarstvo prometa i komunikacije ima na raspolaganju 500.000 eura. Ministarstvo obrazovanja i kulture zaduženo je za potpore za kulturne časopise od oko milijun eura godišnje".

U Finskoj se javna radiotelevizija YLE financira "YLE-porezom" u iznosu od 51 do 143 eura, ovisno o primanjima, a tvrtke plaćaju veći iznos, također u skladu s prometom.

Tekes (nacionalna agencija za tehnologiju) godišnje ima na raspolaganju 10 milijuna eura, čime financira inovativne projekte, kao što je digitalizacija medija.

Također, finska država daje financijsku pomoći za edukaciju o medijima, odnosno projekte koji promoviraju *active citizenship & media literacy*, odnosno kritično razmišljanje i kreativnost, a čime se indirektno pomaže i medije.

U Norveškoj se nulta stopa PDV-a primjenjuje za "dnevni tisk", pod čime se smatraju publikacije koje izlaze barem dvaput tjedno i objavljaju informacije od javnog interesa. Magazini se oporezuju po stopi od 25 posto.

A kako je stanje u tranzicijskim zemljama, članicama EU?

U Litvi su u državnom proračunu za 2014. bila predviđena sredstva za dvije ustanove koje se odnose na medije, a to su Zaklada za potporu radiju, televiziji i tisku te Litavska radiotelevizija. Za financiranje Zaklade bilo je predviđeno 2,5 milijuna eura, a za financiranje nacionalnog radija i televizije 14,7 milijuna eura, doznajemo u litavskom veleposlanstvu.

Napokon, u Poljskoj se za novine - ako ne sadrže više od 67 posto oglasa - primjenjuje srednja stopa od osam posto. Za razliku od većine drugih zemalja, ondje su tjednici i druga izdanja u povoljnijem poreznom razredu od dnevnih listova.

foto: Feda Klarić

NOVINARSTVO U 21. STOLJEĆU

U raljama weba

U proteklom desetljeću, a i nešto ranije, često smo bili svjedoci pokretanja pa propadanja brojnih periodičnih izdanja u nas, od tjednika, mjeseca, bilo da su tzv. ozbiljne ili lifestyle tematike. Kao da su unaprijed osuđene na propast redakcije novoosnovanih periodičnih izdanja, neovisno o tome čine li njihovo uredništvo puki početnici entuzijasti ili pak provjerena, rekli bismo "prva pera" hrvatskog novinarstva.

Što je razlog tom neuspjehu? Na prvu, svakako razloge treba tražiti u dugotrajnoj ekonomskoj krizi koja je zahvatila Hrvatsku i kojoj se, barem za sada, ne nazire konca. Pa je opadanje tiraža dnevnih, a poglavito tjednih ili mjesecišnih listova svakako posljedica prebiranja zadnje kune u džepu (ispod)prosječnog građanina ove

zemlje. Kupiti tjednik, šarenih i sjajnih listova, prepun zanimljivih tračeva i sočnih tema ili pak kupiti kruh i mlijeko dosad je izgledala kao dilema iz Alan Forda. Sve dok nam se domovina i sama nije pretvorila u rastočenu cvjećarnicu Broja Jedan i društva s marginom. Izuzmemli opću besparicu što bi bio pravi razlog tome neuspjehu novinarske periodike? Zasićenost tržišta ili upravo sve jači uzlet novih medija i internet novinarstva?

Većina hrvatskih medija takvog tipa prestala je izlaziti zbog recesije koja se odrazila na sektor oglašavanja, pa poslijedno i na rad tiskanih medija, budući da su se većim dijelom financirali od reklama, a tek manjim od prodaje novina. Drugi je razlog što nisu njegovali odnose s preplatnicima premda su svi drugi poslovni modeli na

Treba reći i kako su troškovi distribucije novina u Hrvatskoj dosta visoki. Na kraju, budući da se jako malo radilo na promicanju medijske pismenosti u

poticanju čitalačkih navika, zapravo smo izgubili jedan dio publike, što je u konačnici dovelo i do pada broja medija - smatra docent Igor Kanižaj

primjeru brojnih država vrlo jasno upućivali na to da je održivost u tiskanom novinarstvu moguća jedino ako imate dobre i stabilne odnose s preplatnicima. Pogotovo kada je riječ o specijaliziranim izdanjima. Treba reći i kako su troškovi distribucije novina u Hrvatskoj dosta visoki. Na kraju, budući da se jako malo radilo na promicanju medijske pismenosti u poticanju čitalačkih navika, zapravo smo izgubili jedan dio publike, što je u konačnici dovelo i do pada broja medija - smatra docent **Igor Kanižaj** s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu.

Dakle, očito je da tiskani mediji u čitavom svijetu doživljavaju tektonske potrese zadnjih desetak godina, a nema dvojbe da su razvoj weba i globalna ekonomska kriza te potrese ubrzali. Ali, odgovornost je i na onima koji nisu vidjeli (ili nisu željeli vidjeti) što se zbiva oko njih. Kako nova tehnologija mijenja i stvara nove medije, ruši stare principe rada, ali otvara nove i neslućene mogućnosti, koje ni danas ne znamo iskoristiti u punoj mjeri.

Alen Galović, glavni urednik Expressa, tjednika koji je pokrenula redakcija 24sata, izvor poteškoća vidi u tome što su danas svima na webu dostupni medijski prostori da u njima zauzmu poziciju novinara i rade novinarski posao, proizvode novinarski sadržaj:

- Web novinarstvo odavno nije osuđeno samo na zadani prostor nekog web portala, za to više nije nužna domena, hosting ili skupi web dizajn. Može biti dovoljan najobičniji Facebook profil, da ne spominjem Twitter, Instagram... Svima je danas olakšano posredovanje novinskog sadržaja, svima su dostupni mediji da svoju poruku, svoju priču, svoju ideju pretoče u neku novinarsku formu i posalju u svijet, bez ikakvih ograničenja! Da ste takav svijet opisivali nekom novinaru ili uredniku prije 50 godina, siguran sam da bi vam on rekao kako je to fantastična stvar, pravi raj za novinare i novinarstvo ili za one najviše ideale koji govore o širenju slobode riječi. Istovremeno, mi danas znamo da je to prava muka za sve koji od novinarstva žele živjeti.

Dobra priča privlači i oglašivače

Problem je što novinske redakcije nisu sigurne kako web objave najbolje i najlakše naplatiti, kako prodati taj sadržaj na webu. S tiskanim izdanjima je, dakako, bilo puno jednostavnije, odnosno naplata je bila puno jednostavnija. Web danas bilježi golem rast prihoda od oglašavanja, a zlatno doba, kad su tiskani magazini na tjednoj razini ostvarivali milijunske prihode od oglasa, davno je prošlo. Ovlašćivači danas traže prilike na webu, neki čak i u potpunosti odustaju od tiska. Galović je uvjeren da je to zbog njihova neznanja i nesnažanja i takve oglašivačke strategije znaju biti paradoksalne:

- S jedne strane neki nevjerojatno idu u print, a onda ti isti troše golem novac na tiskanje promidžbenih letaka koje bacaju po poštanskim sandučićima, kao smeće. Bilo bi im pametnije da pogledaju najbolje modele koje im nudi novinarstvo, da pričaju dobri priču, a ne da se stavljaju pred zamišljeni izbor: web ili print. I novinarstvo

i oglašavačka industrija imaju puno zajedničkoga, a slična im i krv treba za život: to je opet dobar sadržaj ili jaka emocija.

Ipak, iako se iz godine u godinu bilježi sve ozbiljniji porast reklama na internet, tradicionalni mediji ne gube tako brzo oglašivače kao što su neki prognozirali. Ali da prodaja odnosno naklada pada, oko toga nema dvojbi, ma koliko se nakladnici trudili skrivati brojke. Dovoljno je pogledati kioske pa da se vidi da se umjesto novina sve više prodaju druge stvari. Dovoljno je ući u neki kafić i uvjeriti se da ljudi pregledavaju novine, umjesto da ih kupuju.

Gordanu Višović, dugogodišnju izvanrednu profesoricu zagrebačkog Fakulteta političkih znanosti, zapravo raduje što se na internetu polako, ali sigurno razvijaju i žive portalni koji značajno odstupaju od, kako to pišu u Le Monde Diplomatic, "konfekcijskih novinskih proizvoda". Teme koje se obrađuju su ozbiljnije, analitičnije, a nerijetko progovaraju o aktualnostima na posve drukčiji i provokativniji način.

- Prema tome, ne čudim se što ljudi prepoznaju dobre komentare on-line i ne žale za sjajnim papirom koji i ne mogu više redovito kupovati, a malo što novoga donose u smislu edukacije. Možda smo ranije bili i mlađi, nekritičniji, a danas pazimo na svaku kunu i ako moramo birati na što ćemo potrošiti, žrtvovati ćemo novinske proizvode.

Zadnjih petnaestak godina broj web portala u snažnom je porastu kako u Hrvatskoj tako i na svjetskoj razini. No, za razliku od tiskanih medija, još ne možemo saznati njihov točan broj. Poznato je kako i u Hrvatskoj mnogi portali nisu evidentirani ili npr. nemaju impressum pa se ne zna tko su im pokrećači, vlasnici, urednici i novinari. Jedini relevantan podatak je trenutačno Upisnik pružatelja medijskih usluga, elektroničkih publikacija i neprofitnih pružatelja medijskih usluga, elektroničkih publikacija i neprofitnih proizvođača audiovizualnog i/ili radijskog programa koji vodi Vijeće za elektroničke medije.

Igor Kanižaj uvjeren je da i tiskanom i web novinarstvu nedostaje etičnosti. Brojni su primjeri nepridržavanja etičkih kodeksa u svakodnevnoj novinarskoj praksi, pogotovo kada je riječ o npr. razotkrivanju identiteta djece. Kod web portala je "tanak led" u sferi foruma i komentara, koji su često anonimni, a vrlo je teško utvrditi identitet autora:

- Najveća prednost interneta postao je javni forum u kojem svatko može reći što misli, no zapravo se nerijetko pretvara u tzv. javni odstrel u kojem možete posve anonimno napisati što želite, kako i kada želite, često bez ikakvih posljedica. No, etički izazovi nikad nisu bili važniji nego danas, upravo zbog navedenih razloga.

Urednik Expressa Galović slično razmišlja jer su donedavno mnogi na prostoru weba smatrali kako imaju neograničenu slobodu, pa su tu slobodu bili spremni i zlorabiti, zaboraviti na odgovornost, na poštivanje etičkih normi. Ali etičnost bi trebala biti univerzalna, bez obzira na medij.

- U Hrvatskoj su se, u tom smislu, stvari dramatično promjenile, čak i preokrenule! Posljednji primjer, u kojem su svi relevantni hrvatski news portalni poštivali privatnost

jedne manekenke i odbili objaviti video kompromitirajućeg sadržaja, govori u prilog mojoj tezi. Istovremeno, imate na tržištu jedan tiskani tjednik koji objavljuje najodvratnije rasističke sadržaje, čak i otvoreno antisemitski intonirane, što nismo imali ni u najgore doba devedesetih.

*Vjesnikov poučak:
propast izazvana nedostatkom vizije*

Istina je da se jako malo vodi računa o etičnosti na internetskim portalima. Važni su klikovi. Svatko može ostaviti bilo kakav zapis bez imalo odgovornosti. A anonimnost često ljudima dopušta da priđu granice dobrog ukusa.

Pitanje ostaje: može li se i kada dogoditi da upravo zbog te prividne "slobode izražavanja", pa onda i krinke anonimnosti pogodne za komentiranje iz sjene, web portali i drugi oblici internetskog novinarstva - gdje Facebook objave uzimaju sve više maha - jednostavno s tržišta potpuno istisnu tiskane medije? Osobito periodiku, tjednike, specijalizirane mjesečnike. Unatoč takvim crnim procjenama, čak i danas, dok je tisak u Europi u krizi, u Aziji upravo takva vrsta medija doživljava procvat. Igor Kanižaj je uvjeren da internet neće nikada istinsuti tiskano novinarstvo.

- Više bi nas trebala zabrinuti činjenica da u zadnjih 50 godina izdavači nisu uložili dovoljno u odnos s publikom, nisu educirali mlade čitatelje niti poticali programe medijske pismenosti, iako su ih međunarodne strukovne udruge na vrijeme na to upozoravale. Stoga nas ne treba čuditi kada gubimo publiku. To je rezultat naših propusta u zadnjih dvadeset godina, a ne samo recesije ili snažnog razvoja tehnologija, kao što se često tvrdi - zaključuje Kanižaj.

Može li se, dakle, zaustaviti pad tiskane periodike, teško je reći jer to zbilja nije posljedica smrte krize, o kojoj se najviše govori. Mnogi magazini i tjednici imaju svoja paralelna web izdanja, portale koji po posjećenosti nimalo ne zaostaju za tiskanim "velikim bratom". Tjednik Express jedan je od njih. Prilagodio se potpuno vremenu u kojem djeluje, a njegov glavni urednik Alen Galović podsjeća na primjer Vjesnika koji je propao zbog nedostatka vizije vlasnika, odnosno države:

- Osobno sam bio među onima koji su 1998. pokrenuli prvi news portal nekih hrvatskih dnevnih novina na webu. To je bila senzacionalna stvar tada, o tom su Vjesnikovu webu izvještavali svi svjetski mediji, to je bila prilika za iskorak hrvatskih medija u svijet. Ali, nitko nije prepoznao priliku, nitko nije dohvatio šansu koja je stvorena zahvaljujući pukom entuzijazmu nekolicine ljudi. Hrvatska je Vlada plaćala neprofitabilni dnevni list i godinama birala nesposobnu upravu uz koje je tiskano izdanje nezaustavljivo propadalo, ne vidjevši da u rukama ima novu i podatnu platformu od koje su se tada mogla raditi revolucionarna čuda. Danas nema tiskanog izdanja, ali nema ni Vjesnikova weba, ni arhiva na webu koja je trebala biti očuvana kao nacionalno ili kulturno blago. Kao da nikad nije ni postojao. A, pazite, taj Vjesnik je na webu bio prije jednog Guardiana, ali i mnogih drugih jakih europskih dnevnih listova ➔

foto: Feda Klarić

Na krivom tragu

U situaciji kada je sve manje ozbiljnih analiza stanja u novinarstvu, novinstvu, informiranju i medijima poхvalno je da Novinar glumi i časopis, ali nije dobro kada se, u namjeri da se po svaku cijenu bude originalan i nov, promaši i temu i cilj

Već decenijima, zapravo lako je odrediti i granicu, a ona je 1990.-1991., dakle nakon takozvanih demokratskih promjena u Hrvatskoj, bilježimo pomor ozbiljnih znanstvenih časopisa, pogotovo onih iz društvenih znanosti. Tom ataku na nekad izuzetno bogatu časopisnu produkciju donekle se uspješno othrvala Politička misao, a kada se radi o medijima, novinarstvu, novinstvu i medijima, onda valja zabilježiti da od 1994. godine dva puta godišnje izlaze Medijska istraživanja. Nažalost, već ritmom izlaženja i mukotrpnim krpanjem kraja s krajem, ovaj časopis najčešće bježi od domaćih tema kao vrag od tamjana.

Bez namjere da uvrijedim ili podcijenim mlađe autore i istraživače, ono najzanimljivije i najaktualnije već

godinama izlazi iz pera profesora Stjepana Malovića i kolegice mu Gordane Vilović. U kapitalna djela svakako treba uvrstiti Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću pokojnog Božidara Novaka, bez obzira na to što je knjiga opterećena vlastitom sudbinom pa to donekle ponekad zamučuje realitet. Tu je i sjajna knjiga Zvonka Letice Televizijsko novinarstvo, a odmah uz bok dolaze neke knjige, a posebice članci, prerano preminulog Geze Stantića. Bilo je, naravno, i velikih promašaja, a bez konkurenčije prvo mjesto pripada monografiji, ili što već jest 100 godina Hrvatskog novinarskog društva. Naprosto je nedopustivo da se, bez obzira na neka dobra poglavљa, pojavi takva knjiga, bez koncepcije, bez bilo kakvog relevantnog povijesnog pristupa i obrade, tek toliko da se nešto odradi. Slične primjedbe moglo bi se izreći i na jednu drugu prigodničarsku monografiju povodom 80 godina radija i 50 godina televizije, a pod naslovom Leksikon radija i televizije.

Većina tekstova i knjiga što se bave informiranjem, medijima, novinarstvom i novinstvom zapravo se bave povještu ili imaju edukativno-udžbenički karakter, ali ima i dragocjenih primjera studija i istraživanja na teme: mediji i izbori, mediji i rat, mediji i politika, ali nažalost vrlo je malo članaka i rasprava, a kamoli knjiga, ako zanemarimo neke prijevode ili izvornike na drugim jezicima, posebno engleskom, koji bi se bavili aktualnim zbivanjima. Recimo, pod radnim naslovom: Novinarstvo danas, Novinarstvo i novi mediji, Informiranje u srazu s propagandom, Gdje završava novinarstvo, a počinje PR i da ne nabrajam.

U takvoj situaciji poželjno je i razumljivo da Novinar u jednom svom djelu, ali ne pretežnom, jer ipak njegova je glavna uloga informirati o zbivanjima i procesima unutar Hrvatskog novinarskog društva, "glumi" časopis, ali ujedno i da bude polemički poligon

U Novinaru broj 1-3/2015. tako me zagolicao naslov "Ne vrijedi vam više odgovarati na onih pet pitanja", autora Gorana Borkovića. Pomiclio sam gdje sam to ja zastranio koliko je pregazilo vrijeme i mene, a bogme i profesora Malovića. Jer on će u Osnovama novinarstva, tiskanim prije samo 10 godina, napisati: "Zlatno, još uvijek, nezamjenjivo pravilo pisanja vijesti jest pravilo 5W. Izraz 'fajv dabl ju' koriste i novinari koji ne znaju engleski, ali znaju kako napisati vijest. Pravilo je nastalo na temelju dugog iskustva pisanja i novinarna pomaže da brzo, učinkovito i jasno opišu ono najvažnije što se dogodilo. Naziv pravila potječe iz književnosti. Riječ je o stihovima pjesme engleskog književnika Rudyarda Kiplinga o šest poštenih slugu. Imam šest poštenih slugu (naučili su me sve što znam). Njihova imena su Što i Zašto i Kada i Kako i Gdje i Tko.

Imena slugu na engleskom glase What, Why, When, How, Where i Who. Teorija novinarstva preuzela je tih pet W, a redoslijed je izmijenjen pa glasi: Who? (Tko), What? (Što), When? (Kada), Where? (Gdje), Why? (Zašto), How?

(Kako). Novinarova je dužnost odgovoriti na tih pet, zapravo šest, pitanja. Odgovori na njih najbolje zadovoljavaju potrebe publike da dozna što se dogodilo. Sve drugo je manje važno i može se iznijeti u drugim odlomcima vijesti, ali ti su podaci presudni za razumijevanje događaja."

Taj intrigantni naslov natjerao me da pažljivo, nekoliko puta pročitam tekst i na kraju skrušeno priznajem da nisam razumio ni zašto je pisan, ni što mu je zaključak, poanta-poruka. Shvatio sam jedino da se novinarstvo i uvjeti u novinarstvu mijenjaju, ali ne i što se to mijenja i što se to tako drastično promjenilo.

Tako na pitanje: "Kakva je razlika između 'starog' i već pregaženog novinarskog radnika iz štampanih medija i 'novog' poželjnog žurnalista koji papir koristi isključivo na toaletu", izvjesni Stanislav Bender (profesor novinarstva na Sveučilištu Vern) odgovara: "U trenutku pojavljivanja digitalnih medija temeljna znanja i vještine novinara postale su mnogo kompleksnije nego u 'zlatno doba' tiskanog novinarstva. Obrazovati dobrog novinara nije poput korištenja istog recepta za edukaciju kroz koji će generacija za generacijom prolaziti. Drugim riječima, nema jedne, jedinstvene formule temeljnih vještina kojima novinara mora ovladati da bi bio uspješan. Popis novinarskih vještina i kompetencija uvek se mijenja i razvija baš kao i samo novinarstvo."

Koliko ja znam, Bender ne obrazuje novinare, već ih uči nekim specifičnim znanjima potrebnim za rad na internetskim portalima, a koje novinari i ne mora znati. Bender uopće nije kompetentan da bi izričao ocjene, zato je potpuno kriva procjena kako se tobože stalno mijenja popis novinarskih vještina i kompetencija i to u pravcu kako se mijenja novinarstvo. Bender kao kompjutorač čini klasičnu grešku brkanja pojmove jer, "zaluđen" novim alatkama, ne vidi da ista pravila vrijede za novinarstvo od kamene ploče pa do najsvremenijih kompjutora. Znanja i vještine koje novinari mora posjedovati uvek su bili i ostat će isti, s dodatkom da za dobro, vanserijsko novinarstvo treba imati i kliker, a za klikere nema ni škole ni fakulteta.

Uostalom, samo pasus iza Boris Rašeta, novinar 24sata, s pravom kaže: "Svijet se mijenja, industrija informacija se mijenja, mijenjaju se mediji, 'platforme', ali jedno je vječno - novinari je neophodna karika u svakom informacijskom lancu."

U zlatnim vremenima tiskanih medija 99 posto novinara nikad u životu nije vidjelo linotip ili offset, a pogotovo nisu imali pojma kako "to" funkcioniра, e pa zašto bi takozvani moderni novinari, tobože prilagođen tobože nekom novom novinarskom vremenu, morao znati kako funkcioniра kompjutor ili internet. Pisači stroj zamijenio je olovku, njega je zamijenio kompjutor ili olovko je zastarjelo kad je stigao offset, internet je, istina i na sreću ne još do kraja, izbacio i tog posrednika. I kažite mi što se tu u suštini promjenilo? Ništa. Jedan

U takvoj situaciji poželjno je i razumljivo da Novinar u jednom svom djelu, ali ne pretežnom, jer ipak njegova je glavna uloga informirati o zbivanjima i procesima unutar Hrvatskog novinarskog društva, "glumi" časopis, ali ujedno i da bude polemički poligon

Nema sumnje da naše novinarstvo nikad nije bilo na ovako niskim granama, kako što se tiče kvalitete, tako i materijalnog i socijalnog položaja novinara. Zašto je tako? Odgovor zasluguje opsežnu i pomnu analizu. Tek ovlaš moglo bi se reći: dijeli sudbinu cijelog društva, ali "stvar" je preozbiljna da bi je se apsolviralo jednom općom parolom

alat nadomjestio je drugi, a novinar i dalje mora znati 5W, mora biti obrazovan, pismen, prodoran, informiran, aktualan, znatiželjan, svoj, imati kliker - biti profesionalac pa opsluživao olovo ili bajtovе.

Ovdje dolazimo do srži problema i razloga pisanja ovog teksta. U nastavku (o, kako vrijeme brzo prolazi, sjećam ga se kad je napisao svoje prve tekstove, a danas ga citiraju kao klasika) Boris Rašeta kaže: "Zaboravimo na 5W. To je *sine qua non*. Za opstanak treba znati odgovore na neka druga pitanja."

Ej, Boro, Boro, o čemu ti to? Koja su to druga pitanja? Ovdje očito nešto nije dobro ili u iznječaju ili redakturi, jer citajući dalje što govori Rašeta, evidentno je, a to mi je potvrdio i on sam, da je namjera bila reći kako su 5W *sine qua non* novinarstva, a ne nikako kako ne valja više odgovarati na onih pet pitanja. Rašeta u nastavku spominje Milana Gavrovića, jednog od rijetkih ljudi koji su ga novinarstvu učili i čije je savjete upamtio, a koji danas sa 80 godina piše bolje nego ikad, a uvek je pisao dobro. "Mali, zapamti, svi žanrovi su dopušteni, osim jednog - dosadnog", citira Rašeta svog nekadašnjeg mentora.

E, sad dolazi nekoliko citata koji se mom prijatelju i kolegi Bori svjđaju, a meni baš i ne. Tako ga je Bajs, kako prijatelji zovu Gavrovića, jednom upitao: "Za koga se piše tekst", a nakon nekoliko neuspješnih odgovora, Gavrović ga je "poučio": "Za urednika!" Ima tu još nekih dodataka, ali sasvim nepotrebni i nedovoljnih da bi me pokolebali u mišljenju kako moj stari prijatelj Bajs nije u pravu. Urednik je uvek, u svakom sistemu, u svakom vlasničkom odnosu, predstavnik nekoga, delegat nekog interesa, politike ili kapitala sasvim svejedno. I zato pisati za urednika, jedino ako i tu ne postoji neka caka koja je preskočena, ili nedovoljno razjašnjena, značilo bi puki oportunizam, ili raditi u redakciji u kojoj je jedini izlaz "veži konja gdje ti gazda kaže", jer od nečeg živjeti se mora.

Profesionalni sam novinar od 1971. godine, a što je cenzura, shvatio sam tek 1979. godine kad sam došao u redakciju Vjesnika. Tamo mi nisu puštali tekstove bez

ikakva obrazloženja, kažnjavali me zbog benignih crtica, križali sve što je moglo biti sumnjiwo ili, ne daj bože, kritično prema vlasti i Partiji.

Ali kad se hoće, svemu se može doskočiti. Izveštio sam se u tehnicu podvaljivanja. Ponekad bi cijeli tekst bio napisan zbog jedne-dvije umetnute rečenice koje bi citatelji uvek bez problema pronašli. Ili, uredniku bih podvalio pet šest mina. Neke su bile toliko vidljive, toliko bi stršile da bi odmah bile prekržene, ali zato bi preživjelo nekoliko drugih, onih pravih. Kasnije, u Danasu, imao sam velikih problema sa Živkom Milićem, kojeg smo zvali padobranac na okupiranom području, a njegov bezobrazluk išao je dotele da je mijenjao teze teksta. Ali i tome je bilo lijeka: dodeš na regal i izbacis svoje prezime. Sve kasnije bilo je pisanje po vlastitoj volji, po vlastitom mišljenju, a valjda i zato što sam, s još nekoliko kolega i kolegica, odbio poziv predsjednika Tuđmana. Bolje grob nego rob! Pogotovo je to vrijedilo dok sam bio freelancer.

Nema sumnje da naše novinarstvo nikad nije bilo na ovako niskim granama, kako što se tiče kvalitete, tako i materijalnog i socijalnog položaja novinara. Zašto je tako? Odgovor zasluguje opsežnu i pomnu analizu. Tek ovlaš moglo bi se reći: dijeli sudbinu cijelog društva, ali "stvar" je preozbiljna da bi je se apsolviralo jednom općom parolom.

Ali, jedno je sigurno - tehnologija je tu potpuno nevina i besmisleno je tvrditi da je stiglo neko novo vrijeme, vrijeme takozvanog novog novinarstva u kojem su čak i 5W otišli u ropotarnicu. Dokaz tome je i podatak koji iznosi Rašeta da je dobar novinar prije 30 godina dobar novinar i danas. Jedini je problem što hrvatska novinarska scena već jako dugo ne lansira nasljednike.

Rašeta je tu mnogo oštřiji i kritičniji od mene jer ima mladih dobrih, pismenih, ubojitih, obrazovanih mladih novinara. Pitanje je samo ima li ih dovoljno? Odgovor je, naravno: NE.

A sad slijedi pitanje - zašto? Pa zato što novinarstvo više nije atraktivno zanimanje kao nekada. I ovdje treba staviti točku jer će se pitanja samo množiti ↗

Anton Filić dobio povjerenje za drugi mandat na čelu SNH

Anton Filić na izbornoj Skupštini Sindikata novinara Hrvatske dobio je povjerenje za još jedan mandat predsjednika SNH, a protukandidata nije bilo. Filić je u izveštaju o radu sindikata u prošloj godini istaknuo je kako najvećim uspjehom smatra suzbijanje bujanja RPO ugovora. Novinarima na RPO-u nove su ugovore o stalnom radnom odnosu na neodređeno ponudili i u Večernjem listu i u redakciji Jutarnjeg. Pozitivnim je ocjenio i medijska istupanja sindikata što je SNH učinilo vidljivijim u javnosti. Većih pomaka, ponajprije zbog krize u tiskanim medijima, nije bilo oko nastavka pregovora s poslodavcima o Nacionalnom kolektivnom ugovoru, no na jesen je planiran novi krug razgovora. Kao prioritetne zadatke u sljedećem mandatu Filić je istaknuo jačanje suradnje s Hrvatskim novinarskim društvom, ali i angažiranje pravnika s položenim pravosudnim ispitom kako bi se ojačala zaštita radnih prava novinara, te smanjilo troškove parničenja. Upravo je veliki broj parnica, od kojih neke traju i preko 10 godina, uzrok slabe finansijske slike SNH, rečeno je na izbornoj Skupštini. Odvjetničke usluge i dalje predstavljaju uvjerljivo najveću stavku u rashodima SNH. Poseban su slučaj izgubljeni sporovi za koje SNH mora podmiriti i sudske troškove, a troškovi ostaju i nakon sporova koji su zaključeni nagodbom, što je također vrlo čest slučaj. Zbog svega toga, odlučeno je na još godinu dana produžiti privremenu mjeru kojom se od uplaćene članarine za SNH 0.7 posto odvaja za središnjicu, a preostalih 0.6 za podružnice. Problem su i sve niže plaće novinara iz kojih se sindikalna članarina izdvaja na temelju postotka od osobnog dohotka, a problem je i sve manji broj stalno zaposlenih novinara. Anton Filić stoga je kao jednu od zadaća u svojem novom mandatu istaknuo i namjeru privlačenja mladih novinara u SNH, zbog čega se razgovara o radionicama koje bi SNH i HND održavali na završnim godinama novinarskih studija. Pored toga, razmotrilo bi se i postoje li kakvi modeli zaštite za slobodne i novinare u honorarnom statusu. Želimo uredenu državu, učinkovito pravosuđe i inspekciju rada, ali i transparentnost vlasništva u medijima", kazao je Filić. Kao pozitivan primjer istaknuo je sklapanje kolektivnog ugovora u Hini koji je krajem ožujka potpisana na rok od četiri godine. Filić je predložio i zajedničku akciju novinara u slučaju Vjesnikove zgrade u Slavonskoj, a kako bi se sprječila njezina prenamjena i rasprodaja, a članove SNH pozvao je i da se očituju o prijedlogu beneficiranog radnog staža za novinare. SNH će nastaviti i s prikupljanjem podataka o prijetnjama i napadima na sindikalne povjerenike u medijima. Filić je istaknuo kako će i drugom svom mandatu istupati u javnosti protiv svih koji krše novinarska prava, neovisno radi li se o vlastima, nakladnicima ili oglašivačima. Nastaviti će se pritisak na vlasti radi transparentnijeg vlasništva u medijima i kako bi se sprječilo izvlačenje novca iz medijskih kuća. Premda je, zbog kršenja prava na slobodu govora djelatnika HRT-a i

otkaza koje je na temelju takve odluke donio, glavni ravnatelj HRT-a Goran Radman bio među nominiranim, krumpirka je i ove godine dobio Albert Faggian. Za titulu najboljeg nakladnika ni ove godine nije bilo nominiranih. (ms) ↵

Saša Leković novi predsjednik HND-a

Saša Leković prvi je slobodni novinar na čelu Hrvatskog novinarskog društva, odlučili su tako delegati na izbornoj skupštini održanoj krajem travnja u Novinarskom domu. Za predsjednika novinarskog društva kandidirali su se, pored Lekovića, Ana Raić-Knežević, novinarka Novog lista, novinarka Večernjeg lista Anton Filić, urednik HTV-a Nikola Kristić, slobodni novinar Gojko Marinković, dok je slobodna novinarka Nataša Škarčić povukla svoju kandidaturu. Izbor Saše Lekovića protumačen je i kao jasan znak kako je većina članova angažiranih u radu HND-a odlučila prekinuti praksu prema kojoj se za predsjednika društva obično birala osoba koja je u HND-u već obnašala neku od funkcija. Tako je prekinuta politika kontinuiteta koja se u vremenu teške krize na medijskom tržištu nije pokazala osobito učinkovitom, a prevladalo je mišljenje kako novi pristup i entuzijazam mogu pomoći da se u rad HND-a uključe i novinari koji do sada nisu bili članovi Društva. Najблиži suradnici novog predsjednika ostaju, međutim, višegodišnji aktivni članovi Slavica Lukić iz Jutarnjeg lista i Denis Romac iz Novog lista koji su dobili većinu glasova u izboru za Izvršni odbor i tako postali potpredsjednici što je Slavica Lukić bila i prije ove izborne skupštine. Pored pokretanja inicijativa za predlaganje zakona i izmjena zakona kako bi se omogućio transparentniji uvid u vlasništvo medija, ali i efikasnija zaštita novinarske profesije i položaja novinara u redakcijama, Saša Leković u svojem je programu najavio i osuvremenjivanje zanemarene web stranice društva te široj suradnji sa svim kolegama zainteresiranim da se uključe u rad HND-a. Delegati Skupštine većinom su glasova usvojili i izveštaje o radu tijela HND-a u prethodnom mandatu. Lekovićev prethodnik Zdenko Duka u svojem se izveštaju osvrnuo na aktivnosti društva u prethodnoj godini i na kraju naglasio kako će glavne zadaće Društva i nadalje ostati obrana slobode novora i novinarskog profesionalizma, suradnja sa Sindikatom novinara Hrvatske za obranu radnih mesta i uvjeta rada novinara. Prema izveštaju Središnjeg odbora koji, prema Statutu, upravlja društvom između dvije Skupštine, najviše vremena posvetilo se traganju za načinima rješavanja teškog financijskog stanja HND-a i organizacijskih problema koji su kočili rad i djelovanje Društva. Nužnost rezanja troškova pojavila se i u izveštaju Nadzornog odbora čiji je bivši saziv u tom smislu dao i nekoliko prijedloga, od smanjenja naknade koju za svoj rad prima predsjednik HND-a do ukidanja ili smanjenja novčanog djela novinarskih nagrada, pa i gašenja tiskanog izdanja strukovnog glasila Novinari protiv čega se izjasnila većina anketiranih članova

Dodijeljene nagrade Božo Težak

Zbor informatičkih novinara HND-a proglašio je najbolje ICT novinare u protekloj godini, a informatičkom novinarkom godine proglašena je Tena Šoyer, novinarka Netokracije. Dobitnik nagrade u kategoriji Najbolji novinarski rad je Oleg Maštruk, dok je Miroslav Rosandić dobio nagradu za najbolji urednički rad. Nagrade 14. izbora "SAP ICT Journalist Prize Božo Težak" novčanog su karaktera, a dodjeljuju se po jednom laureatu u svakoj kategoriji. Žiri je donio odluku o nagradama za novinarski i urednički rad, dok se odluka o nagradi Informatički novinari godine donosi na temelju glasovanja članova Zbora informatičkih novinara HND-a, a prema posebnom pravilniku o nominacijama i glasovanju. „Uvijek je lijepo primiti priznanje za svoj rad, pogotovo kada ono dolazi iz struke i izborom starijih i iskusnijih kolega koji su uvelike oblikovali industriju u kojoj radimo. ICT je vrlo uzbudljivo područje danas, jer se tehnologija razvija brže no ikada, a uz to nam omogućava i tjeru nas da - inoviramo vlastitu industriju - novinarstvo - i iznimno mi je draga da imam priliku s kolegama iz Netokracije i drugima isprobati što možemo po tom pitanju napraviti.“ riječi su ICT novinarke godine Tene Šoyer. (n) ↵

Društva. Izveštaj Upravnog odbora Novinarskog doma upozorio je na nužnost donošenja nove strategije iznajmljivanja poslovnih prostora u zgradi koja je vlasništvo HND-a. Spomenuta je i sudska tužba koja se vuče od 1991. godine i sada HND dovodi u opasnost plaćanja odštete u iznosu većem od 1,5 milijuna kuna. Riječ je o ugovoru potpisanim 1990. s tvrtkom U.T.T. Europa92 prema kojem je većina poslovnih prostora Novinarskog doma bila dana u zakup ovoj tvrtki koja ih je trebala urediti. Kako se vlasnici tvrtke, inače poduzetnici t povratnici, nisu pridržavali odredbi ugovora on je raskinut nakon tri mjeseca, a penali koji bi mogli doći na naplatu preko dva desetljeća kasnije prijete ozbiljno ugroziti poslovanje Društva. Izveštaj je predalo i Novinarsko vijeće časti, a na Skupštinu su došle i dvije žalbe na odluke ovog HND-ovog tijela koje su delegati odlučili vratiti na razmatranje Novinarskog vijeću časti u novom sastavu. Rezultati glasanja za tijela HND-a (56. izborna skupština - 25. travnja 2015.) 26.04.2015. Za predsjednika HND-a izabran je Saša Leković, koji ujedno po funkciji predsjeda Izvršnim

odborom u koji su ušli: Denis Romac i Slavica Lukić, koji su sa najviše glasova postali i potpredsjednici HND-a. Ostali članovi su: Danka Derifaj, Elizabeta Gojan, Silva Capurso, Hrvoje Zovko, Ivo Lučić, Nefreteta Žekić Eberhard, Sanja Despot i Damir Šarac. Novi sastav Nadzornog odbora čine: Luko Brailo, Zvonimir Varošanec, Davorka Blažević, Igor Bošnjak, Žarko Modrić, Branka Muvrin i Danko Radaljac. Članovi Novinarskog vijeća časti su: Nataša Ban Leskovar, Tomislav Kurelec, Maja Antonić Škarica, Marinko Jurasić, Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Verica Mađer, Patricija Kiš, Damir Pijaca, Veronika Rešković, Miroslav Wranka i Saša Jadriveči Tomas. Članovi Odbora za Statut su: Tihomir Ponoš, Božica Brkan, Magdalena Špičić, Damir Dević, Diana Koller, Mario Čučić i Dijana Jurasić. U Upravnom odboru Novinarskog doma su: Branimir Žekić, Mislav Tognal, Borislav Vučković, Hrvoje Gunjača, Mario Bošnjak, Davor Lončarić i Hrvoje Bučar. U Upravnom odboru Fonda solidarnosti su: Maja Sever, Jordanka Grubač, Marina Gantar, Silvana Perica, Milka Ganča, Marina Bujan, Vesna Latinović, Lidija Komes, Marija Radošević i Davor Kindy. (ms) ↵

Mijić novinar godine, Hedlu nagrada za životno djelo

Kolumnist i bivši glavni urednik Novog lista Branko Mijić novinar je godine za 2014. po izboru članova Hrvatskog novinarskog društva (HND), dok je novinarka Jutarnjeg lista Drago Hedl dobitio nagradu za životno djelo. Za novinara godine bili su nominirani i Ljubica Gataric iz Večernjeg lista, slobodni novinarka Željko Peratović, a nakon glasovanja u kojem je sudjelovalo 630 članova HND-a, Mijić je dobio 224 glasova, Peratović 186, Ljubica Gataric 110 dok je 120 glasačkih listića bilo nevažećih. Mijićev rad, kako stoji u obrazloženju nagrade, krasiti činjenica da je kao glavni urednik Novog lista interes redakcije i integritet novinara stavlja ispred interesa uprave i vlasnika te da je serijom svojih tekstova, objavljenih u tom riječkom dnevniku od ožujka do srpnja prošle godine, žestoko kritizira i i pisanjem prokazivalo sve opasnosti finansijsko-poslovnog avanturizma novinske kuće u kojoj radi i koja je trenutno u predstecajnoj nagodbi, izveštava Hina. Mijić je, istaknuto je, istupio da bi zaštitio slobodu riječi i neometan posao svojih kolega u redakciji zbog čega je bio i smijenjen pa njegova nagrada ima i dodatnu dimenziju - borbe za profesionalno novinarstvo, demokraciju i slobodno društvo. Primajući nagradu Mijić je istaknuo da je branio dignitet profesije i nije htio preštetiti probleme u Novom listu, pogotovo u trenutku kada radnici mnogih poduzeća gube posao zbog odluke vlasnika bez obzira bili oni banke, država ili "tzv. poduzetnici". Kazao je i da je nagradu dobio iako nije član HND-a, ali da će ponovno aktivirati svoje članstvo u obrani digniteta profesije. Nagradu Otokar Keršovani za životno djelo Hedl je dobio zbog 40-godišnjeg rada u brojnim medijima, obilježenog temama koje su čak i kada su objavljivane u lokalnim glasilima često imale znatno širi karakter. Hedl je, kako je obrazloženo, prvi izveštavao i o ratnim zločinima u Osijeku,

odnosno likvidacijama civila koje su kasnije nazivane slučajem 'garaza' i 'selotejp'. Na svečanosti u Novinarskom domu dodijeljene su i nagrade za pisano, radijsko i televizijsko novinarstvo, novinsku fotografiju, snimateljski prilog na televiziji, internetsko i istraživačko novinarstvo. Nagradu Marija Jurić Zagorka za pisano novinarstvo dobila je novinarka Jutarnjeg lista Sandra Bolanča za životnu isповijest bivše ravnateljice knjižnice u Jelsi na Hvaru optuženoj da je skrivila požar u mjesnoj knjižnici s vrijednim knjigama, a za radijsko novinarstvo Mirjana Žugec Pavčić, autorka dokumentarne reportaže 'Rapska fjera' objavljene u emisiji Baština Hrvatskog radija. Za televizijsko novinarstvo nagrađen je Hrvoje Krešić za polusatni intervju s predsjednikom Uprave MOL-a Zoltom Hernadijem objavljen na RTL-u, a za najbolji snimateljski prilog na televiziji Jurica Ožiče Bebek za dokumentarni serijal 'Route 66' prikazan na HTV-u. Fotoreporter Hine Damir Senčar dobitnik je nagrade Nikša Antonini za novinsku fotografiju 'Groblije u Gunji' kojom je, kako je istaknuto, u samo jednoj fotografiji pokazao svu stratotu prirode nepogode i u samo jednom kadru portretirao svu dramatičnost, tragediju i uzbudjenje 'velike vode' koja je nosila sve pred sobom. Novinarka Veronika Rešković dobitnica je nagrade za internetsko novinarstvo za tekstove o nizu manjkavosti u provođenju zakona u segmentu ljudskih prava objavljenih prošle godine na portalu Forum.tm. Nagradu za istraživačko novinarstvo dobio je slobodni novinar Željko Peratović za seriju tekstova o neravničnjem ubojstvu Milana Levara i umiješanosti Josipa Perkovića u ubojstvu hrvatskog emigranta Stjepana Đurekovića. Peratović je doveo pod sumnju regularnost izbora novinara godine te je zatražio od Nadzornog odbora HND-a da razmotri o nepravilnostima koje je naveo. Novi NO je na svojoj konstituirajućoj sjednici taj zahtjev zaprimio i o njemu će se raspraviti. ↵

Razgovarala **Melisa Skender**

Novi list je ostao bez svega osim imena

Branko Mijić
novinar godine

Branko Mijić, dugogodišnji kolumnist i smijenjeni urednik Novog lista, odlukom većine članova Hrvatskog novinarskog društva izabran je za novinara godine. Ne samo zbog kvalitete pisanja, rečeno je u obrazloženju nagrade, već i zato što je kao glavni urednik stvao interes redakcije i integritet novinara ispred interesa uprave i vlasnika, što je potez na koji bi se malo koji od glavnih urednika danas odlučio.

Njegova naprasna smjena zbog kritiziranja vlasnika koji je zaduživanjem ove novine doveo do predstecajne nagodbe, ujedno je i bjelodani dokaz kako su redakcijski Statuti, temeljem kojih je dnevnim novinama umanjen iznos PDV-a, zapravo tek mrtvo slovo na papiru. Odnosno, za kršenje Statuta medija vlasnika zapravo nema tko sankcionirati.

- U Hrvatskoj je sve ugroženja sloboda javne riječi, prijetnje novinarima nisu samo verbalne, prebijanje kolege Željka Peratovića surov je primjer za to. Zato bi HND trebao imati strategiju za sve te slučajevе koje treba internacionalizirati, ali i zahtjevati promptnu i adekvatnu reakciju policije i pravosuđa. Danas se otvoreno prijeti za drugo i drukčije mišljenje ne samo na opskurnim portalima koje nitko ne sankcionira, već i u javnom govoru političara koji pretendiraju na vlast. Mislim da bismo trebali pokušati zajedno s hrvatskim PEN-om, Hrvatskim društvom pisaca i drugim institucijama naći zajednički modus operandi djelovanja u interesu zaštite slobode pojedinaca i javne riječi - kaže Mijić koji se

odlučio ponovo učlaniti u HND jer, kaže, novinarstvo je danas na velikim iskušenjima, a on nije tip koji će stajati sa strane i kritizirati, a ništa ne poduzeti.

Cijelu ste novinarsku karijeru posvetili Novom listu, boće li novine preživjeti Alberta Faggiana? Kakva je situacija u redakciji?

- U rujnu će biti točno trideset godina da sam zaposlenik Novog lista, a honorarni suradnik sam još od studentskih dana. Sve je prošlo kao jedan jedini dugački dan. To je ta čar zaraze novinarstvom. Obavljao sam mnoge poslove, praktički sve, od lektora do glavnog urednika, i mnogo toga prebacio preko glave. Radio sam s ljudima koji su formirali Novi list kao moderne novine sedamdesetih godina, slušao priče o dobrotljivim radnim akcijama da bi se prije pola stoljeća izgradila Kuća štampe na ovoj adresi u Zvonimirovoj 20, a gdje smo danas, blisko surađivaо s pokojnjim Veljkom Vičevićem koji je umro u 44., 1997. godine, braneci i Novi list i čast hrvatskog novinarstva u tim vunenim vremenima. Nije on bio jedini, mnogi su naši kolege otišli prerano živeći novinarstvo kao profesiju dok im je venama do posljednjeg daha tekla novolistovska, cijan, poput triša, plava krv.

Da, mnogo toga smo živjeli i proživjeli, ali nisam siguran hoćemo li preživjeti Zagrebačku banku i predstecajnu nagodbu koja Novi list ostavlja bez svega što su generacije gradile, odričući se i plaća i slobodnog vremena da bi postao institucija i brend ne samo Rijeke već i Hrvatske. Novi list je ostao bez svega osim imena,

Zaposlenici su se prije tri godine odrekli 50 posto plaća vjerujući da će taj novac uložiti u restrukturiranje i izgradnju Novog lista kao suvremene medijske kuće, što je preduvjet tržišne uspjehnosti i očuvanja radnih mesta

a zaposlenici su za to ponajmanje krivi, jer su se prije tri godine odrekli 50 posto plaća vjerujući da će taj novac biti uložen u restrukturiranje i izgradnju Novog lista kao suvremene medijske kuće što je preduvjet tržišne uspjehnosti i očuvanja radnih mesta. Nakon svega možemo se osjećati samo prevarenima. U bilo kojem pogledu Novi list danas nije Novi list koji smo poznavali i gradili.

Jeste li vagali uredničku odluku o objavlјivanju otvorenog pisma radnika Novog lista u novinama i što je prevagnulo?

- Moj je principijelni stav kao glavnog urednika bio da o Novom listu u Novom listu možemo pisati samo u slučaju da svi zaposlenici, dakle sva tri sindikata, ogrank HND-a i predstavnici zaposlenika u Nadzornom odboru budu suglasni oko toga tko je glavni krivac za nezavidnu finansijsku situaciju tvrtke koja je dovela u pitanje poslovanje pa i izlaženje lista, dakle egzistenciju zaposlenika. Na tome sam inzistirao i rekao da nam je javnost uvijek bila jedini saveznik, ali samo onda kada smo unutar kuće bili jedinstveni što nam je činiti. Na kraju su te stavove podržali i supotpisali i tadašnji predsjednik Uprave i članovi poslovodnog kolegija, pa sam Upravi Zagrebačke banke predložio da im partner u predstecajnoj nagodbi bude 261 zaposlenik Novog

lista kako bi ona u konačnici bila provedena i u interesu vjerovnika, ali i naše tvrtke, zaposlenika i opstanka medija Novi list. Samo oni znaju zašto su odabrali nešto drugo.

Postoji li u redakciji lista i dalje složnost da se suprotstavi samovolji vlasnika ili je vaša smjena poljubala to zajedništvo?

- Ne, u redakciji već odavno ne postoji zajedništvo. Nekada najžešći kritičari vlasnika i lažni borci za sindikalna prava pohitali su u pomoć pobednicima i sada su najodaniji suradnici. Zato uvijek ponavljam da su tekstilne radnice i metalski radnici puno žešće bore za svoja prava od novinara, jedinstveniji su i uvjeverljiviji. Moja smjena bila je korisna jedino meni samom da shvatim kako se ovoj redakciji događa samo ono što je i zaslužila. Možda to pregrubo zvuči, ali kakvi smo mi to novinari koji bismo se po definiciji trebali boriti za pravdu i pravo drugih, a nismo to u stanju učiniti u vlastitoj kući?

Kako je novi urednik reagirao na činjenicu da ste nagrađeni kao novinar godine zbog poteza koji je doveo do vaše smjene?

- Za novinara godine nisam samog sebe predložio jer u tom trenutku nisam ni bio član HND-a, učinile su to kolege

iz Ogranka HND Novi list, i na tome im hvala, kao i svim onim kolegama koji su za mene glasali vjerujući da ta borba ipak nije bila uzaludna. Oni su pisali i obrazloženje za dodjelu nagrade u kojem ima puno dojmljivih riječi iako osobno mislim da nisam učinio ništa posebno već radio svoj posao štitći interes redakcije i novine. Vjerojatno će u analima HND-a biti kuriozitet da je za novinara godine izabran nečlan, uz to glavni urednik, i to zato što je naprasno smijenjen! Nisam kao Drago Hedl dobio tortu od vlastite kuće, niti sam je očekivao, kao što me nije pogodilo ni što mi nitko od "rukovodstva" nije čestitao. Najveću satisfakciju doživio sam na Odsjeku za kulturne studije Filozofskog fakulteta u Rijeci gdje kao asistent predajem kolegije Tiskani mediji i Pisati za medije, kada sam ušao u predavaonicu i doživio pljesak svojih studenata.

Koliki je sada utjecaj vlasnika na uređivačku politiku Novog lista?

- Svaki utjecaj bilo kojeg vlasnika na uređivačku politiku medija kršenje je Zakona o medijima. Vlasnik određuje koncepciju medija, a glavni urednik i uređništvo zaduženi su za provođenje uređivačke politike ili bi barem tako trebalo biti. Čujem i čitam po portalima što se zbiva u Novom listu, no ne iznenaduje me što vlasnik vodi uređivačku politiku jer u ovih 30 godina nisam sreo vlasnika i direktora koji nije mislio da taj posao zna raditi bolje od nas. Čudim se što kolege kojima se takve stvari događaju ne reagiraju žešće, baš kao i cehovska organizacija koja bi u tim slučajevima zbog kršenja Statuta medija, koji ne dopušta vlasničko miješanje u uređivačku politiku, trebala tražiti od zakonodavca, države, da takvim vlasnicima ukine povlasticu na PDV.

Je li se Ministarstvo kulture očitovalo o vašoj smjeni i koliko je ona bila zakonita s obzirom na Statut temeljem kojeg ste izabrani i temeljem kojeg je Novi list dobio poreznu olakšicu? Hoćete li nastaviti tu bitku?

- Tražio sam očitovanje Ministarstva kulture RH koje je ocijenilo da moja smjena s mesta glavnog urednika nije provedena u skladu sa Statutom medija Novi list. No, isto tako Ministarstvo kulture nema nikakvih zakonskih mogućnosti sankcionirati izdavača koji krši Statut, čak i kada je odredba o povlaštenom PDV-u u pitanju, jer je ona u nadležnosti Ministarstva finansija! U mom slučaju uputili su me da svoja prava potražim u skladu sa Zakonom o radu, pa sam to i učinio. I, eto, hvala Bogu i našem brzom pravosuđu koje je ročište zakazalo za polovicu studenoga 2015. Svoju bitku nastavljam, ali isto tako i HND kao cehovska organizacija treba inzistirati na tome da poslodavac i zakonodavac pravno urede svoje odnose na transparentan način koji ne daje mrkvu bez mogućnosti batine.

iz rada HND-a i SNH

Razgovarala **Melisa Skender**

Napisat ću knjigu o stvarnim događajima koje ću "odjenuti" u polufikciju

novinar
BROJ 4-6/2015.

iz rada HND-a i SNH

Ž

eljko Peratović nedavno je opet punio novinske stupce, ali ne svojim tekstovima već kao žrtva brutalnog napada u vlastitom domu, na Kupi.

Tehnički, riječ je o vikendici u vlasništvu njegove supruge, u koju su provalila dvojica muškaraca kako bi ga pretukli i umalo ubili. Identificirani su, uhićeni i potom pušteni kao da se radilo o *kafanskoj tučnjavi*, a ne napadu na novinara i to tamo gdje bi se svatko od nas trebao osjećati zaštićenim. Nije to Peratoviću prvi put da ispašta zbog svojeg posla. Često, pa tako i sad, međunarodne institucije reagirale su prije i daleko oštře nego one u Hrvatskoj.

"Reagirale su gotovo sve relevantne međunarodne novinarske, ali i ostale organizacije za zaštitu slobode informiranja, govora, ljudskih prava. Pišu dopise EU i ostalim međunarodnim faktorima koji mogu imati utjecaja na hrvatske vlasti. Podršku mi daju i međunarodni politički krugovi napominjući da ovaj slučaj, odnosno odnos vlasti prema njemu, pokazuje kako Hrvatska ipak ne ispunjava demokratske standarde koji su bili uvjet ulaska u EU", kaže ovaj istraživački novinar koji se trenutačno, među ostalim, bavi i podnošenjem prijave DORH-u kako bi se zaštitio od mogućih novih fizičkih napada.

Nedavno ste pretučeni u vlastitoj kući, počinitelji su ubrzo ubićeni, ali i pušteni na slobodu, a vi se upuštate u još jednu iscrpljujuću pravnu bitku. Očekujete li ovog puta malo veću solidarnost od kolega?

- Očekujem, jer sjetimo se što smo kao HND sve poduzimali kad je napadnut nekadašnji novinar Jutarnjeg lista Dušan Miljuš. Tada je policija djelo kvalificirala kao nanošenje težih tjelesnih ozljeda, a mi smo prosvedovali da se okvalificira kao pokušaj ubojstva, zahtijevana je smjena ministra Berislava Rončevića. U mom slučaju je čak lakše vršiti pritisak na vlasti jer sam uspio identificirati počinitelje, a svakom tko je reagirao iz međunarodnih udruga jasno je da nije riječ o napadu bez pozadine. Bilo bi žalosno da domaće kolege ne vrše pritisak na vlast, a da to umjesto njih rade međunarodne udruge i europske institucije. Pokazalo bi se da mi nismo ništa bolji od vlasti koje bismo po definiciji trebali nadzirati te da i nama, kao i vlastima, trebaju strani tutori. Kako god, mene ništa neće obeshrabriti. Situacija će se kad-tad promijeniti.

Ispada kako je principijelnost iznimno opasna karakteristika, naročito istraživačkih novinara, najčešće se dogodi da ostaneš sam i izložen, obilježen kao problematičan. Je li i to razlog zbog kojeg se kolege ustručavaju pružiti podršku, da ne završe s istom kvalifikacijom?

- To je samo jedan od više faktora. Dopustili smo si da našim sudbinama, kao i položajem profesije u društvu, upravljaju izdavači, politički, ekonomski i inni moćnički lobiji. Ideološki se dijelimo čak i u ovakvo elementarnim slučajevima. Ako tako nastavimo, nikada nećemo povratiti dignitet profesije i HND-a.

Zbog bavljenja istraživačkim novinarstvom, često ste bili meta napada. Niste nikada razmišljali odustati od struke?

- Ne, zato što novinarstvo doživljavam pozivom. I dalje sam uvjeren da se bavljenjem njime može mijenjati svijet nabolje. Kada bih odustao, sve što sam radio bilo bi besmisleno i dao bih loš primjer drugima.

Općinski sud u Zagrebu nedavno je donio presudu da su vas zlostavljavali nadredeni u Vjesniku. Vjesnik se na presudu žalio, no predstavlja li ona ipak kakvu-takvu satisfakciju?

- Svakako da predstavlja. Osobito jer je više kolega svjedočilo u moju korist, a takva vrst novinarske solidarnosti u nas je rijetkost.

Jeste li razmišljali o pisaniju knjige u kojoj biste opisali sve kroz što ste prolazili?

- Dugo o tome razmišljam i imam već razrađene koncepte i materijale. Neka od mojih iskustava već se nalaze u knjizi "Der Kalte Traum" (Hladan san) njemačkog pisca krimića Olivera Bottinija, koja bi uskoro trebala biti prevedena i na hrvatski kod njegova zagrebačkog izdavača Frakture. Zaključio sam da je najbolje da koristim formu kojom se i on služi: faction-fiction s dodatkom prvog lica jednine. Dakle, neće to biti dokumentarističko ili klasično novinarsko-publicističko štivo. Milijun put sam se uvjero da je istinita ona tvrdnja Dostojevskog kako je "stvarnost često fantastičnija od mašte" i da se naša publike ne želi suočiti sa stvarnošću, ne želi se identificirati sa stvarnim likovima, lakše joj je suočiti s izmišljenim ili poluizmišljenim likovima. S druge strane, pisanjem u prvom licu jednine odmah se ograjujem da je riječ o subjektivnom pristupu, iako apsolutno objektivan pristup u društvenim znanostima i svemu povezanim s društvom i ne postoji. Dakle, faction-fictionom i ich formom ne izbjegavam ni eventualne sudske tužbe ni pitanja je li to povijesno točno i tome slično. Svakome imalo upućenjem, tko je pratio ratna, politička, mafijaška, špijunska, novinarska i ina zbivanja u nas u posljednjih 20-ak godina, bit će jasno o čemu i komu se radi. Bitno mi je da ja mogu napraviti odmak od sebe samog, svih nagomilanih frustracija, a da štiva budu pitka i čitka.

Doveli ste u pitanje i regularnost izbora za HND-ova novinara godine, pitanje koje se najčešće može čuti s tim u vezi je - zašto i što vam je to trebalo?

- Na poticaj drugih, predлагаča i onih koji su smatrali da je regularnost sporna izvrgnuo sam se podsmjehu da sam novinarska Nives Celzijus pa se, eto, i sam šalim na svoj račun. Vodstvo HND-a je na tekstove i pritužbe drugih odgovaralo kako nema nikakve službene pritužbe te da ne razumije u čemu je problem. Kako sam ja zadrti zagovornik demokratske procedure, uložio sam službeni prigovor pa "nek" institucije odrade svoje". Meni je taj prigovor "sramota" više-manje, a s obzirom na to da svi,

počevši od predsjednika HND-a do najneaktivnijeg člana, govore kako Društvo do sada nije radilo po svojim aktima, da su akti nedorečeni i loši, da se često od reakcija društva u zaštiti nečijih prava preko izbora pa do nagrada u HND-u netransparentno lobiralo i pravila tumačila voljom neke zainteresirane većine, ovo je prilika da raščistimo stvari i krenemo drugačije. Nisam ja podnio nikakvu tužbu ili bilo koga klevetao. Ako se ustanovi da nepravilnosti nije bilo, tim bolje. Sam sam u više navrata, ranije djelujući u tijelima HND-a, bio svjedok situacijama gdje se prosvjedovalo protiv regularnosti izbornih skupština pa do manje bitnih odluka, zaključaka raznih tijela, a uglavnom se sve svodilo samo na jamranje. Ja ne jamram. Djelujem ili ne djelujem.

Kako danas ocjenjujete istraživački rad novinara u redakcijama najvećih medija?

- Čast izuzecima, ali uglavnom je riječ o serviranju selektivnih i tendencioznih materijala koji odgovaraju naručiteljima i redakcijama. Najveći mediji, oni koji imaju novac, odnosno resurse, nisu zainteresirani za ozbiljno istraživačko novinarstvo jer njihovi stvarni ili prikriveni vlasnici sami strahuju od takvog novinarstva. Preko takozvanih istraživačkih tema koje propuštaju braneći neke svoje interese, odnosno pritišću neke svoje gospodarske konkurente ili vlasti ako s njima imaju problema ili žele da im vlasti pogoduju. To naravno demotivira novinare koji znaju, ali ne mogu baviti se istraživačkim novinarstvom.

Radili ste u brojnim medijima, dobitnik ste i nagrade austrijske sekcije Reportera bez granica; što smatrate najvećim svojim novinarskim postignućem?

- Još nisam postigao svoje najveće novinarsko postignuće. Naravno, za sada je to serija tekstova za koju sam nagrađen od austrijskih Reportera bez granica o slučaju ratnih zločina u Gospiću i Lici u razdoblju od '91. do '93. godine. Većina onoga što sam o tome objavljivao u Globusu krajem devedesetih, Fokusu i Vjesniku početkom 2000-ih dobilo je sudski epilog na suđenju u Rijeci. Informacije su se pokazale točnima, krivci su kažnjeni. Javnost je i kroz samo suđenje imala priliku suočiti se s tim mračnim dijelom naše prošlosti. Naravno, ne smatram to samo svojom zaslugom. Prije mene o tim zbivanjima pisali su mnogi. Milan Levar je ubijen zbog javnog svjedočenja o zlu koje je snašlo njegov grad i kriminalizaciju svojih sugrađana. Krivci za njegovo ubojstvo još nisu ni otkriveni, a kamoli kažnjeni. Ali pomaka ima i u tom smjeru. Gospić i Lika i dalje nose stigmu, ali ona više nije onako jaka kakva je bila prije naših tekstova, suđenja... Problem je nedostatak političke volje kod svih stranaka da se taj kraj već jednom oslobodi ostataka mračnog taloga novije prošlosti i da počne živjeti normalnim životom.

Mislite li da je sada, u ovoj krizi prije svega tiskanog novinarstva, konačno došlo vrijeme kad su i novinari koji još imaju ugovor o radu na neodređeno postali suvjesni potrebe okupljanja oko zajedničkih interesa?

- Kao i u općoj društvenoj krizi, tako i u ovoj, nikad ne znamo jesmo li dotaknuli dno. HND i Sindikat novinara Hrvatske moraju naći zajednički jezik, iznjedriti neku inicijativu koja bi bila jasna i prihvatljiva većini kojih se ovaj problem tiče. Naravno da problem leži u svima nama pojedinačno, našoj neosviještenosti što su nam zajednički interesi, ali HND i Sindikat ne smiju podržavati takvo stanje nečinjenjem. Ipak su u tim organizacijama izabrani ljudi koji su se na stanovit način obvezali da će raditi za opće dobro - zajednički interes. Zašto su se inače prihvatali tih funkcija? ↗

Ono što nije uspjelo hrvatskom pravosuđu, uspjelo je Hrvoju Krešiću i televiziji RTL Hrvatska kojima je predsjednik uprave mađarskog MOL-a Zsolt Hernadi odlučio dati intervju. Vijest da je ovaj 33-godišnji novinar primio strukovnu nagradu za televizijsko novinarstvo objavljena je i na stranicama Sveučilišta Oxford u Velikoj Britaniji. Ondje je Krešić prije dvije godine bio stipendist na Institutu za proučavanje novinarstva, jedan od svega troje novinara iz Hrvatske kojem je to uspjelo u

posljednjih 30 godina koliko ta Oxfordova institucija prima novinarske stipendiste. Ujedno, ovo nije prva HND-ova novinarska nagrada koju je osvojio. Prije sedam godina dijelio ju je s kolegom Jerkom Bakotinom za pisano novinarstvo. Ni jedan od njih dvojice više ne radi u Novom listu odakle su se otisnuli u novinarstvo.

Koliko se teško bilo prebaciti s tiskanog na televizijsko novinarstvo?

- Beskrajno teško. To su dvije potpuno odvojene profesije, gotovo posve novo zanimanje. Razlika je u proizvodnom procesu toliko velika da sam morao učiti sve ispočetka. Naravno da je način prikupljanja informacija uvijek isti i trebaju ti kontakti i ideš na presice, ali - recimo da mi je "deadline" za neki tekst u Novom listu pet sati popodne. Tehnički možeš i do 15 sati biti pred potpuno praznim ekranom, možeš i bez izlaska iz redakcije nazvati 10 brojeva telefona, od toga dobiti 5 upotrebljivih izjava koje ćeš staviti u tekst, malo urediti, malo uobličiti i u roku od nekih sat-dva tehnički je izvedivo sve obaviti na vrijeme. Na televiziji, iako je rok zapravo sam početak emisije, ako u 16 sati nemam ništa, mogu se komotno objesiti. Jer trebam nazvati barem dvije do tri osobe, privoliti ih da stanu pred kameru, dogovoriti vrijeme i mjesto snimanja, uzeti kameru, otici na teren, snimiti ih, vratiti se, pregledati materijal, izvući najbolje, napisati skript za prilog, pročitati svoj tekst, snimiti ga, montirati i onda tek emitirati tako da, na

Tv-novinar mora biti proaktivniji

televiziji moraš razmišljat puno unaprijed, biti proaktivniji. Pored toga, televizija je vizualan medij, što je prednost u odnosu na druge medije, no to znači i da moram razmišljati kad čitam neki "off", dakle tekst koji ide između izjava, kakva će ga slika pratiti. Nekad treba smisliti i dramatizaciju jer su neki koncepti naprosto previše apstraktni. Čime ilustrirati deficit? Kako ga vizualno dočarati, objasniti...

Kako ste uspjeli doći do čovjeka koji je nedostupan hrvatskom pravosuđu?

- Mi smo, kao prepostavljam i apsolutno sve redakcije u ovoj državi, poslali upit, tražili, zvali, uglavnom bez uspjeha, da bi nam onda jedan dan samo javili da pristaju. Nismo nikad saznali zašto. Prepostavljam da su željeli što veći odjek i zato su odabrali televiziju s najranijim terminom, iako su oni tvrdili da nas prate već neko vrijeme i da misle da imamo kvalitetan pristup, i vizualno i informativno i sve drugo. Dugo nam je trebalo, bilo je tu jako puno pimplanja, da to tako kažem, dogovaranja termina, tema o kojima ćemo razgovarati itd. Na kraju,

kad su konačno pristali, uvjetovano je da to u roku 24 sata moramo odraditi i emitirati. Ja, na svu sreću, nisam morao ni o čemu drugom razmišljati nego o razgovoru, ali mislim da je to bio velik stres za našu produkciju i cijelu kuću jer to zahtijeva dosta veliku logistiku. Organizirati tri kamere, tri snimatelja, tri tonca, vozače, kombije, doći nekamo pa namjestiti set da ne izgleda kao da smo se slučajno onđe zatekli, pa se vratiti, pregledati, montirati, prevesti, ali kad se takve velike stvari događaju, stres je zadnje o čemu razmišljaš jer te drži adrenalin. Ni u jednom trenutku nisam osjetio da je sad frka, panika.

Koliko su novinarske nagrade HND-a važne za novinara i redakciju iz koje dolazi? Imaju li svoju težinu?

- Mislim da imaju, meni je bilo jako drago, osobito jer je konkurenčija bila stvarno velika. Godina je bila bremenita događajima, bilo je sjajnih reportaža s poplavljениh područja, bili su predsjednički izbori, afere koje su se doista intenzivno i dobro pratile, bilo je odličnih dokumentaraca i stvarno sam mislio da će nagradu odnijeti kolega Hrvoje Zovko za svoj dokumentarac "Generali".

Nije li malo čudno to što se HND-ova nagrada smatra značajnom, dok se samo Društvo očigledno tako ne doživljava? Zašto RTL nema svoju podružnicu u HND-u?

- Ogranak je postojao, ali HND tijekom godina postojanja na RTL-u ni na koji način nije ispunjavao očekivanja mlađe generacije novinara, pa nije bilo interesa za održavanjem ogranka.

Primjećuje se i kako RTL Hrvatska sve više ulaze u informativni program...

- Bilo je već nekoliko valova ulaganja u Informativni program i ovo je posljednji, jer naprosto takvo je tržište, nema sekunde mirovanja. Taman kad si na pobjedičkom valu, podaci o gledanosti se promijene i prisiljavaju te na ulaganja.

Zanimljivo je kako, prema Neilsenu, informativni program ima izuzetno veliku gledanost, dok se istovremeno tvrdi kako ljudi ne zanima politika i ozbiljni sadržaji. Nije li to kontradiktorno?

- Ali u toj jednadžbi postoji još jedan važan detalj: informativni program daleko je najskuplj, neovisno o vrsti medija. Kad govorimo o komercijalnim medijima u privatnom vlasništvu, jasno je da onaj koji ulaže očekuje i neku dobit. Ako je poslovanje godinama u minusu, tada je sljedeći logičan korak staviti ključ u bravu, pa će 200, 300, 500 ljudi ostati bez posla. Istovremeno, ti moraš raditi u interesu javnosti kako bi imao brojke koje možeš pokazati oglašivačima jer i oni žele biti sigurni da će poruka koju plaćaju doći do publike. Znači, potrebno je cijelo vrijeme balansirati. No, valja, tako mi se barem čini, biti i svjestan realnosti. Recimo, kad usporedimo hrvatsko s britanskim medijskim tržištem, mi nemamo tabloide koji bi se mogli mjeriti s The Sunom. Dan uoči

izbora oni izlaze sa slikom Eda Milibanda kako jede sendvič u nekoj pozici koja sugerira da je krajnje pijan, iako se vidi da je naprsto samo uhvaćen u trenutku kad je treptnuo, pa su mu oči poluzatvorene. Naslov je otprilike - hoćemo li mu dopustiti da ovako sažače i Britaniju. Bez obzira na to koliko loše mislili svojem medijskom prostoru, ovdje je takvo što i dalje nezamislivo. Istina, postoji disbalans pa tako možda nemamo ni Guardian, ni Independent ni BBC i na tome treba raditi. Ali uzimimo za primjer Alana Rusbridgera koji je sad otišao iz Guardiana, a koji je lani vjerojatno imao najsjajniju godinu u svojem postojanju sa Snowdenom, a dobili su i Pulitzer. No, on je ujedno i čovjek koji je od 1995. na mjestu glavnog urednika stvorio dug od 50 milijardi funti, jer Guardian godišnje gubi milijardu funti. Mislim da ljudi koji konzumiraju ozbiljne sadržaje nisu velika većina ni u jednom društvu. Oni su neka vrsta elite, ili bi trebali biti elita, koja vuče društvo naprijed, nameće moralne, intelektualne i druge standarde, no mislim da je iluzorno očekivati da će glad za ozbiljnim medijskim sadržajem ikada postati masovna. Ne slažem se pritom sa stavom da je većina publike glupa. Naprosto, vjerujem u Gaussovou krivulju - najviše ljudi nači će se u sredini gdje su oni koje ne zanima sofisticirani medijski sadržaj, ali ni zadnji šund.

Mirjana Žugec Pavičić dubitnica HND-ove nagrade za radijsko novinarstvo

1800 emisija u pet godina

Mirjana Žugec Pavičić na Hrvatskom je radju 23 godine, danas na dva programa: Glasu Hrvatske i Drugom na kojem je učila od tadašnjeg glavnog urednika Mladena Rutića. "Volio je radio i to je dijelio s novinarama puštajući im da prate i rade ono što ih veseli i što je mislio da najbolje znaju. Tako sam uz našeg istaknutog dramaturga, kazališnog kritičara i književnog prevoditelja Mladena Martića pratila kazalište, ali i dobila uredničku emisiju o imenima jer sam se bavila onomastikom iz koje je bila i moja diplomska radnja na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. Imendani su se svakodnevno emitirali, bili su zahtjevni jer smo sadržaje iz različitih vjersko-umjetničko-kulturnih razdoblja pratili pomnim muzičkim izborom izuzetnog glazbenog urednika Slobodana Šelebaja s kojim sam u pet godina napravila više od 1800 emisija", o svojim radijskim počecima kaže Mirjana Žugec Pavičić.

Baština ste naslijedili, no teme su do danas ostale iste? Kada je i kako emisija nastala?

- Već 1993. godine dobila sam prigodu raditi s velikim novinarskim autoritetom i baštinskim znalcem na Hrvatskom radiju. Tadašnja urednica Astra Božiković uređivala je Baština, šestosatnu emisiju koja je pratila događaje vezane uz hrvatsko naslijeđe, dakle, od arheologije, glazbene baštine, etnologije, povijesti, povijesti umjetnosti, arhitekture, i trebalo je od emisije do emisije u tjedan dana biti na predstavljanjima knjiga, izložbama, koncertima, predstavama, trebalo je ići na službena putovanja, tako da mi je Astra predložila suradnju. Bila je izuzetna mentorica, savjete bi davala na motivirajući način, a i imala sam slobodu izbora tema, osobito iz etnologije koja je uvijek bila moja velika ljubav. Zanimali su me tradicijski običaji koji su u većini slučajeva bili vezani uz svetačke blagdane i svetkovine, tako da mi je to bilo blisko istraživati. Tada naravno nije bilo interneta i puno sam sati provela u knjižnicama zagrebačkog Instituta za etnologiju i folkloristiku te Filozofskog fakulteta Družbe Isusove koji sam upisala nakon završetka Filozofskog.

Kad danas čujem Astrine Baštine u izboru Tamare Bregeš u emisiji "Zaboravljeni glasovi", a koja je ove godine dobila nagradu HRT-a, prisjećam se koliko je truda trebalo uložiti u kreiranje takve emisije koju smo sa svojih snimača presnimavali u realnom vremenu, montirali satima, snimali najave i montirali s glazbom. To je bio ogroman posao.

Po čemu je dokumentarni program na radiju specifičan, koje sve elemente koristite kako biste slušateljima dočarali pojedine običaje?

- Reportaža treba biti sadržajno i zvukovno primamljiva. Jedna od uspješnijih i teško ponovljivih bila je ona sa svjetske izložbe EXPO u Japanu. Bila je bogata nama neuobičajenim zvukovima: od ranojutarnjih,

pjevanih molitvi u gradskim hramovima, do bučnih japanskih bubenjara. No, zvukovno je dosad nenadmašna bila "Rapska fjera" za koju sam dobila nagradu. Snimljena je u tri od starine znakovita dana Rapske fjere: blagdanima svetoga Jakova, svete Ane i svetoga Kristofora.

Radi se o oživljavanju manifestacije koja je prije 650 godina okupljala plemstvo, trgovce, zanatlije, obrtnike, umjetnike i puk.

Danas je svaki drugi stanovnik Raba aktivni sudionik fjere, organiziraju se brojni sadržaji oživljene povijesti, a najatraktivnija su svečana parada i nadmetanje u strijeljanju samostrelom. Snage su odmjerile jedine udruge samostreljčara u Europi - vitezovi iz Republike San Marino Balestrieri Sammarinesi i vitezovi domaćini iz Udruge rapskih samostreljčara. Na fjeri je sudjelovalo više od 700 kostimiranih sudionika, održalo se više od 100 radionica, predstavljeni su proizvodi kožara, kovača, travara i brojnih drugih starih zanimača i vještina, pokazala se tradicijska nošnja i običaji, kušala su se jela iz rapske prošlosti poput torte čiji recept potječe iz 1177. godine, a sve je praćeno pučkom, klapskom i klasičnom glazbom. Zabilježila sam i priču iz gradskog Lapidarija u kojem se čuva zbirka iznimno vrijednih kamenih spomenika koja svjedoči o mijenjama rapskoga graditeljstva i na fjeri je svečano predstavljen stalni postav. Ondje je obilježena i 125. obljetnica organiziranog turizma na Rabu.

Svaka Baština na HRT-ovu se Glasu Hrvatske emitira nekoliko puta. Termini su ugodeni zbog slušatelja u inozemstvu?

- Emisija se emitira u tri različita termina, Glas Hrvatske je međunarodni program, tako da ga mogu čuti slušatelji u različitim vremenskim zonama, no svaka Baština je dostupna i na web stranici HRT-a na preslušavanje, pa se zabilježi nekoliko stotina slušatelja nakon emitiranja. Često mi se javljaju moji sugovornici s terena i šalju komentare koje su na njihovim Facebook stranicama ostavili slušatelji iz svijeta, podrijetlom iz tog kraja Hrvatske, koji prate što se događa u njihovu zavičaju koji su napustili prije 50, 60 ili više godina. Takav je bio nedavni slučaj iz Podravskih Sesveta i temama vezanim uz Uskrsni ponедjeljak i njihov običaj "matkanja", te izvrstan odjek emisija s Krka čiji su iseljenici svoj novi dom našli u New Yorku i njegovoj okolini.

Koliko u emisijama koristite bogat HRT-ov arhiv i koliko je on dostupan novinarama koji ne rade onde?

- Arhiv HRT-a nacionalno je blago i tu nemamo konkurenčiju. Riječ je o tisućama sati audio i kilometrima snimljenog slikevnog materijala, tako da brojne istraživačke institucije, poput muzeja, fakulteta, instituta ili akademija, često traže pristup građi koju nema nitko drugi u Hrvatskoj. Postoji služba koja odobrava i pomaže

u pretrazi. U Baštini smo se znali koristiti tonovima iz bogatog i raznolikog naslijeda nacionalne povijesti, umjetnosti ili kulture općenito. To su bili glasovi naših istaknutih književnih pera poput Kleže, Marinkovića, likovni velikani, crkveni dostojarstvenici, znanstvenici, baletni, operni i kazališni umjetnici. Velik dio arhivske grade još se digitalizira, značajan je dio dostupan za brzo pretraživanje. U emisiji smo koristili i tonove iz vrijedne filmske baštine koja se čuva u arhivskim hladnjacima, to je HRT uveo davne 1975., tako da se TV filmovi čuvaju na sniženoj temperaturi. To su svojevrsni trezori jer se u njih stavlju najvredniji filmovi čija je trajnost, na propisanu temperaturu i vlazi, čak 500 godina.

Predstavlja li hrvatska baština neiscrpan izvor tema i kako ih birate za emisiju?

- To je bogat izvor na kojem se trebamo napajati, na nama baštinicom je da ne presuši. Zbog toga naši fenomeni ostaju na popisu UNESCO-a. Dakle, živjeti trebaju klapska pjesma, bećarac ili običaji vezani uz Crkvu - ophodi Ljela u Slavoniji, Festa Svetoga Vlaha ili petstoljetna hvarska procesija "Za križen". Posebno mjesto na karti UNESCO-a ima naše Hrvatsko zagorje koje je područje s najviše fenomena na svijetu - izradi dječjih igračaka, lepoglavskoj čipki, lictarstvu i medicinom. Odnedavno imamo i prvi hrvatski proizvod zaštićen u Europskoj uniji, to je krčki pršut iz Vrha, a u proceduri su krčko maslinovo ulje, ekstradjevičansko cresco maslinovo ulje, ogulinsko jelje i baranjski kulen. To su sve moguće buduće teme za Baštinu.

Brojni su vrijedni nacionalno osviješteni ljudi koji tragaju, arhiviraju, restauriraju i predstavljaju rezultate svojih istraživanja, a da im to nije zvanje, i oni, ali i stručnjaci, staju pred mikrofon i svjedoče o bogatstvu kulturno-povijesnog i tradicijskog naslijeda.

Postoji li na radiju format u kojem se još niste imali prilike okušati, a voljeli biste?

- Na Drugom programu i isto tako na Glasu Hrvatske poželjno je da znate puno toga raditi, tako da sam se okušala u svemu što je program tražio, no najviše volim otici na teren. Volim živopisne teme koje vesele moje uho, a rekla bi moja umirovljena mentorica Astra Božiković, tada će veseliti i naše slušatelje.

D

ok mnogi kolege iz novinarstva bježe u PR, Sandra Bolanča krenula je obratno pa iz PR-a i marketinga završila u novinarstvu. Sektorski se nikada nije opredijelila jer ono što je novinarstvu privlači, različiti su ljudi, njihove priče i pisana riječ. Upravo zahvaljujući toj kombinaciji, uz prirodenu značajku, i moć uvjerenja, ova novinarka Jutarnjeg lista i osvojila je HND-ovu nagradu za pisano novinarstvo.

Nagrdu ste dobila za priču o Kajkinom procesu u Jelsi. Inače se bavite širokim rasponom tema, postoji li uopće sektor koji vas privlači?

- Nekim nevidljivim procesima i nepisanim pravilima, profilirala sam se u društvenog novinara, što god to značilo. To su oni autori koji pokrivaju, kao što kažete, široki raspon tema iz raznih sektora, od događaja kao što su poplave, preko života s Alzheimerom, analize raskošnog kolektivnog ugovora nekog našeg javnog poduzeća koje je tvrdoglavlo u gubicima, nelogičnosti u radu i neradu Centara za socijalnu skrb ili, pak, životnu priču djevojke koja je otvorila Židovski filmski festival. Pritom pokrivaš i više žanrova, jer ne pripovijeda se svaka priča i svaka sudbina na isti način. Privlači me književnost, oduvijek i zauvjek.

Koliko vremena imate za pripremu s obzirom ne samo na kratke rokove već i na različite priče?

- Jako malo, pola dana, dan. Dodajmo i poluneprospavanu noć, da barem nešto "izguglaš" prije no što ujutro odjuriš na teren, ususret nekim nepoznatim ljudima i događajima kojima će se baviti.

Kako je išla vaša novinarska karijera? Iz kojih ste situacija ili od koga naučili?

- Najviše učiš sam, iz raznih situacija. I od urednika. Od početka nisam imala samo jednog urednika, zavrtjelo se tako da sam brzo surađivala s više njih, za različita izdanja. Svi oni imaju svoj pristup postavljanja teme, načina obrade priče, pa sam svasta i lovila. Izuzetno je važno imati dobrog urednika ili urednicu, to je gotovo pa presudno. Ono, kad se novinar i urednik razumiju, kad kliknu. To, naravno, ne znači da se neće "posvadati" - ovo je dinamičan posao, pun pritisaka, rokova, nemilih situacija i ponekad bi pucao po šavovima. Ja sam temperamentna, glasna, cendrava i osjetljiva, i uopće mi ne smeta razdražljivi urednik, kad znači da se kužite, da ste tim i da su sve karte na stolu, bez obzira što se u svakom momentu možete zakažuti. Najgore je kad osjetiš da si sam, kad te prođe ona ružna oštrica hladnoće.

Vjerujete li u teoriju o kraju tiskanog novinarstva i vidite li sebe u kojem drugom tipu medija?

- Ne želim vjerovati u teoriju o kraju tiskanog novinarstva, grozno mi je na to i pomisliti. Koja god platforma postojala, moraš imati novinara koji će napraviti priču. Kolege koji se puno dulje bave novinarstvom, pamte i te renesansne dane lijepih budžeta i pristojne količine vremena da se zadatak obavi kako spada. Nizom razloga, danas nije baš tako. Ovo je oduvijek bio dinamičan i stresan poziv, nepredvidiv, međutim već neko vrijeme oseka je u dva glavna resursa: vremenu i novcu. U razvijenom svijetu ljudi-sugovornici iz tri razloga idu u medije: jer to žele (jer im treba za posao, karijeru ili privatno), jer moraju i jer ste im za to platili. Često sugovornici ne spadaju ni u jednu od tri navedene skupine, ne moraju dati svoju priču, ali bismo voljeli da to učine. Tada je sve na spretnosti novinara da

ih dobije. I to što prije. Uvjeti rada su trpkiji, ali ipak vjerujem da će pisana riječ opstati. I toplo se nadam da će to biti na novinskom papiru jer on nudi dostojarstven prostor i forme. Netko će reći tu su internetski portal, i tu je pisana riječ, međutim oni na dnevnoj bazi moraju nuditi silnu količinu besplatnog sadržaja koji se stalno izmjenjuje i naravno da u takvu hiper-instant ponudu ide niz bizarnosti, da ne kažem budalaština: pogledajte koliko je visoko delfin skočio, pogledajte kako djevojka u kratkim hlačama brzo pere auto, dok joj se brat zamrlja gigantskim sladoledom, pogledajte učiteljicu koja je oblubila učenika u Alabami... Negdje sam našla na podatku da svaka zemlja ima samo 30 posto čitatelja. Ostalo su listatelji, konzumeri besplatne on-line zabave... Sve je to u redu, ali mi pišemo za čitatelje i nadam se da će, i zloglas nas i zbog njih, pisana riječ na papiru opstati.

Reportaža je, kažu, gotovo izumrla forma, vama ipak uspijeva. Kako to tumačite?

- Hvala na komplimentu. Ne znam je li forma izumrla, vjerojatno se prorijedila zbog spomenutog manjka vremena i novca da novinari i fotoreporter provedu pristojno vrijeme na terenu. S druge strane, solidnu količinu tekstova poželjno je reportažno pisati, naravno, gdje za to ima prostora i gdje je to tematski opravданo. Kad god se može, u priču treba ući razigrano (znam da riskiram s ovom priložnom oznakom), iz prostog razloga da čitatelja zaintrigiraš i zadržiš mu pažnju. Ljudi danas informacije dobivaju sa sto mreža, kvartovski kiosk više nije jedino mjesto na kojem će ugrabitи komadić svijeta i tekstovi koji počinju s "kako doznamo zarez" su pomalo out, po mom skromnom mišljenju. Istovremeno, biti razigran, britak, točan, blago ironičan, dovoljno zajedljiv i ukusno melankoličan u hiperproduktivnosti nije lako. Pisanje je zahtjevna vještina, dobro pisati je teško, a u velikoj produktivnosti um je zagušen, rečenica umorna. Puno priča koje bi prošle pod "reportažno pisanje" napisala sam iz telefonskog razgovora sa sugovornikom. To nam je često jedini susret, tako je bilo i s pričom koja je dobila nagradu. Kako mi uspijeva? Nemam pojma uspijeva li mi. Zaista nije jednostavno, ušna resica mi se užari nakon sati i sati držanja tog glupog pametnog telefona. Čitav oblik energije moraš unijeti i modificirati je prema raspolaženju sugovornika koji svaki tren može poklopiti slušalicu. I oda mi priča. Ne govorim o uzimanju povremenih izjava nekog činovnika ili administrativne županijske tajnice, nego o čovjeku ili ženi čiju životnu, nerijetko bolnu priču sećiram, stavljaju je u širi društveni kontekst, tražim da mi opisuje, kopam po ranama. Ali, novinarstvo je ludo kao život, ima gadno vedrih situacija, da sad ne bi ispalo kako postoji samo spomenuta zahtjevna komponenta. Naime, uz reportaže i fice (koje više ni ne volim toliko raditi, jer fali vremena), jako volim raditi portrete ljudi, za različita izdanja Jutarnjeg lista. Tu je hrpa gušta, ti ljudi te ispune, obogate, samo malo ih otvorim i dobra priča klizi. Ja ih zadržim (jer ne može se priča napraviti u pola sata, kako vole misliti urednici), uvališ im se u dnevnu sobu, zauzmeš im kauč i poslijepodne. Divi Radojki Šverko pojela sam tanjur kolača i popila kvarat boce imotskog likera, Alfija Kabilja tjerala sam da mi u deset manje kvarat navečer svira klavir, nikako ga opustiti za živu priču, samo nabrja nagrade, čovječe, živni, sličit će mi tekst na sterilni prilog s Wikipedije.

Melisa Skender

Nagrada društvenoj novinarki

Sandra Bolanča dobitnica nagrade HND-a za pisano novinarstvo

Otkaz Borisu Paveliću i pritisci na novinare nedopustivi su napadi na novinarstvo

Hrvatsko novinarsko društvo izražava duboku zabrinutost viještu da je novinar "Novog lista" Boris Pavelić dobio odluku Uprave toga dnevnika o izvanrednom otkazu zbog objavljivanja teksta u kojem je prenesena tvrdnja Josipa Manolića, bivšeg djelatnika jugoslavenske obavještajne službe, o tome da je predsjednik HD-a Tomislav Karamarko nekada bio suradnik Udbe. Tekst zboga kojega je Boris Pavelić dobio odluku o izvanrednom, otkazu objavljen je na web portalu "Novog lista" ali je ubrzo i uklonjena. Odluku o izvanrednom otkazu Boris Pavelić ne želi komentirati a na pitanje o otkazu kolegi Paveliću HND odgovor nije dobio niti od vlasnika "Novog lista" Albert Faggiana, predsjednika Uprave Nevena Klarina niti glavnog urednika "Novog lista" Nenada Hlače. Nakon što je uprava "Slobodne Dalmacije" otkazala ugovor o suradnji Borisu Dežuloviću jer je izgubila sudski spor zbog njegove kolumnе objavljene prije tri godine otkaz Borisu Paveliću zbog objave teksta u kojem je prenesena izjava javne osobe o drugoj javnoj osobi nastavak je sve većeg pritiska na novinare da kako ne bi radili svoj posao te jasna poruka da će pritisci kao i otkazi novinarima u raznim medijima, a bez opravdanih i u zakonu utemeljenih razlozima razloga, biti nastavljeni. Hrvatsko novinarsko društvo dobito je, naime, još nekoliko vrlo uznemirujućih informacija o otkazima koji se spremaju „neposlušnim“ novinarima u više medija kao i o pritiscima na novinare i urednike kako bi radili neprofesionalno. Takvi su pritisci već rezultirali uredničkim odlukama o neobjavljivanju više tekstova u raznim medijima, a protivno standardima novinarske profesije. Novinari koji su prijavili te pritiske HND-u u strahu za egzistenciju ne žele još uvijek o njima javno govoriti ali je Hrvatsko novinarsko društvo o svim saznanjima obavijestilo Europsku federaciju novinara i ostale međunarodne organizacije koje se bave novinarskim i medijskim slobodama te još jednom poziva sve vlasnike i uprave medija kao i urednike i novinare na zaštitu novinara i novinarske profesije, stoji u priopćenju HND-a koje potpisuje predsjednik Saša Leković. (n)

Publika je zasićena nepotpunim informacijama

Teme su joj ljudska prava u najširem smislu, što joj je i donijelo nagradu Hrvatskog novinarskog društva za internet novinarstvo. Veronika Rešković, novinarka portalna Forum.tm, u novinarstvo je ušla relativno kasno, početkom 2001. godine. Devedesete je provela u organizacijama civilnog društva, od Odbora za ljudska prava pri Socijalno-demokratskoj uniji Branka Horvata do Centra za direktnu zaštitu ljudskih prava koji je izrastao iz Antiratne kampanje. Zaštiti manjinu i promoviranju njihovih prava na jednakost i zastupljenost posvetila je zapravo čitavu svoju profesionalnu karijeru, od 90-ih kao aktivistica, nakon toga kao novinarka jer to joj se zvanje, kaže, učinilo najблиžim njezinom životnom pozivu.

Početkom 2000-ih naprsto sam osjetila zasićenje. Ubjalo me to što više vremena trošimo na pisanje projekata kako bismo podmirili troškove organizacije, struje, vode, WC papira, nego sadržajem. I onda sam se odlučila za novinarstvo. Činilo mi se to dosta sličnim - kaže Veronika Rešković koja je 2000. upisala novinarsku školu koju je u ono doba pokrenuo EPH i u kojoj je bila najstarija polaznica.

Nakon nekoliko mjeseci predavanja i učenja osnovnih novinskih tehniki Veroniku Rešković pozvali su u unutarnjo-političku redakciju Jutarnjeg lista za koji je pisala do 2011. kad je u jednoj od serija otkaza proglašena viškom.

Koliko prostora u komercijalnim medijima danas uopće ima za teme koje pratite i koje vas zanimaju?

- Iste stvari kojima se danas bavim pisala sam i u Jutarnjem listu dok se nisu posložili neki drugi redakcijski prioriteti. Nakon toga sam više bila izvjestiteljica iz Sabora, Vlade i Ustavnog suda. Za moje teme bilo je sve manje mesta, jer inače ne bih bila višak. Rečeno mi je da pišem za "preuzak krug ljudi". Ali, mislim da to zapravo ovisi o tome kako se novine postave. Možda je danas, u situaciji

u kojoj jesmo, doista teško očekivati da će novinar moći izgurati svoju priču, onu za koju misli da je bitna. Pitanje je uvjek koliko će prostora dobiti i naravno kako će tema biti obrađena. Da se ne bi pogrešno shvatilo, u komercijalnim je medijima jako puno kvalitetnih novinara. Stvar je samo urednika koji danas često nisu urednici u redakciji i prema redakciji, nego su okrenuti vlasniku i njegovim poslovnim interesima. To je velik problem jer nerijetko uzrokuje autocenzuru i kod novinara i kod urednika, koji prije svega brinu što bi onaj koji financira taj medij želio pročitati, a ne brinu se o interesu čitatelja.

Publika je ionako, često se može čuti, glupa, a komercijalni joj mediji daju samo ono što se pokazalo da želi konzumirati.

- Ne mislim da je publika glupa. Uostalom, čak i kad bi to bila istina, uloga je medija i da educira. Ako ljudi navikneš na informaciju od tri retka, uskoro će im i deset postati previše, a o kartici teksta da i ne govorimo. Ali ljudi i dalje zanima kontekst. Mislim

**Veronika
Rešković
dabitnica
HND-ove
nagrade za
internet
novinarstvo**

Istina je, udruge imaju daleko više medijskog prostora nego u 90-ima. Postoje nefinansijski portali, nezavisne produkcije, tehnologija je napredovala pa danas i sami mogu oblikovati vijesti kroz svoje web stranice, mogu se potruditi i sami pokrenuti vlastitu medijsku produkciju, imaju puno više kanala nego ranije za promociju svojih ideja

da je danas jako lako doći do sirove informacije u smislu, dogodilo se to i to, no u moru takvih vijesti sve je teže dobiti potpunu informaciju. Zašto se to dogodilo, što je bilo prije, koje su moguće posljedice. Mislim da ljudi to od novinara i dalje očekuju. Ova teorija o građaninu novinaru koji izvještava s terena, šalje fotografije i par redaka o tome što se dogodilo pa će to neki medij objaviti bez provjere, to mi se ne čini da bi moglo ispuniti javnu funkciju koju naša struka ima. Treba postojati kvalificirani posrednik koji će vijest smjestiti u širi kontekst.

Postoji teorija o uredničkom novinarstvu gdje bi zapravo urednik bio katalizator vijesti koje ionako sa svih strana pristižu u redakciju?

- Stvarno? Bez novinara? Ali onda nam ni urednici ne trebaju jer sigurna sam da već postoje programi koji daleko bolje mogu očitavati statistike, što se traži i što se klika.

Cini li vam se da mladi novinari danas ulaze u tu profesiju s potpuno pogrešnom predodžbom o novinarstvu i onom što ih u redakcijama čeka?

- Ne znam, imam zadnje iskustvo iz Jutarnjeg gdje je bilo puno mlađih novinara, i još ih ima. Ne bih im bila u koži. Čini mi se da je danas jako velika konkurenca, a to obično znači da si prisiljen na različite kompromise. Kada sam se počela baviti novinarstvom, nisam osjećala takav pritisak. Znam da su mnogi bili skeptični prema meni koja sam u redakciju došla iz aktivističke priče, pa se možda očekivalo da će biti "žena u misiji", antiratno, ljudskopravaško, mirovorno - ne znam. No s vremenom sam našla svoj prostor i kolege su me respektirale, nisam osjećala konkurenčiju. No, već pred kraj, prije nego što sam otisla iz Jutarnjeg, činilo mi se kako ti mladi ljudi imaju neku sasvim drugu vrstu energije, drugu vrstu prioriteta i da se zapravo ne pitaju previše. A glavna pozicija novinara je sumnja. Sumnja u sve, pa i biti dosadan u toj sumnji, koji put i pretjerati, sve je bolje nego uzimati stvari zdravo za gotovo.

Mnogi novinari koji su ostali bez posla odlučili su se za slobodno novinarstvo ili osnivanje nefinansijskih medija pa se čini kako je ova kriza na tržištu ipak otvorila više prostora za civilni sektor i teme kojima se bavite...

- Istina je, udruge imaju daleko više medijskog prostora nego u 90-ima. Postoje nefinansijski portali, nezavisne produkcije, tehnologija je napredovala pa danas i sami mogu oblikovati vijesti kroz svoje web stranice, mogu se potruditi i sami pokrenuti vlastitu medijsku produkciju, imaju puno više kanala nego ranije za lobiranje svojih ideja.

No, čini se da ste ponovo u problemu zbog kojeg ste iz civilnog sektora utekli u novinarstvo.

Naime, većina nezavisnih, nefinansijskih medija financira se iz projekata?

- Apsurd je da sam sada ponovo u poziciji apliciranja za posao koji radim. No, dok se djelovanje nevladina sektora još i može na neki način predstaviti projektno, u novinarstvu je to jednostavno nemoguće. Nemoguće ga je svesti na projekt. Jedino ako apliciraš s profilom medija pa onda možeš reći da urednička politika prati određene teme i ima takav i takav koncept. Ali aplikacije za novinarske teme, takvo je barem moje iskustvo, zapravo ubijaju novinarstvo. Jer ti ne možeš znati što će se događati sutra. I dogodi se, na primjer, da sad nemaš novac da bi pokrio temu referendumu o referendumu i uopće problematizirao referendum jer si novac dobio za, nemam pojma, problem ženske ravnopravnosti, dakle nešto sporovozno i vječno. Iako, ja na Forum.tm-u ne radim projekte, osim kao pridruženi član, to radi uredništvo, oni trče okolo s tim papirima.

Ipak, što bi nefinansijsko i slobodno novinarstvo bez projekata? Kako bi se financiralo?

- Možda bi to najbolje bilo rješiti zakonski, onako kako postoji zakon o HRT-u ili Hini. Pitanje je, naravno, što je nefinansijski mediji, je li to moguće svesti samo na tehničko pitanje registracije djelatnosti. Mislim da treba govoriti o medijima koji ispunjavaju javnu funkciju. Ona se može definirati tako da promiče vrijednosti zajamčene Ustavom, ravnopravnost i toleranciju, i da to definira i novinarski i urednički pristup u interesu građana, iz pozicije građana. Možda da građani sami odaberu nefinansijski mediji za koji bi odvajali jedan posto poreza koji ionako plaćaju državi i koji dolazi do nas, ali na kapljku i pod drukčijim uvjetima. Jer čak i kad bi od Grada, resornog ministarstva i iz Fonda za pluralizam dobili maksimum sredstava, to još nije dovoljno da se osigura stabilnost poslovanja, jer ne možete znati kako ćeći proći na idućem natječaju. Većina nas je i sada - unatoč svim naporima - debelo potplaćena, plivamo između Zavoda za zapošljavanje i novinarstva, a "glavu iznad vode" drži nam jedino to što radimo ono što volimo i što to radimo na pošten način. Dodatno, financiranje javnim novcem stvara iskrivljenu sliku o nefinansijskim i nezavisnim medijima kao da su eutanazirani u svojoj uredničkoj politici i kao da ih kontrolira vlast koja im dijeli novac, a nije tako. Nisam to u Forum.tm-u nikad osjetila, a ne primjećujem to ni na H-alteru, Lupigi, Vox Femini... Uostalom, komercijalni mediji primaju daleko izdašnije dotacije od države, bilo indirektno kroz porezne olakšice ili direktno kroz lokalni i državni proračun, oglašavanje javnih poduzeća... Za početak, mogao bi se barem povećati postotak izdvajanja za nefinansijske medije koji se izdvaja iz HRT preplate putem Fonda za pluralizam. Dugoročno, Zakon o medijima od javnog interesa osigurao bi nam, vjerujem, stabilan izvor financiranja zahvaljujući kojem bismo se mogli razvijati i postati vidljiviji.

mediji u svijetu

Piše Miodrag Šajatović (miodrag.sajatovic@liderpress.hr)

Metode kojima su novinski izdavači uspjeli parirati besplatnim sadržajima s weba poučne su i za druge poduzetnike. One koji imaju jednostavniji zadatak - preživjeti "samo" konkurentska spuštanje cijena

Kako preživjeti besplatnu konkureniju

Bilo je vrlo inspirativno, nakon nekoliko godina, opet sudjelovati na Europskom novinarskom kongresu u Beču. Mjesto održavanja nije se promijenilo: gradska vijećnica, sagrađena u gotičkom stilu potkraj 19. stoljeća. Zlobnici bi rekli da je to pravo mjesto za susret novinskih izdavača, urednika i novinara: 'Mediji iz prošlosti u zgradi iz prošlosti.'

Na njihovu žalost, a na radost svih koji su opstali u tiskanoj medijskoj industriji, novine još ne idu u ropolarnicu povijesti. Istina je da digitalna revolucija sve nas iz tiskanih medija povremeno baca u depresiju, ali kad se nademo na jednome mjestu, kad se vidi da se broj sudionika nije smanjio, a da je inovativnost veća nego ikada, postane jasno kako digitalizacija postaje prilika, a ne samo opasnost. Zvuči kao otrcana fraza, ali nije tako. Novinski izdavači koji su preživjeli kombinaciju globalne ekonomske krize i digitalne revolucije nemaju

se čega previše bojati. Snaći će se u okolnostima koje dolaze, ma kakve one bile.

Inovativne "vijesti od sutra"

Možda će se nekomu činiti da ovoj temi nije mjesto u poslovnom tjedniku namijenjenom širokom krugu poduzetnika i menadžera. Da se o tome treba pisati u stručnim medijskim medijima. Ali nije tako. Od novinskih izdavača mnogi mogu mnogo toga naučiti. U većini branši digitalizacija je tražila smanjivanje troškova, prilagodbu jeftinijoj konkurenciji.

Tiskani mediji imaju, međutim, najtežeg protivnika. Onoga koji ne spušta cijenu za 30, 50 ili 70 posto. Nego konkuriра besplatnim sadržajima. Naravno, riječ je o internetu i on line izdavaštvu. Tko preživi besplatnu konkureniju, zanimljiv je i koristan poslovni slučaj, zar ne?

Najveći je izazov pred izdavačima uskladiti životne cikluse novina i web projekata te osjetiti fazu kad jedni počnu zalaziti, a drugi su ojačali da omoguće profitabilno poslovanje

Pokušaji da se tabloidizacijom novina, kraćim tekstovima, velikim naslovima i crnilom konkurira on line sadržajima uglavnom su se pokazali pogrešnima. Kulturi web izdavaštva ne treba se i ne može konkurirati. U Beču se govorilo o novom megatrendu u novinarstvu: konstruktivnom novinarstvu. Takvom koje neće samo donositi probleme nego će nuditi rješenja. Novinske su redakcije, barem one koje u rezanju troškova nisu previše žrtvovale najvredniju stvar - kvalitetu svojih urednika i novinara, za to najspesobnije.

Novine i magazini moraju biti mudri i inovativni. Sigurno se publika neće zadržavati tiskanjem jučerašnjih vijesti. Ali ako ima znanja i inovativnosti, internetu i televiziji može se konkurirati - vijestima od sutra. Uočavanjem pojava i trendova koji još nisu eskalirali u neku dnevnu vijest.

Monetizacija vijesti

Potpvrđuje se i teza kako dnevne novine moraju početi objavljivati teme kakve su nekad radili tjednici. A tjednici u tjednom ritmu izbacivati zahtjevne teme koje su do pojave interneta bile rezervirane za mjesecnike. Pa nije čudno da su među nagrađenim europskim novinama u Beču bile novine koje su počele objavljivati manje tekstova, ali dužih, kompleksnijih, visokokvalitetnih. I koje su grafički izgled racionalizirale tako da sve bude podređeno lakoči čitanja. Barok polako nestaje iz zapadnih novina.

Naravno da izdavači novina nisu idioci koji ignoriraju činjenicu da se internetsko novinarstvo nezaustavljivo razvija. Još je prije pola stoljeća u marketinškoj početnici Phillip Kotler objavljivao grafikon životnog ciklusa proizvoda: od krava muzara do zvijezda u usponu i proizvoda na zalasku.

Današnje su novine medijskim kućama još najveći izvor prihoda. Portali i drugi web projekti uglavnom su zvijezde u usponu koje još ne nose dovoljno prihoda. Najveći je izazov pred izdavačima uskladiti životne cikluse tih skupina i osjetiti fazu kad jedne počnu zalaziti, a druge su ojačale da omoguće profitabilno poslovanje. Pa nije čudno što se ide u jačanje krosmedijskih brendova.

Kad se tako poslože stvari u glavama izdavača, ludila koja se pojavljuju kao posljedica digitalne revolucije više nisu prijetnja nego prekrasan kreativni izazov. Pa su sudionici skupa u Beču doslovno otvorenih usta pratili prezentaciju "Kako vijest pretvoriti u kratki videoklip". Napišeš vijest (za sada na engleskom jeziku), pošalješ je specijaliziranoj tvrtki. Njezini programi stopostotnim automatizmom pronalaze u bazi odgovarajuće scene i animacije i za desetak minuta - eto videoisečka s glasom koji u pozadini čita vijest. Primjer jeftinog on line sadržaja. Možda je usluga još u povojima, ali za nekoliko godina vjerojatno postaje jeftin standard. Koji se, k tome, kako tvrde autori, može dobro monetizirati. Je, je, upotrebljen je baš taj izraz.

zanimanje novinar...

Piše Jovan Hovan

Zašto Zvrko (još) nema ulicu?

Književnik teške kategorije

Z

Ne znam što čovjek sve treba učiniti da bi dobio ulicu, ali oni koji odlučuju o tome možda nisu ni pročitali toliko koliko je Zvrko napisao

Zagreb je zasluzio da jedna njegova ulica ponese Ratkovo ime, ali je i Zvrko zasluzio da se jedna ulica nazove po njemu. I nekoj školi lijepo bi pristalo Ratkovo ime, ali Zagreb je ravnodušniji i od same smrti. Kad sam ga posljednji put došao obići, nije ga bilo, sestra je šutjela, a ja sam dovoljno odrastao pa znam da se najčešće stvari najlakše saopćavaju šutnjom.

Poznavao sam mnogo ljudi koji su danas i dugo mrtvi. Sjetio sam se jedne davno pročitane Salingerove knjige u kojoj njegov junak, kada prepisuje rokovnik s telefonskim brojevima prijatelja, upisuje i one brojke na koje se više nitko ne javlja. Taj rokovnik predstavlja na neki način mali rekвиem za mrtve. Jedno od najvećih zvona koje je ikad imao Zagreb zvalo se Ratko Zvrko. Bio je, da tako kažem, živi udžbenik autorskog novinarstva. Pa ipak, ni jedan taksi ne vozi u ulici Ratka Zvrke. Usprkos čestim promjenama i vremena i prilika, i sistema, nitko se nije dosjetio da Ratka Zvrka časti jednom uličicom, makar i čorsokakom negdje na periferiji, ni jednim vrtićem, parkom ili bibliotekom. Taj gospodar i boem, novinar, pjesnik, sportaš, čak cvrčak koji je učio mrave da rade, platio je svoje piće i otisao u nepoznato. Zvrko

zanimanje novinar...

se čak nije pretvorio u spomenik na nekom makar i malom trgu, u nekoj ulici Zagreba, koji je živio, volio i u njemu nešto od svog duha ostavio. Mnogima manjim od njega bijelim slovima na plavoj podlozi ispisano je ime i okačeno na neka vrata, ulaz ili prozor, za njega nije bilo ulaza koji bi upozorio da je taj čovjek uopće postojao. Za Zvrku je Zagreb bio čak i u kažprstu kad na telefonu vrtimo onaj poznati pozivni broj 003851. Ne znam što čovjek sve treba učiniti da bi dobio ulicu, ali oni koji odlučuju o tome možda nisu ni pročitali toliko koliko je Zvrko napisao. Zagreb je zasluzio da jedna njegova ulica ponese Ratkovo ime, ali je i Ratko zasluzio da se jedna ulica nazove po njemu jer je u Zagrebu uvijek bio viđen, poštovan i zapamćen. Bio je jedan od prvih među najvećima, jedan od najvećih među najboljima. Kad se spusti večer i svi odu spavati, na Zvrkin grob u Konavlima doći će mu Erato, muza poezije. Živi Zvrko odlazio joj je u posjet. Mrtvom Zvrki sama muza dolazi tako da pjesnik nikad nije sam. Pravi čovjek je samo onaj koji je mnogo volio život sa svim njegovim podancima.

Pjesnik, zagonetač, reporter, vječiti putnik kome ni smrt ne pomuti oko, hrabar, vedar čovjek, boksač, koji se nije uplašio Laszla Pappa, tada prve šake Europe. Dobivao je sve mečeve nokautom, ali i Ratko je nanizao red pobjeda u svojoj biografiji. Papp je iskreno bio bolji, ali i pored pobjede nije bio oduševljen - i Zvrko i on bili su tužni; Zvrko što je poražen, Papp što nije dobio nokautom. Tukao se Ratko hrabro do posljednjeg udarca gonga, ali nije imao odgovora kao što majstor u šahu nema odgovora za neke daleke zamisli velemajstora. Tukao se hrabro, ali to je bila gola hrabrost pred mitraljezom. Svoj posljednji meč s njom - Smrću - završio je porazom života. Na vijest o smrti svi njegovi prijatelji jauknuli su od iskrenog bola.

Trgovina nije za njega

Autor Grge Čvarka, knjige za svako godišnje doba, i stotine drugih pjesama u život je ušao kao trgovac s Pubom Radanovićem. Bio je to neki sumnjiv posao s paprikom. Nisu uvijek laki putovi na koje nas odvodi naša mašta. Da to nije posao za njega, shvatio je kad mu je na željezničkoj stanici u Novom Sadu prišao policajac i lišio ga slobode. U zatvoru je ostao tek nekoliko dana, ali iz tog vremena ostala je zapamćena anegdota, jedna od mnogih iz njegova života. Jedne noći u zatvor je ušao policajac i pitao: tko je ovde pjesnik?

- Ja sam! - javio se Zvrko.

Odveli su ga u ured k mladom perspektivnom islijedniku koji je polagao peti ili šesti razred osnovne škole.

- Reci mi, pjesniče, kako se piše "da li", zajedno ili odvojeno?

- Odvojeno - odgovori pjesnik.

- Hvala - reče islijednik - Sad ga vratite u zatvor.

Iz zatvora se javio svom kompanjonu Radanoviću kartom:

"Ja se nalazim u lijepom i oslobođenom gradu naše zajedničke domovine Novom Sadu, odakle te iskreno pozdravljam."

U potpisu je stajalo Ratko akrostih.

- Što vam znači ono "akrostih"? - pitao je isti onaj policajac.
- Tako mene prijatelji zovu.

Telefoni su zvonili na relaciji Novi Sad - Zagreb, izgledalo je da je velika zyjerka u pitanju, a kad su Radanovića pozvali u policiju u Zagreb i pitali zna li on gdje je Zvrko, odgovorio je kratko i jasno:

- U zatvoru.
- Od kud to znaš, druže?

On je pokazao razglednicu na kojoj su prva slova kad se spoje jasno govorila da je u OZNI.

Nama, njegovim kolegama, on je bio novinarsko evandelje. Jeden monument idealizma i rasnog stila. I svi smo pili na njegovu čistom izvoru. Riječ je bila njegov alat... Ratkov Grga Čvarak, mnogim naraštajima ostao je kao čarobna bajka za osjetljivo dijete. Ali u svojim reportažama on je opisao i sve naše majke koje s bolom, tugom i sjetom ispraćaju djecu i unučad. Čekale su i ispraćale vojnike, ratnike, ribare, rudare, drvosječe, mornare, a sve ih je on opisao, istinito, toplo, nježno, promišljeno.

Ne znam nikoga tko je više uživao u uspjehu svojih prijatelja, bilo novinara, boksača, pjesnika, zagonetača, i preo najlepše riječi u njihovu slavu. Bio je tašt, a imao je i rašta. Mnogima je pomogao da stignu onamo gdje on nije stigao.

Plava vrpca

Osmislio je Plavu vrpcu, priznanje za pojedince, ali i za cijelu posadu za podvige spašavanja ljudi i imovine na moru. Bio je temelj i cement Vjesnikova nebodera, istog onoga koji je nekad svjetlio kao izlog robne kuće pred Novu godinu, ali je sustavnim uništavanjem pretvoren u nešto poput izloga pogrebne radnje.

Njegova supruga Andela radila je kao šefica stenobiroa, ali nije bila od onih koji sjede na sastancima i mlate praznu slamu, nego kad zagusti, i ona je uzimala teku i bilježila vijesti i reportaže naših novinara iz svih krajeva svijeta. Andrić bi rekao "tako je godinama snimala beskrnju riječ ljudskog govora, vjerno i uvijek točno, misleći samo na tu točnost, a kad bi isto tako mirno i savjesno izdiktirala svoj stenogram i završila rad, skupila bi svoje mnogobrojne olovke, oprala ruke i odlazila svojim razonodama i poslovima".

Njegov Grga Čvarak bio je gost svake škole. Tko je taj Grga, pitala su radoznala djeca i evo što im je Zvrko odgovorio:

- Taj dječak, čas dobar, a čas zao, nije moja izmišljotina, takva je većina mališana, a i sam sam u djetinjstvu takav bio.

Ako je pjesnik ili novinar pravi, on je sam po sebi ustanova i kad zvono "otipka" svoj posmrtni oglas, grad

*Taj dječak, čas
dobar, a čas zao,
nije moja
izmišljotina,
takva je većina
mališana, a i
sam sam u
djetinjstvu takav
bio - Ratko Zvrko
o Grgi Čvarku*

recite im...

Piše Nives Opačić

Prudentan, elokventan i asertivan

U

prilogu jednim dnevnim novinama pročitala sam koje bi vještine i/ili vrline morale krasiti vrlji novi poslovni svijet. Traži se da poslovni mladi ljudi, ispražnjeni od svega što ih odvraća od stvaranja profita poslodavcima, zanemare sve svoje druge odnose i na istaknuto (prvo) mjesto stave odanost kompaniji za koju rade. Ni te osobine koje bi ih morale resiti nisu izrečene na razumljivu hrvatskom jeziku, čak je i bolje da to što manje ljudi razumije, pa će i konkurenca među kandidatima koji traže posao biti manja. Zanimljivo je, međutim, da već prvu od tih poželjnih osobina - *prudentnost* - Rječnik stranih riječi Bratoljuba Klaića iz 1962. godine još uopće nema. Anić-Goldsteinov ima samo *prudenciju*, ali uz oznaku *regionalno*, a to je: 1. osobina onoga tko je mudar, sposobnost zrela rasudivanja, razboritost, pamet, 2. sposobnost određivanja onoga što će se dogoditi (gotovo proročki dar!), 3. ono što je naučeno životnom praksom, znanje koje se steklo i uvećalo radom, iskustvo. Stvar je pomalo kontradiktorna. Kako se danas zapošljavaju (ako je sreće) mahom mlađe osobe, pitanje je kako se one uopće mogu ponašati kao osobe koje je život nečemu naučio, kao osobe koje svojim životnim iskustvom mogu predviđati neke poslovne korake kad ga kao neiskusni mladići i djevojke još nemaju, kad se još nisu nagledali svega i svačega i u poslovnom svijetu i u društvenom okruženju. I, konačno, zašto poslodavci traže *prudentnost*, a ne zdravu pamet, mudrost, oprez, promišljenost, razboritost? Zato što po svoj prilici toliko hrvatskih izraza za engl. *prudence* i ne znaju (jer naš svijet preuzima danas sve iz engleskoga jezika, premda je i on ovu riječ iskopao iz latinskoga, *prudens*). Današnji poslodavci ne raspisuju ni *javni natječaji*, jer im je nešto tako razumljivo ispod časti. Oni raspisuju *tender*. Stariji ljudi, koji se još sjećaju kako su izgledali vlakovi prije električnih (među njih se već ubrajam i ja), znaju da je tik uz lokomotivu bio prikopčan manji vagon osobite grade sa zaharama vode i goriva, materijalom za podmazivanje i čišćenje te alatom. On se zvao *tender*. I brodič koji dovozi opskrbu na veći brod, općenito brod pratilec, zvao se *tender*. No poslodavci, koji ni u čemu ne žele zaostajati ni za nekim ministrima, a oni govoru tako, *tender*, pokazat će i time kako su se stopili s vrlim novim svjetom (Huxley može i dalje mirno spavati na polici javne knjižnice - ne onoj kućnoj).

Ako nedostaje *prudentnosti*, upravo se manjak iskustva nerijetko kamuflira *elokvencijom i asertivnošću*. Naš narod takve prazne elokventne (govorljive, brbljave, rječite) tipove vrlo slikovito zove lajavcima i lajavicama. Inače, brbljave, svadljive i zle žene zove i nadžak-babama. No uz njih idu šlape, šlafrok i vikleri na glavi, a štikle i pomno dotjerane usne, obvre i trepavice (ako treba, potpomognute i pokojom umjetnom) lijepe se na užurbane poslovne žene. A onda - sada stižemo do treće poželjne osobine vrloga novog poslovnog svijeta - i današnje poslovne žene i muškarci moraju biti *asertivni*. Ako što i ne znaju (kako to mogu i pomisliti?), ne mari. Svojom bahatošću, pretjeranom sviješću o sebi, samopouzdanjem bez pokrića i samodopadnošću prikrit će sve rupe proizašle iz njihova nesolidnoga, provlačećega studija. Oni drugi - radini, savjesni i skromni - koji su do znjana došli predanim radom, ali nisu *prudentni* na današnji način, a još manje lajavi i beskrupulozni, osjetit će tražeći posao i razočaranje i nepravdu, a onda i gubitak iluzija. Ipak, jednoga dana, ah, jednoga dana, slika koju su u mладosti imali o sebi i ova sadašnja neće se razlikovati do neprepoznatljivosti. To je najveći kapital. Samo što im o tome ne može govoriti nitko tko i sam nije prošao takav put ↙

in memoriam

Fran Višnar
(1951.- 2015.)

Fran Višnar, vojni i obavještajni analitičar, novinar i politolog, preminuo je u Zagrebu, u 64. godini života. Diplomirao je na zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti. Novinarsku karijeru započeo je u zagrebačkom Studentskom listu. U dvojčetniku Start, tjedniku Danas i dnevniku Vjesnik pisao je zapužene članke i kolumnne iz vanjske politike i vojnih i obavještajnih pitanja. Predavao je Obranu i zaštitu na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Za vrijeme Prvog jaljevskog rata zaokupio je pažnju javnosti svojim vedrim i stručnim radijskim kolumnama za Radiju 101. Vrlo često je odlično prognozirao tokove povijesnih događanja. Za informative emisije Hrvatske radiotelevizije redovito je komentirao važne vanjskopolitičke događaje. Brojne strane medijeke kuće (Radio Slobodna Europa, BBC i druge) redovito su ga ugošćavale kao pouzdanog komentatora i analitičara. Posebno su bila primijećena njegova gostovanja u emisijama Hrvatske televizije "Reporteri" i "Treća povijest", a na Hrvatskom radiju pažnju slušatelja zauzimalo je sudjelovanjem u emisijama "Viza" i "Povijest četvrtkom". Fran Višnar je marljivo i značajki pratit događaje u svijetu, zapažao je i najsigurnije detalje, a sve je te događaje citateljstvu, slušateljstvu i gledateljstvu znao prenijeti na pouzdan i zanimljiv način. Imao je i izdavačke potvate: "Špijunaža i kontrašpijunaža iz suvremene prakse" u izdanju Alfe iz Zagreba, i bio je jedan od koautora na knjizi "Hrvatska između agresije i mira" u izdanju AGM, 1994. Kao vješt analitičar i prognozera Fran Višnar bio je rado slušan i čitan autor kojem su ljudi vjerovali (nu)

Branko Bucalo
(1929.-2015.)

Nije više s nama jedan od najvidenijih hrvatskih novinara, prevoditelja i poliglota Branko Bucalo. Dana 15. ožujka preminuo je u 86. godini, a ispraćen je 19. ožujka u krematoriju na Mirogoju u Zagrebu.

Novinar Bucalo rođen je u Šibeniku 11. kolovoza 1929. godine. Sudjelovao je u NOB-u. Novinarstvom se počeo baviti kao ratni dopisnik VI. brigade 19. sjevernodalmatinske udarne divizije 1944., dok je prije toga radio u ilegalnoj tehničkoj Mjesnog komiteta KPH Šibeniku.

Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1956. Od 1945. radi u omladinskim listovima u Zagrebu: Biten I. rajona, Omladina, Omladinski borac itd. Od 1947. do 1949. član je redakcije Studentskog lista. Od 1. prosinca 1949. radi u Ilustriranom vjesniku, u kojem je bio glavni urednik 1951. U svibnju 1953. intervjuira je predsjednika Tita za omladinske listove u Zagrebu Horizont i Omladinski borac, što je prenio i Vjesnik od 22. svibnja 1953. godine.

Od 1. lipnja 1953. do 15. veljače 1955. u vanjskopolitičkoj rubrici Vjesnika povremeno izvještava s međunarodnih skupova (Ženevska konferencija o Indokinu). Od 1957. do 1961. glavni je urednik privrednog petnaestodnevnika Jugoslavia export, što je izlazio ne engleskom jeziku.

Od 1961. godine slobodni je novinar, publicist, književni i simultani prevoditelj. Preveo je više od stotinu knjiga s engleskog, ruskog, talijanskog i francuskog jezika, kao i više desetaka knjiga na engleski jezik.

Kao simultani prevoditelj sudjelovao je na više od 200 međunarodnih skupova u zemlji i inozemstvu.

Odlikovan je dvama ordenima za hrabrost i Partizanskom zvijezdom III. reda.

Ostao je upamćen kao vrhunski profesionalac, a pisao je odgovorno, vrlo stručno i provjereno (p)

Josip Cvitković
(1950.- 2015.)

Otputovalo je u potrazi za svojim konačnim mirom dugo-godišnji član HND-a i svestrani novinar Josip Cvitković Cija. Njegove misaone oči zauvijek su se zaklopile 22. travnja ove godine.

Cvitković je rođen 22. studenoga 1950. godine u Otočcu, a profesionalni novinar postaje 1. rujna 1971. godine. Za njega najbliskiji suradnici kažu da je obilježio povijest jednog vremena, ispisujući stranice o svom Otočcu, Gackoj dolini, Lici, o vremenu koje će ostati upamćeno po njegovim novinarskim zapisima stvaranim tijekom 40 godina novinarskoga rada.

Sedamdesetih godina prošloga stoljeća nastaju prvi Cijini tekstovi, nakon čega slijedi vrijeme novinarskog rada u brojnim redakcijama - počevši od Radio Otočca, Večernjeg lista, Ličkog vjesnika, Vjesnika, Sportskih novosti, Novog lista, Lovačkog vjesnika, Ribičkog vjesnika, Tanjuga i drugih medija.

Snagom talenta i naloga potreba iskušao se u svim novinarskim formama, kao izvještajelj, reporter, komentator i urednik. Profesionalno je biložio zbijanje vezana uz malog čovjeka, pišući o vremenu koje je prolazilo pored nas, ali je snagom i umijećem njegova pisanja zauzavljeno za vječnost u novinarskim arhivima brojnih redakcija.

Samo na dva načina novinar postaje vijest. Kada prima nekakvu nagradu ili preseli u nebesku redakciju. Cija je bio istinski novinar, ali prije svega bio je istinski kolega i čovjek kojem je novinarstvo bilo ljubav, a tek potom poziv. Bio je kolega iskrenog srca, veliki mentor koji je imao što savjetovati mlađima. Bio je istinski i vrhunski profesionalac dostašan poštovanja i divljenja. Smatrali smo ga uzorom te slijedili razvijajući vlastite osobine, a on nas je uvijek iskreno podupirao.

Nikad nije kalkulirao, vođen profesionalnim, novinarskim instinktom, bio je spremjan uvijek reći istinu, bez obzira na moguće posljedice. Ne bi bilo iskreno reći da su njegovo znanje, talent, upornost, predanost poslu, poštovanje i savršeno poznavanje materije te vrhunski stili bili prepoznati i cijenjeni koliko su trebali biti, još za njegovog života.

Kao i neki drugi novinari iz njegove generacije ponekad je plaćao veliku cijenu svog angažiranja. Umro je novinar, svojevrsni velikan ovog podneblja, iznimno precizan i dijamantno rječit gospodin novinarstva. Ostali smo bez uzora, ali i bez prijatelja (p)

Božidar Božo Majić
(1931.- 2015.)

Nečujno se iskrao iz života ugledni novinar, urednik i direktor Božidar Božo Majić. Umro je 26. ožujka 2015., u 84. godini, a pokopan je 31. ožujka na groblju Mirogoj.

Roden je u Jajcu 11. prosinca 1931. godine, gdje je završio osnovnu školu, u Daruvaru gimnaziju i trgovacku akademiju,

Ljubo Ruben Weiss
(1949.- 2015.)

U Zagrebu je preminuo Ljubo Ruben Weiss, virovitički novinar i kolumnist. Njegov život nakon srčanog udara, koji mu je razorio srčanu aortu, nažalost, nisu uspjeli spasiti liječnici KBC-a Dubrava. Pokopan je 24. travnja na Gradskom groblju u Virovitici.

Ljubo Ruben Weiss rođen je 28. ožujka 1949. u Lukaču u obitelji Marka i Zdenke Weiss.

Ime je dobio po pokojnom stricu Ljubomiru (Rubenu) Weissu koji je ubijen u Koncentracijskom logoru Auschwitz zajedno sa svojim roditeljima, Adolfovom i Katarinom Weiss. Jedini član obitelji koji je preživio Holokaust bio je Ljubin otac Marko. Ljubo je odrastao u Lukaču i Virovitici uz mladeg brata Željka. Nakon završene gimnazije u Virovitici, studirao je i završio Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu te Studij novinarstva. Nakon fakulteta radio je kao profesor u zagrebačkoj V. gimnaziji. Radio je još u konditorskoj tvornici Kraš te u Socijalističkom savezu grada Zagreba kao stručno-politički radnik. Objavljivao je novinarske radove, u Studentskom listu, informativno-političkom tjedniku Danas, riječkom Novom listu, te u medijima u Austriji i Zapadnoj Njemačkoj.

Većina tekstova o kojima je pisao odnosila se na temu Izraela, antisemitizma i arapsko-izraelski sukob. Ljubo je bio suošnivač lista Sutra koji je jedno vrijeme izlazio u Beču, a bio je namijenjen izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine. U više od četrdeset godina javnog djelovanja objavio 700-tinjak tekstova, od toga velik broj kolumni. Većina objavljenog bili su angažirani tekstovi, reagiranja na društvena i politička zbivanja u Hrvatskoj i na prostoru bivše države. Bio je predsjednik Židovske općine Virovitica (nu)

Josip Vuković
(1931.- 2015.)

Hrvatsko novinarsko društvo ostalo je bez jedne plemenite duše, ali i jednog velikog srca: 18. svibnja preminuo je u Zagrebu dojeni radijskog novinarstva, vrstan reporter i sjajan urednik Josip Vuković, poznatiji među najblišnjim kao Joco, a pokopan je 20. svibnja na groblju Mirogoj.

Novinar i urednik Vuković rođen je 10. listopada 1931. u mjestu Modruš. Diplomirao je na Pravnom fakultetu 1972. Novinar na Radio Zagrebu je od 1953, a prve radove objavio je u Karlovcu.

Tijekom dugog razdoblja objavio je pregršt članaka, osvrta i komentara s područja prava i ekonomije. Aktivan je i nakon odlaska u mirovinu objavljivajući intervjuve s poznatim osobama iz javnog i političkog života. Odabrani intervjui tiskani su u dvije knjige koje su svojevrsna kronologija zakonodavnih aktivnosti, istražita i nastojanja da se u propisima potakne brži i cijelovitiji razvoj gospodarstva, ali i društvenih djelatnosti.

Objavio je također knjigu Poučne priče za djecu i odrasle, uputivši se u novo područje, tematski i načinom izražavanja, u odnosu na dogodnji novinarski angažman. U slikovitim pričama za djecu i odrasle pitkim i prozračnim jezikom izradio je nadasve pohvalu lijepim i poželjnim ljudskim osobinama, ali također ništa manje dobroćudno i tečno pokudu ružnim i steničnim manama i porocima. Njegove, dijelom u bajku i basnu zaodjenute priče zapravo su poziv na život pun smisla, vredne i stvaraštva. One potiču na prijateljstvo, vjernost, iskrenost. Hvale skromnosti i nesebičnosti. Na negativnim primjerima još se jasnije očituje snaga i vrijednost lijepog ponašanja (p)

Darko Draženović
(1944.- 2015.)

Ugledni sportski novinar Darko Draženović preminuo je u 72. godini u srijedu, 22. ožujka nakon duge bolesti, a posljednji ispravač objavljen je u ponedjeljak, 27. travnja, u Krematoriju na groblju Mirogoj.

Roden je 9. veljače 1944. godine u Sisku, a školovao se u tom gradu i u Zagrebu gdje je apsolvirao na Fakultetu strojarstva i brodogradnje i diplomirao na Fakultetu političkih znanosti, smjer novinarstvo. Završio je i poslijediplomski studij komunikologije, postavši tako prvi sportski novinar u Hrvatskoj s magistrskom titulom.

Novinarstvo je počeo učiti u listu Osnovne škole Bratstvo. Bio je novinar lokalnog tjednika Jedinstvo i Radio Siska, kao apsolvent Fakulteta strojarstva i brodogradnje.

U Zagrebu je od 1967. godine polazio poznatu Munkovu novinarsku školu, a profesionalni novinar u Večernjem listu postaje 20. veljače 1970.

Uz Žarka Susića, Miroslava Habuneka i Icu Kerhina, klicom privrženosti novinarstvu zarazili su ga, kako je sam zapisao, Zvone Mornar, Predrag Šarić, Pero Zlatar i Vilko Luncer, s kojima će kasnije godinama biti kolega.

Suradivao je u gotovo svim listovima nekadašnje kuće Vjesnik, a u Večernjem listu u svim rubrikama - od vanjske i unutarnje politike, preko kulture i sporta, čiji je urednik bio posljednjih desetak godina. Specijalnost mu je nogomet; izvještavao je sa sedam svjetskih i četiri europskih prvenstava.

Od 1974. do 1979. bio je tajnik Sekcije sportskih novinara Hrvatske, a od 1991. do 1995. prvi predsjednik Hrvatskog zbora sportskih novinara.

Nakon napada JNA na Hrvatsku organizirao je sastanak sportskih urednika svih hrvatskih sportskih medija, na kojem je dogovoren izdvajanje iz Udrženja sportskih novinara Jugoslavije te odlučeno da se prestane izvještavati s natjecanja na razini bivše države u kojima ne sudjeluju hrvatski klubovi.

Triput, 1975., 1978. i 1989., od Saveza za fizičku kulturu Hrvatske dobio je Nagradu Milan Milanović, a 1983. primio je Zlatno pero Društva novinara Hrvatske.

Dobitnik je Nagrade za životno djelo za 1997. godinu i Trofeja Hrvatskog zbora sportskih novinara 1999. te mnogih priznanja različitih sportskih institucija (p)

Fran Potočnjak
(1935.-2015.)

Otišao je veliki gospodin hrvatskog žurnalizma, učitelj i prijatelj mnogih mladih kolega i kolega, čovjek blagog osmijeha i dobrostive mudrosti Fran Potočnjak. Umro je u Zagrebu 22. svibnja, a ispraćen je na mirogojskom krematoriju 29. svibnja.

Novinar i glazbeni kritičar Potočnjak rođen je 8. listopada 1935. u Zagrebu. Apsolvirao je povijest umjetnosti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. Kolega Potočnjak počeo se baviti novinarstvom još u srednjoj školi pišući u omladinskim listovima Omladina, Novine mladih, Horizont itd.

Od 1956. glazbeni je urednik na Radio Zagrebu. Vodio je najpopularniju glazbenu emisiju jugoslavenskih radiopostaja Po vašem izboru. Posebno ističemo njegov doprinos razvoju glazbene kritike, na tada najznačajnijoj kulturnoj instituciji Hrvatske. Svojim radom i stvaraštvo na tom području nesumnjivo je pridonio razvoju kritike, a poglavito muzičkom obrazovanju najšire publike, slušateljstva radija.

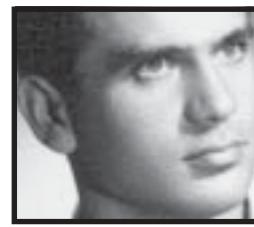
Početkom 70-ih prelazi u redakciju za kulturu i počinje pisati o zabavnoj glazbi. Prvi je u medijima izborio status kritičara zabavne muzike.

Povremeno je suradivao u Večernjem vjesniku, Večernjem listu, Studiju, Areni. Pisao je i skladbe, posebno za djecu i omladinu.

Pratio je festivalne zabavne glazbe na teritoriju jugoslavenske države: od prvog Zagrebačkog festivala 1954. pa sve do umirovljenja 1991. Govorio je tečno njemački, talijanski, engleski te ruski i francuski.

Fran Potočnjak bio je redovit i vrlo aktivan član Hrvatskog novinarskog društva približno četiri desetljeća, više je puta bio član Uprave Društva i njegovih radnih i izbornih tijela. Dobitnik je novinarske nagrade HNH Zlatno pero i drugih nagrada i priznanja (p)

in memoriam

Vladimir Stanojević
(1934.- 2015.)

Nakon duge i teške bolesti u Zagrebu je 17. ožujka u 81. godini umro novinar Vladimir Stanojević, a posljednji isprčaj obavljen je 20. ožujka na groblju Odra nedaleko od Velike Gorice. Roden je 12. lipnja 1934.

u Maloj Mlaki nedaleko od Remetinca. Učiteljsku školu završio je 1955. u Zagrebu, a stručni ispit položio je 1959. Sve do prosinca 1960. radio je u Osnovnoj školi Dubranc kao ravnatelj.

Prije nego što mu je novinarstvo postala profesija, 1. prosinca 1960., suradivao je povremeno u lokalnom tisku. Počeo je u redakciji Metalurga u Zenici gdje je svojim napisima skrenuo pažnju na sebe. U rekordnom je roku upoznao problematiku Željezare Zenica i na vrijeme zapazio najvažnije događaje ključne za članove kolektiva. Ta se osobina kod njega naročito ističe pri praćenju privrednih mjera i privredne problematike šezdesetih godina prošloga stoljeća.

Nekoliko godina proveo je u Vjesniku Željezare Sisak. Njegovi pretpostavljeni često su ga isticali kao primjer drugima. Ukaživali su da radu posjeduje osjećaj odgovornosti, podatke provjerava i studiozno realizira.

Naklonjeniji je osvrtaima, analitičko-studioznim člancima i kritikama, ali ne zanemaruje ni vijesti i kraće informacije, što, uostalom, proizlazi iz prirode lista glasila Željezare Sisak. Skroman je i pristupačan. Sugestije drugih prima i može se dalje razvijati, zapisali su njegovi pretpostavljeni predlažući ga za članstvo u Društvo novinara Hrvatske.

Nakon Siska nastavlja rad u Ini, preciznije u listu Vjesnik Ine. Piše vrlo zapužene tekstove o proizvodnji naftne i plina, novim nalazistima te o najzaslužnijim istraživačima. A njih je iz dana u dan bili sve više.

Najljepše godine u karijeri proveo je u nekadašnjem ŽTP-u Zagreb gdje je više godina bio šef Službe za informacije i glavni i odgovorni urednik lista Željezničar. Pisao je britke osvrte i komentare iz svoje branše, a upamćen je kao objektivan,

utemeljen, temeljit, dobromjeran, stručno potkovani i, što je svakako najvažnije, pisao je povjerenio.

Nesrećno je pomagao mlađim kolegicama i kolegama koji su dolazili na rad u redakciju tog lista. Na njih je prenosio svoje goleme znanje kojim se nikad nije razmetao. Iz redakcije Željezničara devedesetih je godina otišao u zasluzenu mirovinu.

Svojim predanim radom ostavio je dubok trag u hrvatskom novinarstvu, dobio brojna priznanja ■ (p)

Franc Pea
(1933.- 2015.)

Dugogodišnji novinar i urednik Radio Zagreba, danas Hrvatskog radija, Franc Pea oputovao je u tišinu mira 9. svibnja, a isprčan je 13. svibnja u krematoriju na Mirogoju. Novinar i urednik Pea rođen je 5. veljače 1933. u Zagrebu. Apsolvirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1955., studirao novinarstvo na Sveučilištu Columbia u New Yorku 1969.

Na Radio Zagrebu radi od 1961. do umirovljenja 2000. Urednik je vijesti i komentator u vanjskopolitičkoj redakciji, na Drugom programu uredio je Radio Jadran, Susrete subotom, organizirao i vodio interne škole Hrvatskog radija za mlade novinare i izdalo im pomagao u savladavanju novinarskog zanata. Pripremio je i uredio Tjedan Radio Zagreba u Bremenu i obratno 1974. Bio je član vanjskopolitičke komisije JRT-a i predstavnik u Generalnoj skupštini i drugim tijelima EBU-a, predstavnik Hrvatske u tijelima Vijeća Europe zaduženima za medije, rukovoditelj Međunarodnih odnosa RTZ-a, predstojnik Ureda glavnog ravnatelja HRT-a, urednik Prve mreže Hrvatskog radija, predavač na hrvatskim studijima itd.

Dobitnik je godišnje nagrade Radio Zagreba i nagrade za urednje i vođenje emisija na Tjednu radija na Ohridu te drugih priznanja ■ (p)

sekcija novinara skijaša

Novinari ukrstili rekete

Sekcija novinara skijaša HND-a ove je godine 29. put organizirala Međunarodno otvoreno prvenstvo novinara tenisača od 6. do 13. lipnja u Novigradu istarskom. Hrvatska nema baš dobre reference za zimske sportske susrete, ali za ljetne sportove uvjeti su idealni.

Bilo je tako i na ovogodišnjim susretima na kojima je sudjelovalo 50-ak novinara, uz domaćine, novinari iz Slovenije, Slovačke, Češke, Italije, Austrije, BiH... Novinari i novinarke, na terenima hotela Laguna, natjecali su se u singlu i parovima, muškim, ženski i mješovitim. Iako je bilo važno sudjelovati, vodila se žestoka borba za svaki bod, a slavila svaka pobjeda!

Kada se novinari nađu na okupu, neizbjegne su teme o profesiji, sve težoj svakodnevici i osiguranju materijalnog i profesionalnog standarda te same budućnosti profesije. Prilika je to i za upoznavanje ljudi i krajeva. Istra ima što pokazati i pohvaliti se raznolikošću, od turizma do poljoprivrede.

Između ostalih, potporu održavanju novinarskog sportskog druženja dala je Podravka, Tvornica povrća u Umagu. Direktorica Tvornice Marina Diminić Visintin i Podravkin kuvarske tim ugostili su novinare i, za razliku od općenito sumorne gospodarske situacije, ispričali dobru priču, kojih je tako malo u medijima. Dnevno svjedočimo propasti industrije, čak su i giganti pali na koljena te se pretvaraju u muzeje, a izgledom neugledna 103 godine stara tvornica u središtu Umaga opstaje, razvija se i ima budućnost, kao jedina tvornica za preradu rajčice u Hrvatskoj i širem okruženju.

A na sada već zubom vremena nagrzenoj ploči čitamo da je 29. travnja 1951. godine bivši talijanski vlasnik

Ariggoni tvornicu predao na upravljanje radnom kolektivu, čime je ostvaren velika ideja Karla Marxa i Engelsa tvornice radnicima! Utopija, nostalgija ili stvarnost - za ovu priču nije presudno, ali je zanimljivo, kao svjedočanstvo jednog vremena.

Tvornica povrća ima 60 stalno zaposlenih i 70 kooperanata koji na 200 hektara uzgoje i prerade 9000 toma istarske industrijske rajčice. U izvoz ide 50 posto proizvoda, i to u Sloveniju, zemlje središnje Europe i Rusiju.

Puno sunčanih dana i plodna istarska crvena zemlja preduvjet su za kvalitetne istarske industrijske rajčice, čime se postiže visoka razina suhe mase i visok stupanj iskoristivosti prerađene rajčice, objasnila je Marina Visintin Diminić. Kvaliteti proizvoda pridonosi i to što su plantaže rajčice u neposrednoj blizini tvornice u okolini Umaga pa od branja do punjena konzervi i tuba prođe manje od 24 sata. Preporuke EU porijeklu proizvoda ovde su već ostvarene i praktično se može znati s kojeg je polja rajčica u kojoj tubi ili konzervi.

I priče kooperanata ovde su netipične. Brine ih, kao i sve, previše kiše, nešto manje previše sunca, jer imaju sustave za natapanje "kap po kap", ali nema uobičajenog kukanja. Emanuel Štoković, Stjepan Matajica i Danijel Matijašić, veći kooperanti s plantažama od 10 hektara, rekli su da ih Podravka uredno prati od agrotehničkih mjeru, financiranja proizvodnje do redovitog plaćanja.

Prikrovna reklama? Ne. To je dobara priča koje nam toliko nedostaju. Novinari su takvoj jednoj svjedočili u Umagu.

Gordana Grbić

